

บทที่ 5 ผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งคณะผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร วิชาการที่เกี่ยวข้องและข้อมูลภาคสนาม เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการของเกษตรกรในโครงการ พระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอน และพัฒนาตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองและพึ่งพากันเองตามปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอน โดยผ่านกระบวนการ ตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้องของข้อมูล การจัดหมวดหมู่ข้อมูล สังเคราะห์ และวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่ง ในบทนี้คณะผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัยผ่านกระบวนการวิเคราะห์เชื่อมโยงข้อมูล โดยแบ่งการ นำเสนอออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ปัญหาและความต้องการของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอน
2. ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองและพึ่งพากันเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรใน โครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอน

ปัญหาและความต้องการของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอน

จากการเก็บศึกษาเอกสารและข้อมูลภาคสนาม ทั้งจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การ สัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการประชุมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งคณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลมา วิเคราะห์และเรียบเรียงในประเด็นปัญหาและความต้องการของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่ม น้ำห้วยทอน โดยเรียงลำดับตามความสำคัญ ซึ่งในแต่ละประเด็นหากมีความสัมพันธ์หรือใกล้เคียงกันก็ จะรวมเข้าเป็นประเด็นหลักในแต่ละด้าน

ทั้งนี้ในการประชุมเชิงปฏิบัติการทั้ง 2 ครั้ง คณะผู้วิจัยได้ให้ผู้เข้าร่วมประชุมลำดับ ความสำคัญของปัญหาและความต้องการของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอน โดย ทางคณะผู้วิจัยได้แจกเครื่องหมาย (สติ๊กเกอร์) ให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนๆ ละ 2 หมายเลขๆ ละ 3 ชั้น ซึ่งแต่ละคนจะได้รับเครื่องหมายรวมคนละ 6 ชั้น เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมนำเครื่องหมายไปติดที่ ปัญหาและความต้องการของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอน โดยสติ๊กเกอร์ หมายเลข 1 ติดที่ปัญหาของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอน ด้านที่ 1 คือปัญหา ภายใน ส่วนสติ๊กเกอร์หมายเลข 2 ติดที่ความต้องการของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วย ซึ่งประเด็นปัญหาในแต่ละด้านทางคณะผู้วิจัยได้นำไปติดไว้แล้วเขียนหมายเลข 1 และ 2 กำกับไว้ ด้านบนกระดาษที่มองเห็นชัดเจน

จากนั้นผู้เข้าร่วมประชุมก็จะนำเครื่องหมายในแต่ละหมายเลขๆ ละ 3 ชั้นไปติด เพื่อคัดเลือก ปัญหาและความต้องการของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอนที่ผู้เข้าร่วมประชุมเชิง

ปฏิบัติการเห็นว่าสำคัญที่สุดมาด้านละ 3 ข้อ เมื่อติดครบทุกคนคณะผู้วิจัยก็นับจำนวนเครื่องหมาย แลกค่าออกมาเป็นค่าคะแนน ซึ่งเครื่องหมาย 1 ขึ้นมีค่าเท่ากับ 1 คะแนน แล้วจัดลำดับความสำคัญของประเด็นปัญหาและความต้องการในแต่ละด้าน หากข้อใดมีค่าคะแนนเท่ากัน จะถูกเรียงลำดับตามที่คุณผู้เข้าร่วมประชุมเสนอไว้ก่อนหน้านั้น และเนื่องจากทางคณะผู้วิจัยให้คุณผู้เข้าร่วมประชุมทุกคน นำเครื่องหมายที่แจกให้ไปติดเองโดยอิสระหลังจากที่คณะผู้วิจัยได้ชี้แจงทำความเข้าใจแล้ว ทำให้จำนวนเครื่องหมายที่ติดทั้งหมดในประเด็น อาจมีเครื่องหมายไม่ครบหรืออาจจะมีมากกว่าตามจำนวนที่แจกให้ เนื่องจากผู้เข้าร่วมประชุมบางคนติดเครื่องหมายมากกว่าหนึ่งชิ้นในบางประเด็น ดังนั้นค่าคะแนนในแต่ละด้านจึงมีจำนวนไม่เท่ากัน

ข้อมูลที่ได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการทั้ง 2 ครั้ง คณะผู้วิจัยได้นำมาเชื่อมโยงกันเพื่อให้เป็นประเด็นปัญหาและความต้องการของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอนชุดเดียว รวมถึงรวบรวมค่าคะแนนทั้ง 2 ชุดเข้าด้วยกันในประเด็นเดียวกัน ทั้งนี้ในการนำเสนอปัญหาและความต้องการของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอน นอกจากข้อมูลที่ได้จากการทำกิจกรรมกลุ่มและการประชุมเชิงปฏิบัติการแล้ว เพื่อเป็นการยืนยันประเด็นปัญหาและความต้องการของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอน ทางคณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลจากการลงพื้นที่ภาคสนามทั้งจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มมาสนับสนุน ซึ่งคณะผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัยในแต่ละประเด็น ดังนี้

1. ปัญหาของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอน

ตารางที่ 5.1 ปัญหาของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอน

ที่	ปัญหา	คะแนน	ร้อยละ
1	ราคาผลผลิตต่ำ	85	31.84
2	รายได้น้อย	41	15.36
3	ต้นทุนสูง	36	13.48
4	ขาดตลาดรองรับ	31	11.61
5	ขาดเงินทุน	22	8.24
6	สาธารณสุขไม่สะดวก	19	7.12
7	แมลงศัตรูพืช	14	5.24
8	ขาดแหล่งน้ำ	9	3.37

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

ที่	ปัญหา	คะแนน	ร้อยละ
9	ไม่มีที่ทำกิน	9	3.37
10	น้ำท่วม	1	0.37
รวม		267	100.00

จากตารางที่ 5.1 พบว่า ปัญหาของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอน มีทั้งหมด 10 ประเด็น ซึ่งประเด็นที่มีความสำคัญ 3 ลำดับแรก ประกอบด้วย ราคาผลผลิตต่ำ รายได้น้อย และต้นทุนสูง คิดเป็นร้อยละ 31.84, 15.36 และ 13.48 ตามลำดับ

กัญญา ถีสุงเนิน กล่าวว่า “ส่วนมากเขาก็ทำนา กัน นาปีนาปรังแล้วก็กรีดยาง เมื่อก่อนก็จะทำแต่นาปีคนเดียวเขาก็เริ่มทำสวนยางพาราเพิ่ม ปัญหาส่วนใหญ่ก็ไม่มีน้ำ”

เกิดดี ชวน้ำโหมง กล่าวว่า “ส่วนใหญ่ทำนา คนที่มีไร่ก็ทำไร่แต่ยายไม่มีไร่ก็ทำนา การทำนาปัญหามันก็เยอะอยู่นะ ถ้าน้ำไม่พอเราก็จะใช้น้ำห้วยโหมงแทน มันมีหญ้าเราก็ต้องหายฆ่าหญ้าฉีดให้เขา มันมีหอยเราก็ต้องหายฆ่าหอย หอยนี้ระบาดมากบ้านเรา แต่ละครอบครัวซื้อยาฆ่าหอยหมดไปเป็นสิบบๆ สอบ”

แก้วมณี บัวทอง กล่าวว่า “ตาทำนา ทำนาปี นาปรัง สวนยาง สวนมัน ส่วนใหญ่ก็จะทำสวนยาง มันก็มีปัญหาขาดแคลนน้ำ วัชพืชแมลง การพัฒนาด้านน้ำ ไฟ ถนนภายในหมู่บ้าน”

ค้าย สมโพธิ์ตาก กล่าวว่า “ทำได้แต่นาปีเพราะไม่ค่อยมีน้ำ ก็อยากได้น้ำคลองจะได้ไม่ต้องแย่งกัน น้ำไม่พอ ราคาขากก็ขึ้นๆ ลงๆ ราคาขาก 40 กว่าบาท ก็พอได้อยู่ได้กินไปวันๆ”

คำจันทร์ วิถี กล่าวว่า “ปัญหาก็มีพวกหอย น้ำในการทำการเกษตร ส่วนมากเขาปลูกยางพารา ยายก็ทำนา 7 ไร่ ทำแต่นาปี”

คำหล้า สุขขัง กล่าวว่า “อยากได้คลองอยู่เพราะคลองมาไม่ถึง อยากได้คลองขอยมาถึงที่นา มีแต่ปัญหาน้ำอย่างเดียว ถ้าเรามีน้ำผ่านเราอยากทำอะไรก็ได้ อยากทำสวนก็ได้ทำ”

จันเพ็ง ตีมัน กล่าวว่า “ดำนาเพิ่งเสร็จ ยายดำเอาไม่ได้หว่านประมาณ 6-7 ไร่ มีปัญหาเรื่องหอยเชอร์รี่ แล้วก็น้ำท่วมบ้างท่วมมาจากห้วยทอน บางทีฝนตกมากก็ปล่อยน้ำลงมาใส่ทุ่งนาของชาวบ้านมันก็ท่วมข้าว ข้าวปีหนึ่งตาย 3-4 ไร่ ทำได้แค่ 2 ไร่กว่า มีहनอนกินบ้าง มีปัญหาก็คือเรื่องน้ำท่วม บางทีฝนตกไม่มากมันก็ท่วม เขาก็จะปล่อยน้ำมาชนกัน”

จำลอง เสียวสุข กล่าวว่า “ตาก็ปลูกยาง 10 ไร่ ปลูกข้าว 4 ไร่ เลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ ปลูกไผ่เอาไว้ใช้รอบๆ นา บ่อปลาก็ 2 บ่อ ส่วนมากก็ทำการเกษตร ปัจจัยหลักก็คือน้ำ หน้าแล้งมันก็ขาดแคลนน้ำ การพัฒนา ถนนหนทาง ไฟฟ้า น้ำประปา”

จิตวัต อินดา กล่าวว่า “ในหมู่บ้านเราหลักก็จะปลูกยาง ส่วนใหญ่จะเป็นที่ของ ส.ป.ก. ขาดแคลนไฟฟ้าในการทำเกษตร”

เจียม เทียงธรรม กล่าวว่า “รับจ้าง ถ้าช่วงนี้รับจ้างคานา คานาเสร็จก็จะลงกรุงเทพฯ ไปทำงานเลี้ยงตัวเอง ไปรับจ้างอยู่กรุงเทพฯ บางครอบครัวไป 3-4 ปีก็ไม่กลับมา บางคนเขาก็อยู่บ้านทำนา นาไม่มี มีแต่ที่ดินที่อาศัยอยู่ ไม่มีโฉนดเป็นของตัวเอง เป็นที่ของ ส.ป.ก. เขายังไม่ทำหนังสือหรือออกโฉนดที่ดินให้ ก็เลยยังไม่ใช่ของตัวเองยังเป็นของหลวงอยู่ รับจ้างถอนกล้า ก่อสร้างกรุงเทพฯ ไม่มีคนอยู่บ้านหอรอก”

ฉวี มหาวงศ์ กล่าวว่า “อาชีพหลักของคนในหมู่บ้านก็ทำสวนยาง สวนมัน นาข้าวก็มีแต่มีน้อยทำพอได้กิน ปัญหาที่มีภัยธรรมชาติ วัชพืช แมลง ด้านการพัฒนาหมู่บ้านก็มีเรื่องถนน ไฟฟ้า แหล่งน้ำในการทำเกษตร”

ชูวิทย์ อุดมมะ กล่าวว่า “ภายในหมู่บ้านก็จะทำการเกษตร รับจ้าง ปัญหาที่มีน้ำท่วม หน้าแล้งก็ขาดน้ำ สวนยาง สวนสับปะรดอยากให้มีการประกันราคาพืชผลทางการเกษตร ราคายาง ราคามันสำหรับหลัง อยากรพัฒนาถนนทางเข้าหมู่บ้าน แหล่งน้ำ”

แสว สายวรรณ กล่าวว่า “อาชีพหลักทำนา ปัญหาราคาข้าวตก อยากรให้ราคาข้าวเพิ่มขึ้น และปรับปรุงน้ำห้วยทอนโดยการลอกคลองให้ลึกลงกว่าเดิม”

ดา กานกล้า กล่าวว่า “มีปัญหา ขึ้นชื่อว่าเกษตรกร เพราะเราทำไปแล้วเขาขายให้เอง ผลผลิตเขาตั้งให้เองราคา เราไม่ได้ตั้งราคา พอเราไปถึงที่เราก็จ่ายอมขาย เขาให้เท่าไรเราก็จ่าย เสียเปรียบตรงนี้”

ต้อมมี ลาซ็อน กล่าวว่า “ปัญหาน้ำไม่พอใช้ยามหน้าแล้ง ท่อส่งน้ำไม่ทั่วถึง ในหมู่บ้านก็ทำนา สวนมัน สับปะรด”

ถาวร บุญใส่ว กล่าวว่า “อาชีพหลักของคนในหมู่บ้านก็ทำการเกษตร ทำไร่ ทำนา ปัญหาที่มีเรื่องน้ำยามหน้าแล้งจะขาดแคลนน้ำ หน้าฝนน้ำก็ท่วม แล้วก็ปัญหาศัตรูพืชกัดกินพืชผลเสียหาย การพัฒนาขุดลอกคลองเพื่อกักเก็บน้ำ”

ทองวัน ทิพย์สมบัติ กล่าวว่า “นาพออยู่ฝู่งนั้นจะใช้น้ำจากน้ำโมง แต่สำหรับทางฝู่งนี้จะใช้น้ำจากน้ำทอนทั้งหมด สำหรับปัญหาก็มีตอนฤดูแล้ง เพราะต่างคนต่างก็ต้องการน้ำ มีการแย่งกันใช้น้ำ เพราะใครก็ต้องการเอาน้ำเข้านาตัวเองตราบใดที่น้ำยังไม่เต็ม เขาก็จะยังไม่ปล่อยเข้านาเราก็เป็นอย่างนี้ อยากรให้ทางโครงการได้มีการมาช่วยเหลือในเรื่องของภัยแล้ง”

ทองสุข พัดสิงห์ กล่าวว่า “ปัญหาก็มีตอนหน้าแล้งน้ำไม่พอใช้ ถนนไม่ค่อยดี”

ทองสุข อรรถมาตร กล่าวว่า “ส่วนใหญ่คนในหมู่บ้านปลูกยางพารา ปลูกมันและทำนา หลังจากที่มีห้วยน้ำทอนจะทำนาได้ปีละ 2 ครั้ง ปัญหาที่มีศัตรูกินพืชเยอะ อยากรให้ข้าวและมันมีราคาที่แพงขึ้น เพราะปีนี้ราคาตกต่ำมากทำให้ขาดทุนสูง”

ทองใส บุญดี กล่าวว่า “อาชีพหลักในหมู่บ้านส่วนใหญ่จะทำนา ทำข้าวนาปีแล้วก็ข้าวนาปรัง ทำไร่มันก็มีแต่มันน้อยไม่เยอะ เรื่องปัญหามันก็มีปัญหาเรื่องยากจน ไม่มีเงินทอง ไม่มีที่ทำกิน”

ทศวรรษ กล่าวว่า “มีอาชีพทำนา ปลูกสวนยาง มีพื้นที่ทั้งหมด 18 ไร่ อยากให้มีคนช่วย สนับสนุนเรื่องของราคาขายและราคาข้าว ถูกพ่อค้าคนกลางกดราคาจากราคา 60-70 บาทเป็นราคา 47 บาท ถูกเกิน เพราะปุ๋ยก็มีราคาแพง ทำการกรีดยางตอนนี้มีการขาดทุนเป็นอย่างมากก็เลย ทำให้ คนในชุมชนที่เคยปลูกยางพาราไม่อยากจะปลูกเพราะถูกกดราคา การปรับปรุงห้วยน้ำทอนอยากให้ ลอกคลองให้ลึกกว่าเดิม”

ที เปิดสุวรรณ กล่าวว่า “ทำนา ปลูกยาง น้ำก็มาจากเขื่อนนี้แหละได้ทำนาปีละ 2 ครั้ง บางปี น้ำก็ท่วมไม่ได้ผลผลิตเยอะ ถ้าน้ำท่วมก็ได้อยู่ประมาณ 9-10 กระสอบ ได้ทำนาปรัง แต่ถ้าไม่มีน้ำห้วย ทอนนี้ได้ข้าว 10 กระสอบ ก็ต้องอดต่อไปถ้ามีน้ำทำนาปรังก็ดี”

นนท์ สุทธิสุวรรณ กล่าวว่า “ประชากรในหมู่บ้านของเราประมาณ 300-400 กว่าคน ปัญหาก็มีแต่ปัญหาภัยแล้ง”

น้อย สุวรรณแสง กล่าวว่า “ทำไร่ ทำสวน ทำโฮมสเตย์กับลูกหลาน มี 10 ไร่ทำยาง ลำไย แล้วก็ข้าวผสมผสาน แห่งก็แห่งนี้แหละ ไม่มีท่วมมีแต่แห้งแล้ง ปลูกยางก็มีปัญหาตรงที่ว่าขาย ราคาขึ้นลงตอนนี้ก็ลงได้ 40 บาท”

นารี สุทธิดี กล่าวว่า “ในหมู่บ้าน 15 ไร่ ก็ทำนา ส่วนทำสวนยางประมาณ 36 ไร่ เศรษฐกิจ ตกต่ำ ข้าวก็ถูก ยางพาราก็ถูก ที่นี้ปุ๋ยแพง ค่าใช้จ่ายก็สูง น้ำมันก็แพง”

หนูไก่ คงปะคา กล่าวว่า “อยากให้ขุดคลองอยากให้ดีขึ้น พัฒนาถนนหนทาง”

บัวมี อินหลม กล่าวว่า “อยากให้ปรับปรุงห้วยน้ำทอน อยากให้ลอกคลอง ทำพื้นที่ในบ่อน้ำ ให้เท่ากันจะได้มีน้ำทำนา มีน้ำใช้”

บัวลอย จำปาทอง กล่าวว่า “ปัญหาของการประกอบอาชีพคือน้ำท่วมนาทำนาข้าวเสียหาย ขาดทุน ต้องให้มีคนมาแก้ไขเรื่องทุนการเกษตรอยากมีโครงการเงินทุนช่วยเหลือ และอบรมเรื่องปุ๋ย จะได้ไม่ต้องซื้อ อยากให้ลอกคลองให้ลึกอีก”

บุญญาตี สุวรรณแสง กล่าวว่า “ก็ทำนา เดียวนี้ก็เริ่มกรีดยาง มีข้าวนาปรัง นาปี แล้วก็รับจ้าง บ้าง ปัญหาเรื่องน้ำขาดแคลน ขาดมากเลย ขาดแคลนน้ำอย่างเดียว อยากได้แต่น้ำนี้แหละ อยากให้ น้ำห้วยทอนเข้ามาในหมู่บ้าน ให้ลงมาห้วยกาหมก็จะดีมาก หมู่บ้านก็จะได้ใช้ด้วย”

บุญเพ็ง มากมูล กล่าวว่า “อาชีพหลักก็กรีดยางทำนानीแหละ ปัญหาไม่มีเงินใช้ ขยายยากก็ ไม่ได้เยอะ น้ำท่วมน้ำมาที่ไรก็ท่วมตลอด เพราะเป็นนาลุ่มน้ำมากก็ท่วม ท่วมตลอดขาดทุน”

บุญศรี ขายมูลตรี กล่าวว่า “รับจ้าง ปลูกสับปะรดบ้าง หลักๆ ก็รับจ้าง ราคาพืชพันธุ์ตกต่ำ ปัญหาน้ำกินน้ำใช้ ปัญหาน้ำการเกษตร สถานที่ทำกินไม่ค่อยมี”

เบญจวรรณ จำปาทอง กล่าวว่า “น้ำท่วมถนนน้ำท่วมนา ปุ๋ยราคาแพงกระสอบละ 1,040 บาท ปุ๋ยแพงก็ต้องซื้อไม่ซื้อก็ไม่ได้มีเชื้อรา นาปี นาปรัง ไม่มีน้ำ น้ำแห้ง”

ประกายแก้ว ไชยโรสง กล่าวว่า “อาชีพหลักก็ทำนา ปลูกยางพารา ก็มีปัญหาเรื่องราคาขายนี้ แหะแล่มันถูกลงมาก เมื่อก่อนซื้อก็โลละ 44 บาท บ้างก็ส่งประมูลมีพ่อค้าคนกลางมาประมูลร่วมกัน ปัญหาอยากให้ยางราคาแพง อยากให้ข้าวราคาแพง เพราะเราลงทุนเยอะ แต่ละปีลงทุนทำนา 5 ไร่ หมดไป 8,000 บาท ค่าปุ๋ยยังไม่รวม ถ้าไม่ใช้มันก็นานกว่าจะเห็นผล”

ประวี จำปาทอง กล่าวว่า “อาชีพหลักก็ทำไร่อ่างสวน อาชีพรองก็จะทำนา เพราะว่าเราจริงจังกับการทำสวน ทำสวนยางพาราเลยต้องเอาใจใส่เป็นพิเศษไม่เยอะมีประมาณ 2 ไร่ ปัญหาที่เกี่ยวกับรายได้นี้แหละ รายได้น้อยใช้จ่ายเยอะ”

ปรัตถกร แสนขวา กล่าวว่า “มีอาชีพรับจ้างทั่วไป ตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน อาชีพหลักก็รับจ้างทั่วไป ทำไร่มัน สับปะรด ปัญหาที่อยากให้มันน้ำ เพราะขาดแคลนน้ำ การทำมาหากินก็ลำบาก คนก็เลยนิยมไปทำงานไกลบ้าน”

ไพบุลย์ วงศ์มาตร กล่าวว่า “บ้านเรามีพื้นที่ทำการเกษตรเป็นส่วนน้อย ส่วนมากก็จะรับจ้างทั่วไป พื้นที่ทำการเกษตรไม่ถึง 10 ไร่เรือน ส่วนมากก็จะปลูกยางพารา และก็มีมันสำปะหลัง พื้นที่นาที่มีอยู่รอบครัวเดียวมีไม่เกิน 10 ไร่ก็อาศัยน้ำฝนช่วยในการเกษตร ทำนาเพียงปีละครั้งเท่านั้น สำหรับชาวบ้านของเราก็มีปัญหาที่อยากจะขอเพียงแค่ว่าทำกินกับทางภาครัฐ แต่ว่าทางภาครัฐก็ไม่มีที่ทำกินให้กับชาวบ้านได้ เพราะทางรัฐบาลสร้างความกดดันให้กับชาวบ้านที่ต้องการพื้นที่ทำกินก็คือการไปจัดสรรพื้นที่ที่อยู่ห่างไกล ใครจะไปครอบครองชาวบ้านก็ต้องถอนตัวกันออกมา”

รอด แก้วพิรา กล่าวว่า “ปุ๋ยแพงก็ให้มันถูกลง ข้าวก็ไม่แพงมาก ให้ปล่อยน้ำมาให้พอดีอย่าปล่อยมาน้อย”

รักษา จำปาหอม กล่าวว่า “อยากให้แก้ปัญหาเรื่องน้ำนี้แหละ เพราะคลองมันเล็ก หากินตามบ้านก็พอได้อยู่ได้กิน ปลูกผักกินบ้าง หน้าแล้งก็ทำนาปรังบ้าง ปลูกถั่วลิสงบ้าง เมื่อก่อนไม่มีคลองน้ำก็ไม่ได้ทำต้องรอแต่น้ำฝน ฝนตกตอนไหนถึงจะได้ทำ คลองมันเล็กมันไปไม่ทั่วถึง ที่ได้ก็ไม่ได้ อยากให้มาพัฒนาเรื่องน้ำ มีปัญหาช่วงหน้าแล้ง คือน้ำไปไม่ถึงกัน ลำบากหน้าแล้งคือน้ำมันมาน้อย”

วารี สิ้นลา กล่าวว่า “อาชีพหลักของคนในหมู่บ้านก็จะเป็นการทำนา ปลูกสวนยาง รับจ้าง ก็มีปัญหาเรื่องถนนหนทางของหมู่บ้าน ปัญหาที่น้ำท่วม ราคาผลผลิตต่ำ ไม่มีตลาดรองรับ”

วาสิ จำปาทอง กล่าวว่า “ปัญหาคือเรื่องราคาขายถูกโดยถูกลดจากพ่อค้าคนกลาง เลยทำให้มีการขาดทุน อยากให้พ่อค้าให้ราคาขายที่แพงขึ้นและราคาข้าวก็เช่นเดียวกัน”

วิชัย เสือหล้า กล่าวว่า “ประสบปัญหาแห้งแล้งนั้นแหละ”

สงกรานต์ บุญธรรม กล่าวว่า “อาชีพทำไร่ ทำนา ทำสวน ลูกชายทำงาน อบต. อยู่ในหมู่บ้าน มีแต่ทำไร่ ทำนา นั่นแหละ อยากให้ทำการลอกคลองขุดคลองให้ลึกลงไป มาปีนี้ฝนไม่ดี บางปีฝนดี ปัญหามีน้ำท่วม บางปีฝนเยาะน้ำก็ท่วมหมดเลย”

สง่า แก้วอินตา กล่าวว่า “รายจ่ายมันสูง ค่าแรงสูง ก็ตกวันละ 200-300 บาท เลี้ยงข้าวอีก”

สมอน คลองวัตร กล่าวว่า “ปัญหามีหอยเชอร์รี่ เพลี้ยมีประจำชื้อยาไปฉีดไปฆ่าประจำแล้วก็น้ำท่วมท่วมทุกปีตรงนี้ บางปีท่วมน้อยก็ได้เกี่ยวอยู่ บางปีก็ไม่ได้เกี่ยวเลย ขาดทุนตลอดเหมือนกัน นา 4 ไร่ได้ 20 กระสอบ แล้วมันก็ไม่คุ้ม เขาให้ชดเชยมาไรเท่าไรไม่รู้สิมาแล้ว เขาให้มาก็แบ่งกันมันไม่เท่ากันนะ ได้เกี่ยวอยู่แต่ไม่เต็มที ทำได้แต่ขาดทุน ปีนี้ขาดทุนแล้ว”

สมาน ประมาะยัง กล่าวว่า “มีอาชีพทำนา ทำไร่ ปัญหาน้ำท่วม หอย พ่อค้าคนกลางกดราคา”

สว่าง วันทอง กล่าวว่า “ต้องการน้ำมากที่สุด อยากให้หนุนน้ำให้เก็บน้ำได้ ทำที่ปักน้ำให้มันอยู่ระดับนั้น เราจะได้ทำได้ง่าย”

สะอาด บุญควร กล่าวว่า “เราต้องขอความช่วยเหลือมาช่วยในเรื่องของช่วงหน้าแล้ง เรื่องน้ำดื่ม น้ำใช้จะลำบากหน่อย เรื่องอาหารการกินก็ลำบาก”

สังข์ คำดั่ง กล่าวว่า “มีปัญหา เพลี้ย มีหอยเชอร์รี่เยอะ ไปชื้อยามาใส่ตายมั่งไม่ตายมั่ง”

สาคร สายศรี กล่าวว่า “ทำสวน ปลูกยางพารา ค่าขาย พื้นที่ที่ใช้ประโยชน์ประมาณ 2 แปลง ประมาณ 52 ไร่ ปัญหาน้ำไม่เพียงพอ มีหญ้าเกิดสภาพดินเสื่อมโทรม ทำเยาะๆ ข้าวก็ไม่พอกิน ทำเยาะได้น้อย”

สายน ภูพิศ กล่าวว่า “ในพื้นที่ก็มีการทำการเกษตร ทำนา ปลูกยาง บ่อปลา หวาย ยูคา เลี้ยงไก่ ได้มีการทำปุ๋ยหมักชีวภาพจากหอยเชอร์รี่ ปัญหาน้ำที่ใช้ในการทำการเกษตรไม่เพียงพอ ไม่มีที่เก็บน้ำเอาไว้ใช้ในตอนหน้าแล้ง ศัตรูพืช”

สิน ตุ่มฝันเพื่อ กล่าวว่า “ปัญหาน้ำคลองภายในหมู่บ้านน้ำไม่ค่อยสะอาด เน่าเสีย สารเคมีตกค้าง ไม่มีพื้นที่ทางการเกษตร”

สิมมา จำปาทอง กล่าวว่า “เวลาหน้าฝนน้ำก็ท่วมหมู่บ้าน เพราะไม่มีที่ระบายน้ำ เวลานั้นลงก็ไม่ที่กักเก็บน้ำไว้ใช้ตอนหน้าแล้ง”

สีทอง จำปาทอง กล่าวว่า “อยากให้มาทำการขุดคลอง เพราะที่นาอยู่ห่างไกลจากแหล่งน้ำมากเลย ทำให้เสียที่นาโดยเปล่าประโยชน์ อยากให้ขุดคลองน้ำเพิ่มเป็นสายย่อยๆ ออกมา”

สุนันท์ กองทอง กล่าวว่า “ปัญหาก็คือน้ำท่วม ท่วมทุกปีท่วมที่นา อยากให้ลอกห้วยทอน ให้มันกว้างขึ้น ให้มันลึก น้ำจะได้ไม่ท่วมนา”

สุนิด โนนสะอาด กล่าวว่า “ทำนาทำสวนทำไร่นี้แหละ ปัญหาปุ๋ยแพง ทำสวน सबปะรดก็ไม่ได้ราคา ถ้าสวนยางก็ขึ้นๆ ลงๆ มีปัญหา ข้าวก็ปลูกแค่พอกิน กรีดแล้วน้ำยังไม่ออกใส่ปุ๋ยลงไปแล้ว

ก็ไม่ออกคล้ายๆ มันจะเพี้ยนมันเป็นใบลายๆ ถ้าต้นหนึ่งก็เป็นเหมือนเชื้อรา ก็ไปหาปุ๋ยใส่ก็ยังไม่ดีขึ้น ช่วงที่ผ่านมาราคามันถูกปุ๋ยแพงก็จะได้แคกิน ปุ๋ยสอละพันกว่าบาท”

สุพิมพ์ พันสกุล กล่าวว่า “ทำอาชีพสวนยาง ปัญหาลมพัดต้นยางหักโคนเมื่อต้นปีที่ผ่านมามีนาเสียหาย 80% มีปัญหาเรื่องน้ำ น้ำประปา น้ำกินน้ำใช้ ลำบากมาก”

หนูพุด เนาวเพชร กล่าวว่า “ปัญหาในการประกอบอาชีพ ก็มีแต่แยงราคาต่ำมาก ทำให้ขาดทุน”

หนูเรียน คำภูแก้ว กล่าวว่า “อยากให้ทำถนนหนทาง มันจะได้ทั่วถึง”

หมูน โครักษา กล่าวว่า “ปลูกปาล์ม ปลูกผักสวนครัว เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา ปัญหาที่นี่แหละมันไม่ค่อยมีน้ำใช้ในการทำไร่ทำนาหันตอนหน้าแล้ง”

อนันต์ เจริญชนม์ กล่าวว่า “พื้นที่ก็ปลูกผัก ปลูกยาง ปัญหาหน้าฝนน้ำก็ท่วม พอหน้าแล้งน้ำก็ไม่พอใช้ในการทำเกษตร”

อนุวัฒน์ อินลุม กล่าวว่า “ปัญหาข้าวราคาตกไม่คุ้มค่ากับที่ทำ ต้องการให้ราคาปุ๋ย น้ำมัน ให้ถูกลง ฝนมาเยอะน้ำก็ท่วมไม่ค่อยได้ผลผลิตเพียงพอ”

อุบล จันทร์แดง กล่าวว่า “อาชีพทำนา ทำไร่ ปลูกผักสวนครัวกินเอง อยากให้ช่วยปรับปรุงลุ่มน้ำทอน ทำให้ลึกและกว้างกว่านี้ จะได้มีน้ำใช้ เพราะหน้าแล้งขาดแคลนน้ำมาก”

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 5 สรุปได้ว่า บ้านบางกอกน้อย เป็นหมู่บ้านที่อยู่บริเวณต้นน้ำจึงประสบปัญหาในการสูบน้ำเข้าพื้นที่ทำการเกษตรในช่วงฤดูแล้ง เนื่องจากหมู่บ้านที่อยู่ตอนล่างของลำน้ำ เช่น บ้านสาวแล บ้านโพหนอง ต้องการน้ำในการทำนาปริมาณมากจึงจำเป็นต้องปล่อยน้ำให้กับทางหมู่บ้านนั้น ทำให้เกิดปัญหาไม่สามารถสูบน้ำขึ้นมาใช้ได้เพียงพอและบางช่วงสาเหตุในการที่ต้องปล่อยน้ำลงตอนล่างมาก อาจเพราะต้องการเตรียมตัวที่จะรองรับกับน้ำฝนชุดใหม่ที่จะตกลงมาราคาผลผลิตตกต่ำเป็นอีกปัญหาหนึ่งของชาวบ้านบางกอกน้อย โดยเฉพาะพืชไร่ที่ต้องใช้ต้นทุนสูง เช่น สับปะรด ต้องมีการไถยหอยอดให้หัวออก การใช้ปุ๋ย ใช้จ่ายค่าแมลงจำนวนมาก เมื่อขายไม่ได้ราคาทำให้เกษตรกรประสบภาวะขาดทุนบ่อยๆ จนบางครั้งไม่มีทุนที่จะลงในปีถัดไป

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 7 สรุปได้ว่า บ้านห้วยไฮ พื้นที่ของหมู่บ้านใช้ประโยชน์จากน้ำห้วยทอน ถ้าพื้นที่ของคนไหนที่ติดกับลำน้ำห้วยถือว่าโชคดี ส่วนพื้นที่คนไหนที่ไม่ได้ติดกับห้วยทอนต้องใช้วิธีต่อท่อสูบน้ำขึ้นมาใช้ ทำให้มีต้นทุนสูงในการต่อท่อน้ำขึ้นมาเพื่อทำการเกษตร ชาวบ้านมีพื้นที่น้อยถึงจะมีการจัดสรรพื้นที่ทำกินให้ชาวบ้านบ้างแล้ว แต่ก็ยังน้อยมากไม่เพียงพอที่จะใช้ทำการเกษตรส่วนมากจึงใช้เป็นที่พักอาศัยมากกว่า ปัญหาที่ท่วมเป็นอีกหนึ่งปัญหาของเกษตรกรบ้านห้วยไฮถ้าเป็นช่วงใกล้ฤดูฝนทางโครงการฯ จะเร่งปล่อยน้ำออกเพราะว่าจะรองรับน้ำฝนชุดใหม่ มีผลทำให้พื้นที่ทำการเกษตรเกิดน้ำท่วม

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 9 สรุปได้ว่า ปัญหาสินค้าด้านการเกษตรยังขาดตลาดรองรับที่ น่าเชื่อถือเพียงพอ เกษตรกรยังคงเสียเปรียบในเรื่องของราคาให้แก่พ่อค้าคนกลางที่เข้ามาซื้อ ผลิตจากชาวบ้านในราคาต่ำ ปัญหาอีกอย่างคือไม่มีพื้นที่ทำกิน ส่วนมากมีอาชีพรับจ้าง มีรายได้ น้อยชาวบ้านส่วนมากจึงมีหนี้สินกันมาก

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 10 สรุปได้ว่า บ้านลุมพินี เดือดร้อนในเรื่องราคาผลผลิตตกต่ำ โดยเฉพาะยางพาราต้นทุนในการปลูกสูง และต้องใช้เวลาานกว่าที่จะเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ในระหว่าง รอดผลผลิตยังคงมีค่าใช้จ่ายอยู่ตลอดเวลา เช่น ค่าปุ๋ย ค่ายาฆ่าหญ้า ยาฆ่าแมลง พอถึงช่วงที่ขาย ผลผลิตได้กลับมีราคาที่ต่ำมาก ถ้าจะเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดใหม่ก็ต้องใช้เวลาและเงินลงทุน ซึ่งนับเป็น ปัญหาใหญ่ของเกษตรกร

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 11 สรุปได้ว่า บ้านห้วยโฮ ผลผลิตของชาวบ้านยังขาดตลาด รองรับที่เพียงพอโดยเฉพาะสับปะรด มีเพียงโรงงานที่เข้ามาซื้อในราคาต่ำมากหวัละแค่สองบาท เท่านั้นไม่คุ้มค่าปุ๋ย ค่าแรง ค่ายาฆ่าหญ้า ยาฆ่าแมลง ทุนที่ลงไปแทบไม่ได้คืน ทำให้ขาดเงินทุนที่จะลง รอบต่อไป หรือช่วงกระแสยุคาลิปตัสเข้ามา ชาวบ้านที่ซื้อมาปลูกยังไม่ได้ขายจนปานนี้ปลูกมาได้ 4 ปี แล้วยังไม่มีใครมาถามซื้อเลยเคยมีตัวแทนฯ มาดูบอกว่าให้ต้นโตเต็มที่ก่อนเดี๋ยวจะมาซื้อเลยต้องดูแล ใส่ปุ๋ยรอกันไปก่อน

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 13 สรุปได้ว่า บ้านสาวแล สาธารณูปโภคยังไม่สะดวกไม่มีสะพาน ข้ามบริเวณใต้ฝายห้วยทอนตอนล่าง ทำให้การเดินทางลำบากมีฝายขวางทางไปพื้นที่ทำเกษตร ต้อง เสียเวลา ค่าใช้จ่าย เช่น น้ำมันรถจักรยานยนต์ในการเดินทาง เพราะไม่มีเส้นทางลัดจึงต้องขับรถอ้อม ไปไกลมาก

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 14 สรุปได้ว่า บ้านดอนขนุน ไม่มีน้ำเพียงพอที่จะมาทำนาปรัง ขนาดทำนาปียังต้องอาศัยน้ำฝนมาช่วย ในการเกษตรบางช่วงที่ฝนไม่ตกติดต่อกันหลายวันดินแห้ง แดกต้องสูบน้ำจากสระขึ้นมาช่วยอีกทาง ซึ่งพื้นที่ของหมู่บ้านไม่ได้ใช้น้ำจากน้ำทอนเนื่องจากพื้นที่ ของหมู่บ้านอยู่สูงกว่าคลองส่งน้ำและยังไม่มีไฟฟ้าที่จะใช้ในทางการเกษตร ปัญหาแมลงศัตรูพืชที่พบ มาก จะเป็นเรื่องของปลวกที่กัดกินต้นยางพารา วิธีการแก้ปัญหาของชาวบ้าน คือ ก่อนที่จะลงมือกรี๊ด ต้องใช้ยาฆ่าปลวกรองพื้นก่อน ทำให้มีต้นทุนสูงกว่าจะได้ผลผลิตในแต่ละครั้งและทำให้เกิดปัญหาดิน เสื่อมโทรม

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 15 สรุปได้ว่า บ้านน้ำทอนใต้ มีอาชีพกรี๊ดยางอย่างเดียว คนไหน ไม่มีสวนยางก็ใช้วิธีกรี๊ดแบ่งกันกับเจ้าของสวน 60/40 คนกรี๊ดได้ 60 เจ้าของสวนได้ 40 แต่ถ้าเป็น ช่วงฤดูฝนจะมีปัญหาในเรื่องรายได้น้อยไม่พอใช้จ่าย เพราะออกกรี๊ดยางไม่ได้ทำให้ขาดรายได้ต้องรอ จนฟ้าเริ่มสว่างถึงจะออกกรี๊ดยางได้ตามปกติสาธารณูปโภคไม่สะดวก มีการนำสารเคมีมาฉีดฆ่าหญ้า

ฆ่าแมลงในพื้นที่ทางเกษตรและสารเคมีตกค้างไหลลงสู่ลำห้วยปนเปื้อนในน้ำที่นำมาใช้ในเรื่องของการบริโภคอุปโภค คนใช้ไปแล้วก็เกิดอาการแพ้ คันตามผิวหนัง

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 18 สรุปได้ว่า บ้านห้วยโฮ มีปัญหาขาดเงินทุนชาวบ้านจึงดำเนินชีวิตด้วยการปลูกพืชผักสวนผสมเลี้ยงเป็ดเลี้ยงไก่ทำอย่างละนิดละหน่อยไม่มากหรือเลือกที่จะปลูกพืชที่ใช้ต้นทุนต่ำ เช่น ดอกไม้บางชนิด กล้วย อ้อย ฯลฯ แต่ผลผลิตจำพวกนี้มีราคาไม่สูงมาก

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 22 สรุปได้ว่า บ้านโพธิ์ตาก มีรายได้น้อยเงินไม่ค่อยพอใช้ ทำนาปีบางปีน้ำท่วม พอทำนาปรังน้ำไม่ท่วม แต่แล้งมากจนชาวบ้านต้องได้ซื้อน้ำ บางครั้งต้องจ่ายค่าไฟสูบน้ำเดือนละเป็นหมื่น แมลงศัตรูพืชก็คอยรบกวน เป็นเพลี้ย เป็นใบลายๆ แดงๆ วัชพืชมาก มีเจ้าหน้าที่เข้ามาแนะนำให้ปลูกอ้อยทดแทนแต่ชาวบ้านไม่ชอบ เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่นา ถ้าปลูกอ้อยเมื่อถึงเวลาขายรถบรรทุกจะเข้าไปซื้ออ้อย เพราะยังไม่มีถนน

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 23 สรุปได้ว่า บ้านโพนทอง การทำเกษตรในหมู่บ้านมีปัญหาในเรื่องของศัตรูพืชระบาดไม่ว่าจะเป็น หนอน เพลี้ย หอยเชอร์รี่ ที่กัดกินต้นข้าว เรื่องของยาฆ่าแมลงและผลกระทบจากสารเคมี โดยเฉพาะพื้นที่ที่อยู่ติดคลอง ปัญหาเรื่องของน้ำคือไม่มีการปรับปรุงดูแลซ่อมแซมคลองที่ชำรุดและไม่มีการทำความสะอาดคลองส่งน้ำ ทำให้ลำคลองตื้นเขิน

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 25 สรุปได้ว่า บ้านโพนทอง มีปัญหาเรื่องน้ำเป็นปัญหาสำคัญกับชาวบ้าน เพราะไม่มีชลประทานและพื้นที่ทำนาอยู่สูงกว่าคลองส่งน้ำ ทำให้น้ำไหลขึ้นมาไม่ได้ชาวบ้านที่มีนาอยู่ใกล้บริเวณคลองน้ำเท่านั้นที่สามารถทำนาปรังได้ ถ้าบ้านไหนที่มีนาอยู่ไกลจากคลองจะขาดแคลนน้ำในการทำนาปรัง ช่วงไหนแล้งมากต้องซื้อน้ำชั่วโมงละ 70 บาท ทำให้ต้องมีต้นทุนเพิ่มขึ้นอีกส่วนราคาข้าวกลับตกต่ำทำให้เกิดปัญหาขาดทุนอยู่ทุกปี

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 27 สรุปว่า บ้านโพนทอง ชาวบ้านมีปัญหาในการประกอบอาชีพขาดเงินทุนในการทำอาชีพการเกษตร ปัญหาปุ๋ยแพง ปัญหาวัชพืช แมลงศัตรูพืชเป็นปัญหาหลักของหมู่บ้าน รวมทั้งที่นาบางคนอยู่ไกลทางน้ำทำให้มีต้นทุนสูง

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 28 สรุปว่า บ้านคำด้วง มีพื้นที่ใช้ประโยชน์ในหมู่บ้าน ประมาณ 30 ไร่ เป็นพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังทั้งหมด ไม่มีพื้นที่ทำนา มีอาชีพรับจ้างมีรายได้น้อยรายจ่ายค่อนข้างมาก เมื่อเทียบกับรายได้เพราะต้องจ่ายเพื่อซื้อข้าว ซื้อน้ำประปา น้ำดื่ม ซึ่งจะมีรถมาเฝ้าขายในหมู่บ้าน

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 30 สรุปได้ว่า บ้านสาวแล มีปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำโดยเฉพาะยางพาราที่ส่วนมากชาวบ้านทำเป็นยางก้อนขายนอกจากยางแผ่น เพื่อลดต้นทุนเพราะพื้นที่ของหมู่บ้านไกลจากโรงงานมาก ราคายางมาปีนี้ราคาตกต่ำมากยางแผ่นอยู่ที่กิโลละ 84-85 บาท ยางก้อนจะถูกกว่าและทำนาด้วยแต่ก็ไม่มากแค่ 4-5 ไร่เท่านั้น ทำไว้เพื่อบริโภคไม่ได้ขาย แต่น้ำท่วมทุกปีมีปัญหาเกี่ยวกับน้ำท่วมตลอด

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 32 สรุปได้ว่า บ้านห้วยหมากพริก มีอาชีพรับจ้างทั่วไป มีรายได้เฉลี่ยวันละ 250 บาทหรือให้ไม่แน่นอนก็รับขอให้มีงานทำ ถึงจะน้อยกว่าที่ควรจะได้แต่ชาวบ้านไม่ค่อยมีทางเลือกมากนัก ส่วนมากรับจ้างกรีดยาง ทำไร่ปลูกล้มัน มีพื้นที่ทำกินน้อยแค่พอปลูกผักปลูกพริกไว้กินเอง มีเลี้ยงกบ เลี้ยงปลา บ้างเป็นอาชีพรอง แต่ทำไม่ได้มากเพราะไม่มีเงินลงทุน

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 33 สรุปได้ว่า บ้านห้วยหมากพริก ในหมู่บ้านไม่มีพื้นที่ทำนา ชาวบ้านที่ต้องการจะทำนาก็ต้องไปเช่าที่ทำนาจากพื้นที่อื่น ทำนาก็ทำได้แค่หน้าปีเท่านั้น โดยใช้น้ำจากน้ำทอนและน้ำฝน ปัญหาที่สำคัญของชาวบ้านคือไม่มีพื้นที่ทำกินเพียงพอและยังไม่มีหน่วยงานไหนมาจัดสรรพื้นที่ทำกินให้ ในส่วนของสาธารณูปโภคน้ำดื่มน้ำใช้ยังไม่ค่อยสะอาดเท่าที่ควรในช่วงฤดูฝนน้ำจะขุ่นมาก

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 34 สรุปได้ว่า บ้านห้วยหมากพริก ปัญหาราคาสผลผลิตต่ำบางปีไม่คุ้มกับทุนที่ลงไป ถ้าปีไหนขายได้ราคาก็พออยู่ได้ คุ้มบ้างไม่คุ้มบ้างแค่พออยู่ได้ ที่มีปัญหาหนักคือเรื่องน้ำใช้ในช่วงหน้าแล้งน้ำไม่พอให้ใช้ เมื่อไม่มีน้ำก็ต้องหารถมานจะใช้หากก็ไม่ไหวไกลมากถ้าจะเอาน้ำในคลองมาใช้อาบน้ำก็ไม่ค่อยสะอาดเด็กๆ อาบจะคันมาก ขนาดใช้ชักฝ้ายยังไม่สะอาดเลย

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 36 สรุปได้ว่า บ้านภูพินม่วง พื้นที่นาของแต่ละครัวเรือนมีอยู่น้อยประมาณ 5-7 ไร่ เป็นพื้นที่ไ้ทำนาปี มีปัญหาในเรื่องของวัชพืช แมลงศัตรูพืชเข้ามา ปัญหาเกี่ยวกับปุ๋ย ยาฆ่าแมลง ยากำจัดศัตรูพืช ที่มีราคาแพง และเรื่องของมลพิษที่เกิดจากสารตกค้างจากการฉีดพ่น ยา สารเคมีต่างๆ และสำหรับชาวบ้านที่ไม่มีนาก็ไปทำอาชีพอื่นเช่นรับจ้าง บางคนไปรับจ้างปลูกต้นไม้ ตัดต้นไม้ และพักที่นั่น กลางคืนก็ไปหาปูหาปลาเลี้ยงชีพ มีโครงการเลี้ยงไก่พันธุ์ไข่ให้ชาวบ้านช่วยกันเลี้ยงมีการแจกไก่พันธุ์ไข่ครัวเรือนละ 4 ตัว และมีการจัดตั้งกลุ่มสหกรณ์กลุ่มไก่พันธุ์ไข่ในหมู่บ้านแต่ชาวบ้านบอกว่าไม่รู้ว่าจะเอาไก่อะไรมาให้ไม่เห็นออกไข่สักที มีบ้างบางครัวเรือนที่ออกไข่แต่ก็น้อยมากไข่แคว้นละฟองสองฟอง ซึ่งไม่คุ้มกับค่าอาหารที่ใช้สำหรับเลี้ยงไก่ ถ้าอาหารที่ให้ไก่กินไม่อิ่มไก่ก็ไม่ไข่ กลายเป็นภาระต้องมาซื้ออาหารให้ไก่ ทำงานรับจ้างรายวันมาแค่วันละ 200 บาทก็ต้องมาแบ่งซื้ออาหารให้ทั้งไก่ทั้งคนทิ้งให้ลูกไปโรงเรียนอีกก็ไม่พอกับรายจ่าย จึงจำเป็นที่จะต้องขายไก่ออกไป ไม่อย่างนั้นก็ต้องนำไก่มาฆ่าเพื่อเป็นอาหาร

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 41 สรุปได้ว่า บ้านห้วยหินขาว มีปัญหาในเรื่องของที่ดินทำกิน เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเนินสูงลึกลงไปจะเป็นคลอง มีพื้นที่เป็นนาปลูกข้าวเพียงแค่ประมาณ 4-5 ไร่เท่านั้น จะเป็นข้าวไร่ (ข้าวที่ปลูกตามเชิงเขาไม่ต้องใช้น้ำมาก) คนในหมู่บ้านเหลือที่ทำกินน้อยลงทุกที ส่วนมากมีนายทุนจากภายนอกเข้ามาซื้อทำไร่สับปะรดส่งโรงงาน ชาวบ้านไปรับจ้างกันอยู่ตามไร่ไปตายหย้าไปปลูกสับปะรดสำหรับหนุ่มๆ สาวๆ ก็พากันไปทำงานที่โรงงาน ปัญหาที่ตามคือยาและสารเคมีต่างๆ ในการกำจัดวัชพืช แมลงศัตรูพืช ที่ใช้ฉีดพ่นสับปะรด ซึ่งมีสารตกค้างเป็นจำนวนมากไหลลงสู่ลำห้วย เกิดผลกระทบต่อค้ำน้ำประปาที่ชาวบ้านใช้อยู่ เพราะน้ำประปาที่ใช้อยู่ในหมู่บ้านก็

สูบขึ้นมาจากลำห้วยขึ้นมาพักไว้อยู่ในแท็งก์เท่านั้น ในน้ำมีแต่ตะกอนเล็กๆ พวกมันอาบน้ำเกิดผื่นคันกันทั้งตัว บางคนแพ้มากเกิดอาการคันจนไม่สามารถใช้อาบได้ ไม่ใช่มีเพียงแต่เด็ก ผู้ใหญ่อาบแล้วก็ยังทำให้คันได้ ในส่วนของพื้นที่มีการจัดสรรพื้นที่ทำกินให้ชาวบ้านแล้ว 2 นิคมเศรษฐกิจมีพื้นที่ประมาณ 200 กว่าไร่ จัดสรรให้คนละ 2 ไร่ แต่บางคนก็ได้พื้นที่แต่ทำกินไม่ได้ เนื่องจากนิคมเศรษฐกิจมาขุดเอาดินไปขายหมดแล้วเหลือเพียงแต่ชั้นหินเท่านั้น ถึงได้มาจัดสรรให้ชาวบ้านพื้นที่นิคมเศรษฐกิจก็เลยไม่ค่อยได้ใช้ประโยชน์เท่าที่ควร ชาวบ้านจึงไม่ค่อยทำการเกษตร มีเพียงแต่ครอบครัวที่ได้พื้นที่ที่เป็นดินขณะนี้เหลือเพียงไม่กี่ครอบครัวเคยมีเจ้าหน้าที่จะเข้ามาหาพื้นที่ทำกินให้อีกแต่จัดสรรที่ทำกินให้สถานที่อื่นในต่างถิ่น มีหน่วยงานเข้ามาส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่ม เช่น กลุ่มเลี้ยงกบ เลี้ยงปลา แต่ไม่ค่อยประสบความสำเร็จ ชาวบ้านพากันทำแล้วก็ขาดทุนขาดเงินลงทุนต่อเนื่องเลยเลิกทำกันไปบ้าง แต่ก็ไม่ได้ยกเลิกกันทั้งกลุ่มเพราะบางคนทำเพื่อเอาไว้กินเท่านั้น ชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างซึ่งภายในหมู่บ้านไม่ค่อยมีงานให้ทำมากนัก ต้องออกไปหางานทำนอกหมู่บ้านรายได้วันละ 200-300 บาทแต่มีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น เช่น ค่าเดินทาง ค่าอาหารกลางวัน เป็นต้น

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 42 สรุปได้ว่า บ้านดอนขนุน ปัญหาคือไม่มีอาชีพอะไรไม่ได้มีไรมีนา สวนยางก็ไม่มี ช่วยเลี้ยงหลานและรับจ้างต่างๆ ไปบ้าง หาเข้ากินค่า มีรายได้น้อย

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 43 สรุปได้ว่า บ้านห้วยหมากพริก ส่วนมากในพื้นที่ของหมู่บ้านมีปัญหาในเรื่องของพื้นที่ทำกิน พื้นที่ส่วนใหญ่ขายให้กับนายทุนกันไปหมดแล้ว อีกอย่างคือไม่มีหน่วยงานมาจัดสรรที่ทำกินให้ ที่มีก็เป็นของนิคมเศรษฐกิจมาจัดสรรให้ แต่ก็แค่ครัวเรือนละไร่เดียวเท่านั้นมันไม่พอที่จะทำอะไรได้ ปัญหาในการเดินทางของชาวบ้านยังไม่ค่อยสะดวกนัก โดยเฉพาะถนนที่ใช้ไปติดต่องานที่อำเภอและทางเข้าซอยของโรงเรียน อยากที่จะให้ดำเนินเรื่องของการสร้างทำถนนเพื่อที่จะให้รถผ่านไปได้ เวลาที่จะเข้าไปตักน้ำก็จะได้เดินทางสะดวกและอยากให้ทำห้วยให้เป็นฝายกั้นน้ำเล็กๆ เอาไว้เพื่อที่ชาวบ้านจะเข้าไปตักน้ำมาใช้ในการเกษตรได้อย่างสะดวก

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 45 สรุปว่า บ้านสาวแล ชาวบ้านหันมานิยมปลูกยางเพื่อกรีดยาน้ำยางมาขาย การทำยางมีปัญหาอยู่รอบด้าน เช่น ปัญหาสภาพของดิน ฟ้า อากาศก็มีผลกระทบ ช่วงที่มีลมแรงจะไม่สามารถกรีดยางได้เลย เพราะต้นไม้ไม่ว่าจะหยดไม่ถูกถ้วยที่ใส่รอง และถ้ายางต้นเล็กเปอร์เซ็นต์ของน้ำยางจะไม่เข้มข้นเท่ายางต้นแก่ เมื่อเปรียบเทียบกันแล้วน้ำยางจากต้นยางเล็กในปริมาณเท่ากับน้ำยางจากต้นแก่ พอแห้งตัวแล้วจะได้น้ำหนักไม่เท่ากับน้ำยางจากต้นยางเล็ก น้ำหนักจะน้อยกว่า แต่ชาวบ้านมักขายน้ำยางออกเร็ว ไม่ได้รอให้ยางแก่ค่อยกรีดยาง ปัญหาในการปลูกยางที่พบอีกคือเรื่องของโรคพืช เชื้อรา จะต้องฉีดยาฆ่าหญ้า ฆ่ายุง เรื่องของปุ๋ย ยา ที่มีราคาแพงสวนทางกับราคาผลผลิตที่ต่ำลงและเปลี่ยนแปลงตลอด

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 46 สรุปได้ว่า บ้านโพธิ์ตาก มีปัญหาแล้ง วัชพืช หอยเชอร์รี่ระบาด น้ำท่วม ถ้าแล้งมากน้ำก็ไม่พอน้ำคลองก็ไม่พอ ใช้ยาฆ่าหอยถ้าไม่ใช้ก็ไม่อยู่ ข้าวไม่ได้กินเลย และบางคนก็ใช้ยาฆ่าหญ้าบางคนก็ถอนเอา แต่หอยต้องใช้ยาฆ่าอย่างเดียว

จากรายงานการประชุมเชิงปฏิบัติการ ครั้งที่ 1 บ้านสาวแล สรุปได้ว่า ปัญหาที่พบเห็นในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีดังนี้ ต้นทุนการผลิตสูง (เช่น ปุ๋ย ค่าน้ำมัน ค่ารถไถ และสารเคมี) ค่าครองชีพสูง ผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ (ราคาข้าวตกต่ำ ราคายางพาราตกต่ำ ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าอาหาร ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน) ปัญหาหอยเชอร์รี่กินข้าว ปัญหา น้ำท่วม ภัยธรรมชาติคุกคาม ในหมู่บ้านไม่มีร่องระบายน้ำ ตามถนนในหมู่บ้านไม่มีไฟฟ้าเพียงพอ น้ำประปาไม่พอใช้ น้ำทำนาป้างไม่เพียงพอ

จากรายงานการประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2 บ้านลุมพินี สรุปได้ว่า ปัญหาที่พบในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีดังนี้ กลุ่มไม้กวาดขาดตลาดรองรับ ขาดที่ทำกิน น้ำประปาในหมู่บ้านไหลไม่สม่ำเสมอ ภาครัฐไม่สนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ขาดแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ขาดเงินทุนเพื่อการเกษตร สินค้าในการเกษตรราคาตกต่ำ ผลผลิตตกต่ำ การคมนาคมไม่สะดวก คนในพื้นที่ส่วนมากขาดรายได้ รายได้ไม่พอใช้จ่าย ถนนชำรุดสัญจรไม่สะดวก ขาดทุนทรัพย์

จากเอกสารแผนพัฒนาหมู่บ้าน บ้านโพธิ์ทอง หมู่ที่ 2 ตำบลโพธิ์ทอง อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย (2555, หน้า 8) ได้สรุปจุดอ่อนหรือข้อด้อยของหมู่บ้านเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มหมู่บ้านอื่นๆ คือ

1. พื้นที่ทางการเกษตรส่วนใหญ่เป็นที่ลุ่ม จึงก่อให้เกิดน้ำท่วมได้ง่าย
2. จากสภาพทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน ทำให้สมาชิกในครอบครัวจึงต้องออกไปหางานทำต่างถิ่น จึงก่อให้เกิดการแตกแยกของครอบครัว
3. งบประมาณในการสนับสนุนจากภาครัฐมีจำนวนน้อย และมีจำกัด

จากเอกสารแผนพัฒนาหมู่บ้าน บ้านห้วยหินขาว หมู่ที่ 6 ตำบลด่านศรีสุข อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย (2555, หน้า 12-22) ซึ่งปัญหาเร่งด่วนของหมู่บ้าน ประกอบด้วย ไม่มีน้ำทำการเกษตร ราคามันสำปะหลังตกต่ำ ไปรับจ้างภายนอกหมู่บ้าน ชาวบ้านขาดอาชีพเสริม นอกจากนี้ยังมีปัญหา น้ำมีราคาแพง ปุ๋ยขึ้นราคา ยาปราบศัตรูพืชที่มีราคาสูง ซึ่งจากการสำรวจพบว่า ส่วนใหญ่ชาวบ้านจะมีการประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ทำให้มีรายได้ไม่แน่นอน

จากเอกสารแผนพัฒนาสามปี พ.ศ.2556-2558 องค์การบริหารส่วนตำบลพระพุทธบาท อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย (2555, หน้า 11-12) ระบุว่า ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ประชาชนไม่มีศูนย์จำหน่ายสินค้า ราคาสินค้าไม่ดีเท่าที่ควร ด้านสังคม ขาดสถานที่ใช้เป็นศูนย์รวมประจำหมู่บ้าน ด้านโครงสร้างพื้นฐาน การคมนาคมไม่สะดวก ไม่มีน้ำเพียงพอต่อการอุปโภคบริโภค ไฟฟ้าไม่พอต่อความต้องการ ด้านแหล่งน้ำ ไม่มีน้ำใช้ในการเกษตร ไม่มีถังกักเก็บน้ำฝน

จากเอกสารแผนพัฒนาสามปี พ.ศ.2556-2558 องค์การบริหารส่วนตำบลโพนทอง อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย (2555, หน้า 17) ระบุว่า จากผลการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น ได้มีการดำเนินการจัดทำประชาคมเพื่อจัดทำแผนบูรณาการหมู่บ้านและตำบล พ.ศ.2556-2558 โดยทราบถึงปัญหาของในพื้นที่ ดังนี้ ไม่มีที่ดินทำกิน การว่างงาน การคมนาคมไม่สะดวก ขาดเงินทุนเพื่อการส่งเสริมอาชีพ ขาดการพัฒนาแหล่งน้ำ

จากเอกสารแผนพัฒนาสามปี พ.ศ.2555-2557 องค์การบริหารส่วนตำบลคำด้วง อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี (2555, หน้า 14-15) ระบุว่า ประชาชนในพื้นที่ที่มีปัญหาในด้านคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ยังไม่ได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้นเท่าที่ควร จึงไม่สามารถแก้ไขปัญหาคความยากจนอย่างยั่งยืนได้ผลเป็นที่น่าพอใจ รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติได้ลดน้อยลงโดยเฉพาะด้านป่าไม้เพราะการบุกรุกแผ้วถางป่าในเขตป่าสงวนของประชาชนเพื่อจับจองเป็นที่ทำกิน การพัฒนาจึงไม่บรรลุผลตามเป้าหมายที่ต้องการได้ เพราะยังขาดการพัฒนาที่ครอบคลุมทุกด้าน ในขณะเดียวกันเมื่อทรัพยากรธรรมชาติถูกนำมาใช้มาก ปริมาณทรัพยากรธรรมชาติก็ลดน้อยลง และนำไปสู่ปัญหาการแย่งชิงทรัพยากร เช่น ที่ดินทำกิน และทรัพยากรน้ำ ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ และความเสื่อมโทรมทางสภาพแวดล้อม จากปัญหาต่างๆ สามารถที่จะวิเคราะห์ได้ ดังนี้

1. การเกษตรยังพึ่งพาธรรมชาติทำให้ผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้มีปริมาณไม่แน่นอน
2. เกษตรกรยังขาดความรู้ความเข้าใจในการประกอบอาชีพเพียงมีการนำสารเคมีมาใช้ในพื้นที่การเกษตรในปริมาณที่มากขึ้นเรื่อยๆ
3. เกษตรกรยังพึ่งพาปุ๋ยเคมีซึ่งมีราคาแพงในแปลงเกษตร
4. เกษตรกรยังไม่มีเอกสารสิทธิ์ที่แสดงถึงกรรมสิทธิ์ในที่ทำกินของตนเอง ทำให้ขาดความมั่นใจในการประกอบอาชีพ ทั้งขาดความรู้ทางวิชาการและทักษะในการประกอบอาชีพ
5. เส้นทางเข้าสู่พื้นที่การเกษตรยังไม่ทั่วถึง และที่มีแล้วไม่มีความมั่นคงแข็งแรง
6. ปริมาณน้ำทั้งในการอุปโภคบริโภค รวมถึงเพื่อการเกษตรยังไม่เพียงพอตลอดปี

จากที่คณะผู้วิจัยได้นำเสนอมา ทั้งในส่วนของข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การประชุมเชิงปฏิบัติการ และจากเอกสารต่างๆ สามารถสรุปรายละเอียดปัญหาของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอน ได้ดังนี้

1. ปัญหาราคาผลผลิตต่ำ เป็นเรื่องที่เดือดร้อนมากที่สุดโดยเฉพาะสับปะรดพืชที่มีการปลูกกันมากในพื้นที่ โรงงานที่เข้ามาซื้อในราคาต่ำมากหัวละแค่สองบาท ทุนที่ลงไปแทบไม่ได้คืน รวมถึงพืชชนิดอื่นๆ ด้วย และบางครั้งปัญหาที่เกิดจากการคำนวณระยะเวลาการปลูกของเกษตรกรผิดพลาดเนื่องจากราคาของผลผลิตเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

2. ปัญหารายได้น้อยไม่พอใช้ ทำนาปีน้ำท่วม พอทำนาปรังแล้งมาก จนชาวบ้านต้องซื้อน้ำมาใช้ในนาข้าว ส่วนคนที่มืออาชีพรับจ้างทั่วไปก็ไม่ค่อยมีงานทำ ต้องไปรับจ้างที่อื่นซึ่งไม่คุ้มกับค่าเดินทาง

3. ปัญหาต้นทุนสูง โดยเฉพาะปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลง ยากำจัดศัตรูพืช ที่มีราคาแพงเป็นปัญหาหนัก รวมทั้งที่นาบางคนอยู่ไกลทางน้ำ ถ้าแล้งมากต้องซื้อน้ำมาใช้ในนา ทำให้การทำเกษตรมีต้นทุนสูงขึ้น

4. ปัญหาการขาดตลาดรองรับ โดยเฉพาะตลาดรองรับผลผลิตทางการเกษตร เกษตรกรยังคงเสียเปรียบในเรื่องราคาพืชผลทางการเกษตรแก่พ่อค้าคนกลางที่เข้ามารับซื้อผลผลิตจากชาวบ้านในราคาต่ำและขาดอำนาจในการต่อรองราคากับผู้ซื้อ

5. ปัญหาขาดเงินทุน ในการประกอบอาชีพและการสร้างอาชีพเสริม ทำให้การประกอบอาชีพขาดความต่อเนื่อง และต้องล้มเลิกไปในที่สุด

6. ปัญหาสาธารณสุขโรคไม่สะดวก คือ เรื่องน้ำใช้ในช่วงหน้าแล้งน้ำไม่พอให้ใช้ทุกบ้าน เมื่อไม่มีน้ำก็ต้องหารถมาขนจะใช้หาก็ไม่ไหวไกลมาก ถ้าจะเอาน้ำในคลองมาใช้อาบน้ำก็ไม่ค่อยสะอาดเด็กๆ อาบจะคัน การเดินทางบางทีก็ไม่ค่อยสะดวก ถนนไม่ดี และไม่มีสะพานข้ามทาง

7. ปัญหาแมลงศัตรูพืช ไม่ว่าจะเป็ น หนอน เพลี้ย หอยเชอร์รี่ ที่กัดกินต้นข้าวเป็นปัญหาทางการเกษตรที่มีอยู่ในทุกหมู่บ้าน

8. ปัญหาขาดแหล่งน้ำ เป็นปัญหาสำคัญกับชาวบ้านมากเพราะบางพื้นที่ไม่มีชลประทานและพื้นที่ทำนาอยู่สูงกว่าคลองส่งน้ำ ทำให้น้ำไหลขึ้นมาไม่ได้ชาวบ้านที่มีนาอยู่ใกล้บริเวณคลองน้ำเท่านั้นที่สามารถทำนาปรังได้

9. ปัญหาไม่มีที่ทำกิน ส่วนมากในพื้นที่ของหมู่บ้านมีปัญหาในเรื่องของพื้นที่ทำกิน พื้นที่ส่วนใหญ่ขายให้กับนายทุน ส่วนที่มีหน่วยงานมาจัดสรรที่ทำกินให้แต่ก็น้อยใช้เป็นที่พักอาศัยเท่านั้นหรือไม่ก็จัดสรรให้ในพื้นที่ที่อยู่ไกลเกินไป และขาดความอุดมสมบูรณ์

10. ปัญหาน้ำท่วม เป็นอีกหนึ่งปัญหาของเกษตรกร ที่มีพื้นที่อยู่ใกล้คลองน้ำช่วงฤดูฝน ทางโครงการฯ จะเร่งปล่อยน้ำออกเพื่อรองรับน้ำฝนชุดใหม่ที่จะตกลงมา มีผลทำให้พื้นที่ทำการเกษตรในบริเวณใกล้เคียงเกิดน้ำท่วมทุกปี

ดังนั้น สรุปได้ว่า ปัญหาของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอน มีทั้งหมด 10 ประเด็น โดยเรียงลำดับตามความสำคัญได้ ดังนี้ ราคาผลผลิตต่ำ รายได้น้อย ต้นทุนสูง ขาดตลาดรองรับ ขาดเงินทุน สาธารณูปโภคไม่สะดวก แมลงศัตรูพืช ขาดแหล่งน้ำ ไม่มีที่ทำกิน และน้ำท่วม

2. ความต้องการของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอน

ตารางที่ 5.2 ความต้องการของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอน

ที่	ความต้องการ	คะแนน	ร้อยละ
1	เพิ่มราคาผลผลิต	39	30.95
2	มีน้ำทำการเกษตร	36	28.57
3	มีพันธุ์พืชดี	18	14.29
4	ลดใช้สารเคมี	14	11.11
5	ปลูกผักปลอดสารพิษ	14	11.11
6	มีตลาดข้าวในตำบล	5	3.97
รวม		126	100.00

จากตารางที่ 5.2 พบว่า ความต้องการของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอน มีทั้งหมด 6 ประเด็น ซึ่งประเด็นที่มีความสำคัญ 3 ลำดับแรก ประกอบด้วย เพิ่มราคาผลผลิต มีน้ำทำการเกษตร และมีพันธุ์พืชดี คิดเป็นร้อยละ 30.95, 28.57 และ 14.29 ตามลำดับ

กัญญา ถีสุงเนิน กล่าวว่า “ที่อยากได้ก็อยากให้เขาลอกคลองให้กว้าง แล้วก็ลึกขึ้นเพื่อรับน้ำให้ได้เยอะ เวลาท่วมมากก็จะท่วมน้อยลงมันจะได้เบาบางลง ทุกคนพูดตรงกันหมดว่าอยากให้ห้วยทอนลึกและกว้างขึ้นรับน้ำได้เยอะ พูดเสียงเดียวกันเลย”

คำหล้า สุขขำ กล่าวว่า “อยากได้คลอง เพราะคลองมาไม่ถึง อยากได้คลองข่อยเข้ามาในที่นา ซึ่งมีหลายคนมีปัญหาเรื่องน้ำ ถ้ามีน้ำอยากทำอะไรก็ได้อยากทำสวนก็ได้ทำ”

จันเพ็ง ตีมัน กล่าวว่า “อยากได้คลองน้ำมาแยกคลองย่อยอีกใช้ทำนาปรัง เราก้ทำนา 2 ครั้งก็พอกินพอใช้ แต่ถ้าไม่มีคลองน้ำมาก็ได้ทำแค่ในปี”

จำลอง เสียวสุข กล่าวว่า “ก็ทำการเกษตร ปัจจัยหลักก็คือ น้ำ หน้าแล้งมันก็ขาดแคลนน้ำ”

ชวิทย์ อุตมะ กล่าวว่า “ภายในหมู่บ้านก็จะทำการเกษตร อยากให้มีการพัฒนาแหล่งน้ำ”

ด.ต.พงษ์เทพ บุญวิเศษ กล่าวว่า “ควรปรับปรุงลอกห้วย ทำให้เป็นแหล่งเก็บน้ำให้ดีกว่าเดิม”

ดา กานกล้า กล่าวว่า “ขึ้นชื่อว่าเกษตรกรนะ เราทำไปแล้วเขาขายให้เอง เขาตั้งราคาให้เอง เราไม่ได้ตั้งราคาพอเราไปถึงที่เราก้จำยอมขาย เขาให้เท่าไรเราก้ขาย มันมาเสียเปรียบตรงนี้”

ถาวร บุญไสว กล่าวว่า “อาชีพหลักของคนในหมู่บ้านก็ทำการเกษตร ทำไร่ ทำนา ต้องให้มีการพัฒนาขุดลอกคลองเพื่อกักเก็บน้ำ เอาไว้ใช้ตอนหน้าแล้ง”

ทศวรรษ กล่าวว่ “ไม่ได้ใช้น้ำจากห้วยน้ำทอนเพราะที่ดินอยู่อีกทางด้านหนึ่งซึ่งไกลมากไม่สามารถใช้น้ำทอนได้รอแต่ฤดูฝนเท่านั้นจึงจะทำนาได้ หรือไม่ได้ใช้จากน้ำคลองเล็กๆ ที่ไหลผ่าน โดยการจ้างเครื่องสูบน้ำเพื่อที่จะเอาน้ำเข้านา อยากให้มีคนช่วยสนับสนุนเรื่องของราคาขายและราคาข้าวถูกพ่อค้าคนกลางกดราคาจากราคา 60-70 บาทเป็นราคา 47 บาท ถูกเกินเพราะราคาปุ๋ยก็มีราคาที่แพง กรดียงตอนนี้มีการขาดทุนเป็นอย่างมาก ทำคนในชุมชนที่เคยปลูกยางพาราไม่อยากจะปลูกอีกเพราะถูกกดราคา การปรับปรุงห้วยน้ำทอนอยากให้ออกคลองให้ลึกกว่าเดิมทำสายกว่าเดิมและทำฝั้งกันน้ำให้ดีกว่านี้ พอเวลาน้ำมาเยอะมันจะเซาะฝั้งกินเนื้อที่ของชาวบ้าน ถ้าหากมีฝั้งที่ดีกว่านั้นมันจะได้ไม่เซาะฝั้ง ดินจะได้ไม่พังหรือทรุดลงมีหน่วยงานอื่นเข้ามาอยู่ แต่ไม่เห็นมีการแก้ไขอะไรเลย”

ทองสุข อรรถมาตร กล่าวว่ “มีความต้องการอยากให้ราคาข้าวและมัน มีราคาที่แพงขึ้นเพราะปีนี้ราคาตกต่ำมากทำให้ขาดทุนสูง”

ทองสุข พัดสิงห์ กล่าวว่ “ก็อยากมีหน่วยงานเข้ามาให้ความรู้เรื่องยางพารา การปลูกปาล์ม การทำปุ๋ย การทำเกษตรผสมผสาน”

นนท์ สุทธิสุวรรณ กล่าวว่ “ประชากรในหมู่บ้านของเราก็ประมาณ 300-400 กว่าคน ตำบลหนึ่งมีทั้งหมดประมาณ 10 หมู่บ้าน อยู่บ้านลุมพินี แยกเป็นคุ้ม ก็มีคุ้มทอนเหนือ และคุ้มลุมพินี แบ่งแยกกันที่หน้าวัด เพราะว่าบ้านมันห่างกันเยอะ แต่ก็เป็หมู่บ้านเดียวกัน เรียกเป็คุ้ม ผู้ใหญ่บ้านก็คนเดียวกันอยู่ ชื่อเป็นทางการก็คือบ้านลุมพินี ความต้องการของชาวบ้านก็ต้องการให้ทำคลองส่งน้ำไปถึงพื้นที่ของแต่ละคนเป็ส่วนมาก”

บุญญาติ สุวรรณแสง กล่าวว่ “อยากให้แก้ไขปัญหาเรื่องนี้ น้ำขาดแคลน ขาดมากเลย”

ประกายแก้ว ไชยโรสง กล่าวว่ “อยากให้ยางราคาแพง อยากให้ข้าวราคาแพง เพราะเราลงทุนเยอะ แต่ละปีลงทุนทำนา 5 ไร่ หมดไป 8,000 บาท ค่าปุ๋ยยังไม่รวม ถ้าไม่ใช้มันก็นานกว่าจะเห็นผล”

ประวี จำปาทอง กล่าวว่ “อยากให้รัฐบาลเข้มงวดเรื่องปุ๋ย อยากให้ปรับปรุงก็อยากให้ปรับปรุงเสริมให้เก็บกักน้ำให้มากขึ้น แล้วก็ขยายคลองออกไปอีก มีอีกคลองหนึ่งที่ใช้ไม่ได้ของกระทรวงพลังงานโครงการห้วยโมงอยากให้เสริมความสูงของคูน้ำ”

ปรัตถกร แสงขวา กล่าวว่ “อยากให้มีน้ำ เพราะขาดแคลนน้ำ การทำมาหากินก็ลำบากคนก็เลยนิยมไปทำงานไกลบ้าน”

ไพบุลย์ วงศ์มาตร กล่าวว่ “อยากให้มีการบริหารจัดการในเรื่องของป่าไม้ ไม่ว่าจะเป็การทำแนวกันไฟป่า และทำเขตพื้นที่ป่าไม้ให้เป็ป่าไม้เศรษฐกิจ คืออยากที่นำพืชเศรษฐกิจ เช่น ยางพารา ไปลงสำหรับพื้นที่ช่องห่างระหว่างต้นยางพาราเราก็นำเอาต้นกล้วยไปปลูกใส่ และส่วนพื้นที่ที่เหลือก็จะให้ชาวบ้านปลูกข้าวไร่”

มยุรี เสือดิน กล่าวว่า “อยากให้ราคาข้าวดีกว่านี้ อันนี้อะไรราคาข้าวตกต่ำ เพราะว่าบ้านเราทำไร่นานอยู่แล้ว ที่นี้การขายข้าวถูกลงๆ พอถึงเวลาเราขายเหมือนข้าวนาปรัง ได้วันละ 250 ค่าแรง 300 ประมาณ 250 เลี้ยงข้าวคาบหนึ่ง ถ้า 300 จ้างปล่อย ปล่อยแล้วยังมีข้าวให้กินอีกมันเกินไปแล้ว เวลาขายข้าวมันไม่ได้ขนาดนี้มันถูก ขาดทุน ที่นี้เราทำเองก็ทำไม่ไหว”

รอด แก้วพิรา กล่าวว่า “อยากให้ปรับปรุงเรื่องน้ำให้มันดีขึ้น น้ำให้ปล่อยมาให้พอดีอย่าปล่อยมาน้อย”

รักษา จำปาหอม กล่าวว่า “อยากให้เพิ่มเรื่องน้ำนี้แหละเพราะคลองมันเล็ก คลองน้ำเล็กไปไม่ทั่วถึง ชาวบ้านอยากให้มาพัฒนาเรื่องน้ำเพราะว่าคลองน้ำนี้บางครั้ง หน้าฝนก็ไม่ค่อยมีปัญหา มีปัญหาช่วงหน้าแล้งคือน้ำไปไม่ถึงกัน”

วาที จำปาทอง กล่าวว่า “ก็คือเรื่องราคาขายถูก โดยถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลาง ทำให้มีการขาดทุน ความต้องการอยากให้พ่อค้าให้ราคาขายที่แพงขึ้นและราคาข้าวก็เช่นเดียวกัน”

สงกรานต์ บุญธรรม กล่าวว่า “อยากให้มีการทำลอกคลองขุดคลองให้ลึกลงไปให้ไม่มีน้ำท่วมหน้าแล้งก็จะได้น้ำใช้”

สมชาย ดุลนาค กล่าวว่า “อยากให้มีการสนับสนุนเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาแบบเดิมมันยังน้อยไป มีแต่เลี้ยงกบเข้ามามันน้อยไป แบบว่าได้กบคนละ 200 ตัว บางทีก็ตายแล้วก็เหลือแค่ 100 กว่าตัว บางบ้านเหลือไม่ถึง 50 ตัว ได้กันมาทั้งหมดคนละ 200 ตัว เวลานี้ไปดูไม่เหลือถึง 50 ตัว เพราะมันตายหมดกบมันตีกัน”

สมบัติ นามเคน กล่าวว่า “อยากให้มาส่งเสริมที่ให้มันเป็นหลัก เพราะว่าบางคนมีที่ดิน 2 ไร่ อยากให้มีโครงการอะไรมาทำให้ชาวบ้านมีความมั่นใจว่าเราทำอันนี้เราจะมีสงขาย”

สว่าง วันทอง กล่าวว่า “อยากได้น้ำนี้ละ ให้ได้น้ำมาที่อยู่ต่ำๆ นาเราได้ บ่อปลาก็มีแต่มีไม่เยอะไม่ได้ขาย ต้องการน้ำมากที่สุด”

สีทอง จำปาทอง กล่าวว่า “อยากให้ขุดคลองน้ำเพิ่มเป็นสายย่อยๆ อยากให้ลอกคลองน้ำทอนให้ลึกลงมากกว่าเดิมเพราะน้ำยังท่วมเวลาช่วงหน้าฝน อยากให้มีหน่วยงานมาช่วยเรื่องให้การอบรมการปลูกพืชผักสวนครัวปลูกให้กับชาวบ้านเป็นตัวอย่างด้วย”

สุนันท์ กองทอง กล่าวว่า “ทำนาอยากให้ลอกห้วยทอนเพราะน้ำไหลล้นห้วย ให้มันกว้างขึ้น ให้มันลึก น้ำจะได้ไม่ท่วมนา อยากให้มีการพัฒนาอบรมปลูกผักสวนครัวที่ไม่มีสารพิษ โดยใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพ”

สุนันทา ไชยอินศุณย์ กล่าวว่า “ปลูกยางพารา ปลูกปาล์ม ปลูกสับปะรด ปัญหาสารเคมี ก็อยากให้หน่วยงานของทางเกษตรได้มาแนะนำการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ”

สุนิต โนนสะอาด กล่าวว่า “แบบที่เราทำอะไรก็อยากให้มันตลาดรองรับสินค้า แต่ไม่มีช่วง 3-4 ปีมานี้แหละ ทำก็ขาดทุนหมด”

หมุน โครรักษา กล่าวว่า “ปลุกปล้ำม ปลุกผักสวนครัว เลี้ยงเป็ดเลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา อยากให้มีหน่วยงานหลายหน่วยงานเข้ามาให้ความรู้เรื่องการเกษตร การเลี้ยงไก่ ไร่นาสวนผสม การทำปุ๋ยชีวภาพ”

เหรียญ คำโพธิ์แก้ว กล่าวว่า “อยากให้มีการอบรม ทำปุ๋ยหมัก ทำนาที่ไม่ต้องซื้อ ก็จะได้ประหยัดไปอีก เอาหอยเชอร์รี่ ทุกอย่าง รวมถึงเศษขยะ เอามาหมักรวมกันแล้วก็เอาไปฉีดข้าว ไม่ใช่ใส่แต่ปุ๋ย”

อนันต์ เจริญชนม์ กล่าวว่า “พื้นที่ก็ได้ปลุกผัก ปลุกยาง อยากให้มีหน่วยงานเข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับปุ๋ย”

อนุวัฒน์ อินลุม กล่าวว่า “ข้าวราคาตกไม่คุ้มค่ากับที่ทำ ต้องการให้ราคาข้าวสูงขึ้น ราคาปุ๋ยราคาน้ำมัน อยากให้มีคลองส่งน้ำในหมู่บ้านที่ทำนาทำสวน”

อุบล จันทรแดง กล่าวว่า “อาชีพทำนา ทำไร่ ก็ดี ก็ให้ปลุกผักสวนครัวกินเองอยากให้เกิดกลุ่มน้ำห้วยทอน ช่วยปรับปรุงกลุ่มน้ำทอนให้มันดีกว่านี้”

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 5 สรุปได้ว่า บ้านบางกอกน้อย มีความต้องการใช้น้ำเพื่อทำการเกษตรในช่วงฤดูแล้ง เนื่องจากหมู่บ้านที่อยู่ตอนล่างของลำน้ำ เช่น บ้านสาวแล บ้านโพหนอง ต้องการน้ำในการทำนาปรังจำนวนมาก และมีความต้องการเพิ่มราคาผลผลิตที่ตกต่ำลง โดยเฉพาะพืชไร่ที่ต้องใช้ต้นทุนสูง เช่น สับปะรด เป็นต้น

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 6 สรุปได้ว่า บ้านวังน้ำมอก มีความต้องการให้ชาวบ้านปลุกพืชผักปลอดสารพิษ ซึ่งปัจจุบันมีเพียงบางกลุ่มเท่านั้นที่ทำอยู่ แต่เป็นแบบต่างคนต่างทำ ปลุกไม่เหมือนกัน

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 7 สรุปได้ว่า บ้านห้วยไฮ ชาวบ้านมีความต้องการอยากให้มีการจัดตั้งกลุ่มเกษตรตัวอย่างเกษตรต้นแบบขึ้นมา เพื่อที่ทางหน่วยงานของอำเภอต้องการที่จะเข้ามาเยี่ยมชมเราก็สามารถที่จะให้ชมในส่วนนี้ได้ อีกเรื่องที่ต้องการคือ การส่งเสริมสนับสนุนให้ปลูกแล้วให้มีตลาดรองรับสินค้าในตำบล

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 9 สรุปได้ว่า ตำบลพระพุทธรบาท ชาวบ้านมีความต้องการรวมกลุ่มกันเพื่อจัดตั้งกลุ่มรับซื้อสินค้าด้านการเกษตรที่ยังขาดตลาดรองรับเพียงพอ เกษตรกรยังคงเสียเปรียบในเรื่องของราคาให้แก่พ่อค้าคนกลางที่เข้ามารับซื้อผลผลิตจากชาวบ้านในราคาที่ต่ำมาก

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 10 สรุปได้ว่า บ้านลุมพินี ต้องการให้เพิ่มราคาผลผลิต โดยเฉพาะยางพารา สับปะรด ราคาต่ำมาก

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 11 สรุปได้ว่า บ้านห้วยไฮ มีความต้องการตลาดรองรับผลผลิตของชาวบ้านในระดับตำบล และชาวบ้านยังต้องการแหล่งน้ำทำการเกษตร

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 12 สรุปได้ว่า บ้านลุมพินี ต้องการให้แก้ปัญหาราคาคาผลผลิตตกต่ำและอยากให้มีการรณรงค์ให้ปลุกผักปลอดสารพิษ เพื่อปลูกไว้กินเอง

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 13 สรุปได้ว่า บ้านสาวแล เกษตรกรในพื้นที่ส่วนใหญ่ของหมู่บ้านสาวแลมีความต้องการในเรื่องของการเพิ่มราคาผลผลิต และลดต้นทุนการผลิต โดยเฉพาะต้นทุนในการซื้อปุ๋ย ซื้อยาฆ่าแมลง ซื้อสารเคมีที่มีราคาแพง

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 17 สรุปได้ว่า บ้านน้ำทอนใต้ มีความต้องการในเรื่องของการลดสารเคมีที่นำมาฉีดฆ่าหญ้าฆ่าแมลงในพื้นที่ทางเกษตร เพราะมีสารตกค้างในน้ำประปาเนื่องจากน้ำประปามาจากห้วยหนองที่สูบขึ้นมาพักไว้ที่อ่างเก็บน้ำ มีสารเคมีตกค้างที่เกษตรกรต้องคอยระวังในการใช้น้ำ

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 18 สรุปได้ว่า บ้านห้วยไฮ ต้องการรณรงค์ให้ลดการใช้สารเคมี และให้มีต้นกล้า เช่น มะนาว เป็นต้น

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 20 สรุปได้ว่า บ้านโพนทอง มีความต้องการให้มีโครงการหรือมีหน่วยงานมาสนับสนุนทำโรงเรือนปลูกผัก ปลูกหอม เลี้ยงปลา ปลูกผักปลอดสารพิษ

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 23 สรุปได้ว่า บ้านโพนทอง ความต้องการอยากที่จะให้มีการพัฒนาพื้นที่ข้างคลองน้ำ การแก้ไขปัญหาในเรื่องของศัตรูพืชระบาด เรื่องของยาฆ่าแมลงและผลกระทบจากสารเคมี โดยเฉพาะพื้นที่ที่อยู่ติดคลอง

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 25 สรุปได้ว่า บ้านโพนทอง ปัญหาเรื่องน้ำเป็นปัญหาสำคัญกับชาวบ้านมาก เพราะไม่มีชลประทานและพื้นที่ทำนาอยู่สูงกว่าคลองส่งน้ำ อยากให้มีแหล่งน้ำเพื่อทำการเกษตร ราคาข้าวก็ตกต่ำทำให้เกิดปัญหาขาดทุนทุกปี

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 27 สรุปได้ว่า บ้านโพนทอง ต้องการให้มีหน่วยงานมาช่วยเหลือเรื่องราคาผลผลิตตกต่ำ ข้าว ยางพารา อยากให้ราคาสูงกว่านี้

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 28 สรุปได้ว่า บ้านคำด้วง มีความต้องการน้ำทำการเกษตร เพราะเป็นพื้นที่สูงน้ำห้วยน้ำคลองไปไม่ถึงไม่มีน้ำเพียงพอในการทำงาน

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 32 สรุปได้ว่า บ้านห้วยหมากพริก มีความต้องการลดการใช้สารเคมีลง ใช้ผลไม้เอามาหมักทำปุ๋ยชีวภาพแทนในหมู่บ้านไม่ค่อยมีปุ๋ยชีวภาพ อยากปลูกผักกินเอง เลี้ยงกบ เลี้ยงปลากินเอง

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 33 สรุปได้ว่า บ้านห้วยหมากพริก ความต้องการของชาวบ้านคืออยากได้น้ำเพื่อใช้ทำนา เพราะทำได้แต่นาปีเท่านั้น

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 34 สรุปได้ว่า บ้านห้วยหมากพริก ปัญหาราคาผลผลิตต่ำบางปีไม่คุ้มกับทุนที่ลงไป ปัญหาหนักคือเรื่องน้ำ

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 35 สรุปได้ว่า บ้านน้ำทอนใต้ มีความต้องการอยากให้ทำห้วยให้เป็นฝายกั้นน้ำเล็กๆ เอาไว้เพื่อที่ชาวบ้านจะได้นำมาใช้ในการทำการเกษตรได้

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 39 สรุปได้ว่า บ้านสาวแล มีความต้องการให้เพิ่มราคาผลผลิตในราคาที่สูงขึ้นโดยเฉพาะข้าวที่เป็นพืชหลักของชุมชน

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 41 สรุปได้ว่า บ้านห้วยหินขาว ชาวบ้านอยากได้น้ำสะอาดๆ ไว้บริโภคและทำการเกษตร ตอนนี้ชาวบ้านไม่ค่อยกล้าที่จะใช้เนื่องจากมียาฆ่าแมลงเจือปนอยู่เป็นจำนวนมาก เพราะเป็นพื้นที่ที่มีนายทุนจากภายนอกเข้ามาลงทุนปลูกสับปะรดและมีการใช้สารเคมีในปริมาณที่สูงมาก ชาวบ้านอยากให้มีการลดการใช้สารเคมีลง รวมถึงมีความต้องการในการปลูกผักปลอดสารพิษไว้รับประทานเองในครัวเรือนอีกด้วย

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 42 สรุปได้ว่า บ้านดอนขนุน มีความต้องการน้ำในการเกษตรบางช่วงที่ฝนไม่ตกติดต่อกันหลายวันดินแห้งแตกต้องสูบน้ำจากสระขึ้นมาช่วยอีกทาง ซึ่งพื้นที่ของหมู่บ้านไม่ได้ใช้น้ำจากน้ำทอนเนื่องจากพื้นที่ของหมู่บ้านอยู่สูงกว่าคลองส่งน้ำและยังไม่มีไฟฟ้า ต้องการปลูกพืชผักปลอดสารพิษผักสวนครัวรั้วกินได้ เช่น ปลูกข่า ตะไคร้ เป็นต้น

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 44 สรุปได้ว่า บ้านโพธิ์ตาก อยากรได้คลองน้ำ และใช้น้ำห้วยทอนหน้าแล้ง ไม่มีน้ำสำหรับปลูกข้าว ไม่มีน้ำเลย

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 45 สรุปได้ว่า บ้านสาวแล ช่วงแล้งนาแห้งมากต้นข้าวขาดน้ำแห้งเหลือง มีแค่บางคนที่มีนาติดคลองที่ข้าวไม่เสียหาย ชาวบ้านอยากได้น้ำเพื่อใช้สำหรับปลูกข้าวนาปรัง และถ้ามีโครงการลอกคลองส่งน้ำห้วยน้ำทอนก็จะดี แล้วต่อท่อจากคลองน้ำทอนไปในชุมชนเพื่อให้มีน้ำใช้อย่างทั่วถึง

จากรายงานการประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 1 สรุปได้ว่า ความต้องการของเกษตรกร มีดังนี้ การทำการเกษตรไม่ควรพึ่งสารเคมีมากเกินไป ผลผลิตทางการเกษตรควรมีราคาเหมาะสมกับการลงทุน น้ำเป็นปัจจัยสำคัญที่จะต้องใช้ในการทำการเกษตรในฤดูแล้งควรมีการขุดลอกคลองส่งน้ำ และขยายคลองส่งน้ำตามลำห้วยทอนเพื่อให้เกษตรกรได้ใช้น้ำกันอย่างทั่วถึงทุกพื้นที่ อยากรได้เมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพที่ดี และพัฒนาพันธุ์ข้าวให้ดีกว่าปัจจุบัน ควรมีตลาดข้าวในตำบล

จากรายงานการประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2 สรุปได้ว่า ความต้องการเกษตรกร คือ ต้องการน้ำเพื่อทำการเกษตร และผลผลิตทางการเกษตรมีราคาดี

จากเอกสารแผนพัฒนาสามปี พ.ศ.2555-2557 ขององค์การบริหารส่วนตำบลคำด้วง อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี (2555, หน้า 22-23) ได้สรุปความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่เอาไว้ว่า ความต้องการของเกษตรกรในเขตพื้นที่ตำบลคำด้วงทั้ง 10 หมู่บ้าน ประกอบด้วย ก่อสร้างฝายน้ำล้นจัดตั้งตลาดกลางรับซื้อผลผลิตทางการเกษตร มีคลองส่งน้ำ คสล. เข้าสู่พื้นที่การเกษตร ปรับปรุงซ่อมแซมฝายน้ำล้น-ฝายกั้นน้ำ เจาะบ่อบาดาลเพิ่มเติม ติดตั้งท่อถังใหม่ สนับสนุนพันธุ์ยางพารา เป็นต้น

จากที่กล่าวมา จะเห็นว่าเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอน มีความต้องการในประเด็นต่างๆ ดังนี้

ความต้องการเพิ่มราคาผลผลิตในราคาที่สูงขึ้น โดยเฉพาะข้าวที่เป็นพืชหลักของชุมชนและพืชเศรษฐกิจ เช่น ยางพารา สับปะรด เป็นต้น เนื่องจากต้นทุนในการผลิตสูง ขาดตลาดรองรับผลผลิตทางการเกษตร

ความต้องการมีน้ำทำการเกษตร เนื่องจากบางหมู่บ้านเป็นพื้นที่สูง ไม่มีน้ำเพียงพอให้ทำนา น้ำห้วยน้ำคลองไหลไปไม่ถึง ไม่มีแหล่งน้ำรองรับน้ำไว้ใช้ตอนหน้าแล้ง ควรมีการขุดลอกคลองส่งน้ำ และขยายคลองส่งน้ำตามลำห้วยทอน เพื่อให้เกษตรกรได้น้ำกันอย่างทั่วถึงทุกพื้นที่

ความต้องการมีพันธุ์พืชดี ไม่ว่าจะเป็นพันธุ์ข้าว พันธุ์ยางพารา

ความต้องการลดการใช้สารเคมี ที่นำมาฉีดฆ่าหญ้า ฆ่าแมลงในพื้นที่ทางเกษตร เพราะมีสารตกค้างในน้ำ ควรมีหน่วยงานเข้ามาให้ความรู้ในเรื่องของปุ๋ยหมักชีวภาพ มีการทำเป็นตัวอย่างให้ชาวบ้านมาเรียนรู้วิธีการทำ เพื่อที่จะได้นำมาใช้ในการทำการเกษตรของตนเองได้

ความต้องการปลูกผักปลอดสารพิษ ให้มีการรณรงค์ให้ปลูกผักปลอดสารพิษ ซึ่งปัจจุบันมีเพียงบางกลุ่มเท่านั้น มีการรณรงค์ให้ทุกคนรื้อเรือนในชุมชนปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้เพื่อเป็นการลดรายจ่าย โดยเน้นการปลูกเพื่อบริโภคเป็นหลัก

ความต้องการมีตลาดข้าวในตำบล เพื่อรองรับผลผลิตของชาวบ้าน เนื่องจากที่ผ่านมาชาวบ้านขายให้พ่อค้าคนกลางซึ่งกดราคา ทำให้ไม่สามารถได้ราคาดีเท่าที่ควร

ดังนั้น สรุปได้ว่า ความต้องการของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอน มีทั้งหมด 6 ประเด็น โดยเรียงลำดับตามความสำคัญได้ ดังนี้ เพิ่มราคาผลผลิต มีน้ำทำการเกษตร มีพันธุ์พืชดี ลดใช้สารเคมี ปลูกผักปลอดสารพิษ และมีตลาดข้าวในตำบล

จากผลการวิจัย ซึ่งคณะผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลทั้งจากเอกสารและข้อมูลภาคสนาม พบว่า ปัญหาและความต้องการของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอนมีทั้งหมด 16 ประเด็น ซึ่งคณะผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ปัญหาของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอน มี 10 ประเด็น ประกอบด้วย ราคาผลผลิตต่ำ รายได้น้อย ต้นทุนสูง ขาดตลาดรองรับ ขาดเงินทุน สาธารณูปโภคไม่สะดวก แผลงศัตรูพืช ขาดแหล่งน้ำ ไม่มีที่ทำกิน น้ำท่วม และความต้องการของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอน มีทั้งหมด 6 ประเด็น ประกอบด้วย เพิ่มราคาผลผลิต มีน้ำทำการเกษตร มีพันธุ์พืชดี ลดใช้สารเคมี ปลูกผักปลอดสารพิษ และมีตลาดข้าวในตำบล

ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองและพึ่งพากันเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอน

จากการทบทวนวรรณกรรมในบทที่ 2 จะเห็นว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาทั้งในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ บนทางสายกลางหรือมัชฌิมาปฏิปทา ไม่เร็วหรือช้าจนเกินไป โดยยึดหลักความพอเพียงที่ประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เพื่อป้องกันแรงปะทะอันไม่พึงประสงค์ทั้งปวง ภายใต้เงื่อนไขคุณธรรมที่ประกอบขึ้นจากความซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อดทน แบ่งปัน และเงื่อนไขความรู้ คือ ความรอบรู้ รอบคอบ และระมัดระวัง ในการนำวิชาการต่างๆ ไปใช้ในการวางแผนและการดำเนินการอย่างมีสติและปัญญารู้เท่าทัน เพื่อมุ่งสู่ความสุข ความสมดุลที่มั่นคงอย่างยั่งยืนของชีวิต เศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

ในหัวข้อนี้ คณะผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองและพึ่งพากันเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอน ซึ่งเกิดจากกระบวนการศึกษาเอกสาร ไม่ว่าจะเป็น ทั้งจากสื่อสารสนเทศ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ เอกสารทางวิชาการต่างๆ และการเก็บข้อมูลภาคสนาม ไม่ว่าจะเป็น การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยมีกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นเกษตรกรในพื้นที่โครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอน จำนวน 21 หมู่บ้าน รวมถึงเจ้าหน้าที่โครงการฯ เจ้าหน้าที่รัฐ สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มในชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่นๆ

ในการประชุมเชิงปฏิบัติการทั้ง 2 ครั้ง เพื่อพัฒนาตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองและพึ่งพากันเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอน รวมถึงตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลนั้น คณะผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการออกเป็นกลุ่มย่อยครั้งละ 7 กลุ่ม และให้ผู้เข้าร่วมประชุมปฏิบัติการได้สนทนาแลกเปลี่ยน พูดคุยถึงตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองและพึ่งพากันเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอนที่คณะผู้วิจัยค้นพบมาก่อนหน้านั้นในแต่ละประเด็น โดยแบ่งออกตามองค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใน 7 องค์ประกอบ ประกอบด้วย ทางสายกลาง ความมีเหตุผล ความพอประมาณ การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เงื่อนไขความรู้ เงื่อนไขคุณธรรม และความสมดุลที่มั่นคงยั่งยืน จากนั้นให้แต่ละกลุ่มเขียนตัวชี้วัดที่ได้ร่วมกันวิเคราะห์และพัฒนาแล้วในแต่ละองค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงออกมาเป็นข้อตามลำดับความสำคัญของตัวชี้วัดฯ ที่สมาชิกในกลุ่มมีความเห็นร่วมกันในเบื้องต้น จากนั้นส่งตัวแทนกลุ่มนำเสนอต่อที่ประชุมใหญ่

เมื่อที่ประชุมเชิงปฏิบัติการ ได้พัฒนาตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองและพึ่งพากันเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอน พร้อมกับนำเสนอในที่ประชุมใหญ่แล้ว ทางคณะผู้วิจัยได้รวบรวมตัวชี้วัดในแต่ละองค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของแต่ละ

ละกลุ่มเข้าด้วยกัน โดยตัวชีวิตที่สมาชิกกลุ่มเห็นสอดคล้องหรือคล้ายคลึงกันหรือมีความสัมพันธ์ต่อกัน จะรวมเข้าเป็นตัวชีวิตๆ เดียวกัน เพื่อให้ตัวชีวิตนั้นๆ แสดงถึงระดับการพึ่งตนเองและพึ่งพากันเองของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอนได้ครอบคลุมมากที่สุด จากนั้นจะนำตัวชีวิตที่รวบรวมและจัดลำดับไว้แล้วไปติดไว้บนกระดานโดยแยกออกเป็นกระดานละ 1 ตัวชีวิต ตามองค์ประกอบของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 7 องค์ประกอบ

จากนั้นคณะผู้วิจัยให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคน ลงค่าคะแนนเพื่อจัดลำดับความสำคัญของตัวชีวิตๆ ในแต่ละองค์ประกอบอีกครั้งหนึ่ง โดยทางคณะผู้วิจัยได้แจกเครื่องหมาย (สติ๊กเกอร์) ขึ้นเล็กที่เขียนตัวเลข 1-7 ไว้ให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนๆ ละ 7 หมายเลขๆ ละ 3 ชิ้น ซึ่งแต่ละคนจะได้รับเครื่องหมายที่มีหลายเลขกำกับอยู่รวมคนละ 21 ชิ้น เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมนำสติ๊กเกอร์ไปติดที่ตัวชีวิตๆ ในแต่ละองค์ประกอบ โดยเครื่องหมายหมายเลข 1 ติดที่องค์ประกอบที่ 1 คือ ทางสายกลาง หมายเลข 2, 3, 4, 5, 6 และ 7 ติดที่องค์ประกอบ ความมีเหตุผล ความพอประมาณ การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เงื่อนไขความรู้ เงื่อนไขคุณธรรม และความสมดุลมั่นคงยั่งยืน ตามลำดับ ซึ่งในแต่ละองค์ประกอบทางคณะผู้วิจัยได้เขียนหมายเลข 1-7 กำกับไว้ด้านบนกระดานที่มองเห็นชัดเจน

เมื่อทุกคนได้รับสติ๊กเกอร์แล้ว ทางคณะผู้วิจัยให้ผู้เข้าร่วมประชุมนำเครื่องหมายในแต่ละหมายเลขๆ ละ 3 ชิ้นไปติดที่ตัวชีวิตๆ ที่ตัวเองเห็นว่าสำคัญที่สุดขององค์ประกอบละ 3 ตัวชีวิต โดยจะใช้เวลาในแก่ผู้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการได้ศึกษารายละเอียดของตัวชีวิตๆ แต่ละตัวเป็นระยะเวลาหนึ่ง ทั้งนี้ผู้เข้าร่วมสามารถเลือกติดสติ๊กเกอร์ที่องค์ประกอบใดก่อนก็ได้ เมื่อติดสติ๊กเกอร์ครบทุกคนแล้ว คณะผู้วิจัยก็นับจำนวนสติ๊กเกอร์แปลค่าออกมาเป็นค่าคะแนน โดยกำหนดให้สติ๊กเกอร์ 1 ชิ้นมีค่าเท่ากับ 1 คะแนน แล้วจัดลำดับความสำคัญของตัวชีวิตๆ ในแต่ละองค์ประกอบให้ถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง หากตัวชีวิตๆ ใดมีค่าคะแนนเท่ากัน จะถูกเรียงลำดับก่อน-หลังตามที่อยู่ของผู้เข้าร่วมประชุมนำเสนอไว้ก่อนหน้านั้น และเนื่องจากทางคณะผู้วิจัยให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคน นำสติ๊กเกอร์ที่แจกให้ไปติดเองในแต่ละตัวชีวิตๆ โดยอิสระ ทำให้จำนวนเครื่องหมายที่ติดทั้งหมดในตัวชีวิตๆ บางองค์ประกอบ อาจจะมีสติ๊กเกอร์ไม่ครบตามจำนวนที่แจกให้หรืออาจจะมีมากกว่า เนื่องจากผู้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการบางคนติดสติ๊กเกอร์มากกว่าหนึ่งชิ้นในตัวชีวิตหนึ่งตัวชีวิต เนื่องจากเห็นว่าตัวชีวิตนั้นๆ สำคัญมากหรือบางที่อาจจะเลือกไม่ติดสติ๊กเกอร์ที่ตัวชีวิตๆ ใดเนื่องจากเห็นว่าไม่ตรงกับทักษะของตนเอง ดังนั้นค่าคะแนนในแต่ละตัวชีวิตหรือแต่ละองค์ประกอบจึงมีจำนวนไม่เท่ากัน

ข้อมูลที่ได้รับจากการประชุมเชิงปฏิบัติการทั้ง 2 ครั้ง คณะผู้วิจัยได้นำมาเชื่อมโยงเข้าด้วยกันเพื่อทำให้เป็นตัวชีวิตระดับการพึ่งตนเองและพึ่งพากันเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอนชุดเดียว ทั้งนี้หากมีตัวชีวิตๆ ใดในแต่ละองค์ประกอบที่ใกล้เคียงกันหรือเข้ากันได้ คณะผู้วิจัยจะรวมเข้าเป็นตัวชีวิตๆ เดียวกัน รวมถึงรวบรวมค่าคะแนนทั้ง 2 ชุดเข้าด้วยกันในตัวชีวิตๆ ที่เป็นองค์ประกอบเดียวกัน

ในการนำเสนอ คณะผู้วิจัยจะนำเสนอตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองและพึ่งพากันเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอน ที่ได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการเป็นลำดับแรก ในรูปของตารางแสดงค่าคะแนนและค่าร้อยละเรียงตามลำดับความสำคัญของตัวชี้วัดฯ ตามองค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากนั้นจะนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และจากเอกสารที่เกี่ยวข้องมาประกอบการนำเสนอในแต่ละประเด็น เพื่อเป็นการยืนยันตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองและพึ่งพากันเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอน ทั้งนี้ในการวิเคราะห์ตัวชี้วัดฯ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คณะผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ในแต่ละองค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยแยกตามองค์ประกอบและนำเสนอข้อมูลหลักฐานตามลำดับ ดังนี้

1. ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอน

- 1.1 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองบนทางสายกลาง
- 1.2 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามคุณลักษณะความพอเพียง
 - 1.2.1 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามคุณลักษณะความพอประมาณ
 - 1.2.2 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามคุณลักษณะความมีเหตุผล
 - 1.2.3 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามคุณลักษณะการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี
- 1.3 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามเงื่อนไข
 - 1.3.1 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามเงื่อนไขความรู้
 - 1.3.2 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามเงื่อนไขคุณธรรม
- 1.4 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองด้านความสมดุล มั่นคง ยั่งยืน

2. ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอน

- 2.1 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองบนทางสายกลาง
- 2.2 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองตามคุณลักษณะความพอเพียง
 - 2.2.1 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองตามคุณลักษณะความพอประมาณ
 - 2.2.2 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองตามคุณลักษณะความมีเหตุผล
 - 2.2.3 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองตามคุณลักษณะการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี
- 2.3 ตัวชี้วัดระดับการการพึ่งพากันเองตามเงื่อนไข
 - 2.3.1 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองตามเงื่อนไขความรู้
 - 2.3.2 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองตามเงื่อนไขคุณธรรม
- 2.4 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองด้านความสมดุล มั่นคง ยั่งยืน

1. ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอน

จากการทบทวนวรรณกรรม จะเห็นว่า การพึ่งตนเอง เป็นความสามารถในการดำรงชีวิตและเลี้ยงชีพบนทางสายกลาง อยู่ได้อย่างอิสระ มั่นคง สมดุล ไม่เป็นภาระหรือทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ไม่พึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภายนอกจนทำลายฐานทรัพยากรชุมชน สามารถสนองต่อความต้องการพื้นฐานอย่างพอเพียงไม่ฟุ้งเฟ้อในระดับตนเองและครอบครัว ดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ในการนี้ คณะผู้วิจัยขอเสนอตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอนตามลำดับ ดังนี้

1.1 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองบนทางสายกลาง

ทางสายกลางหรือมัชฌิมาปฏิปทา เป็นการดำเนินการโดยไม่เร่งรีบหรือเชิงเข้าจนเกินไป มีความพอดี อยู่อย่างประมาณตน ตามฐานะตามอัตภาพ ไม่หลงกระแสวัตถุนิยม มีอิสรภาพ สร้างพื้นฐานความมั่นคง สามารถพึ่งพาตนเอง และมีการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน ทั้งนี้ ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอนบนทางสายกลาง และการจัดลำดับความสำคัญของตัวชี้วัด สามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 5.3 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองบนทางสายกลาง

ที่	ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองบนทางสายกลาง	คะแนน	ร้อยละ
1	ทำบัญชีครัวเรือน	82	23.98
2	เก็บออม	58	16.96
3	ปลูกผักสวนครัว	43	12.57
4	ประหยัด	42	12.28
5	ลดรายจ่าย	34	9.94
6	เลี้ยงสัตว์บริโภค	29	8.48
7	มีเหตุผล	24	7.02
8	ทำปุ๋ยชีวภาพ	16	4.68
9	สร้างรายได้	14	4.09
รวม		342	100.00

จากตารางที่ 5.3 พบว่า ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอนบนทางสายกลาง มีทั้งหมด 9 ตัวชี้วัด ซึ่งตัวชี้วัดที่มี

ความสำคัญ 3 ลำดับแรก ประกอบด้วย ทำบัญชีครัวเรือน เก็บบออม และปลูกผักสวนครัว คิดเป็นร้อยละ 23.98, 16.96 และ 12.57 ตามลำดับ

เกิตดี ชวน้ำโมง กล่าวว่า “เศรษฐกิจพอเพียงในครอบครัวของเราก็คือผักเราก็ปลูกกินเอง เราก็ไม่ต้องซื้อเขาพวกผลไม้ มะละกอ พอปลูกได้เราก็ปลูกกินเอง ส่วนมากก็ใช้ในครัวเรือน เช่น พริก ต้นหอม พวกนี้เราก็ปลูกไม่ต้องซื้อเขา ประหยัดค่าใช้จ่ายของเราเยอะ”

คำบาง เหล่าอินทร์ กล่าวว่า “การใช้จ่ายตามรายได้ของตัวเองและแบ่งออมบางส่วน”

แฉม ยงค์ กล่าวว่า “มีความซื่อสัตย์ สุจริต ประหยัดและอดออม ไม่เดือดร้อนคนอื่น”

เจียม เทียงธรรม กล่าวว่า “ปลูกผักปลูกหญ้ากิน มีผลไม้ มีขนุน มีฝรั่ง มีกล้วย เยอะไม่อดอยาก พอได้กินได้ใช้ อยากกินอะไรก็ปลูกไว้กินเองไม่ต้องซื้อ”

ชวิทย์ อุตมะ กล่าวว่า “ทำบัญชีครัวเรือน ปลูกพืชผักสวนครัว มีความสามัคคีภายในหมู่บ้าน เวลาทำงานประเพณีก็ร่วมมือกันดี”

ดา กานกล้า กล่าวว่า “ปลูกพืชล้มลุก ปลูกพริก มะเขือ ไม่ได้ไปซื้อใครเราทำเอง เราอยู่บนความคิดของเราเอง ไม่ทะเลาะทะเลาะ”

ทศวรรษ กล่าวว่า “คือการออมประหยัดรายจ่ายแบ่งเก็บรายได้ ไม่คิดทะเลาะทะเลาะ พออยู่พอกินไม่เดือดร้อนใครก็พอแล้ว ไม่ซื้อของที่ไม่จำเป็น ปลูกผักจากห้วยน้ำทอนไม่ได้ซื้อ ปลูกผักสวนครัวกินเอง”

ทองสุข อรรถมาตร กล่าวว่า “ประหยัดอดออมในครอบครัว ยึดหลักความพอประมาณ”

นารี สุทธิดี กล่าวว่า “ไม่จำเป็นต้องไปซื้อ ในครัวเรือนให้ครบทุกอย่าง ให้มีกินแต่ละวันและที่เหลือเก็บด้วยเพื่ออนาคตการเจ็บป่วย ก็อยู่ที่กินดี พอกินพอใช้ ประหยัดอดออม ต้องประหยัดอดออมไว้ก่อนดีที่สุด อย่างน้อยต้องประหยัด”

เนตรแสง แก้วสูงเนิน กล่าวว่า “เศรษฐกิจพอเพียงก็ได้ตามรอยอยู่ ทำตามอยู่ ปลูกผักสวนครัว ตั้งแต่ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงชีวิตก็ดีขึ้นมาก”

บัวมี อินหล่ม กล่าวว่า “ครอบครัวมีความพออยู่พอกินก็พอแล้ว แบ่งพื้นที่ปลูกพืชผักสวนครัวมีปอปลา”

บัวลอย จำปาทอง กล่าวว่า “ต้องเก็บบออมและประหยัด เช่นได้มา 10 บาทใช้ 5 บาท ฝากให้ทุกคนประหยัดอดออม”

บุญชัย คำภูแก้ว กล่าวว่า “ประมาณการในการใช้จ่าย ประหยัด อดออม บริหารจัดการตัวเอง ปลูกของนิดๆ หน่อยๆ ถ้าคนในครอบครัวประหยัดก็จะไปได้ดี”

ประครอง โพธิ์โคตร กล่าวว่า “ปลูกผักปลูกหญ้ากิน มะเขือ พริกก็อยู่หลังบ้าน ถ้ามาขอซื้อก็ให้ไปเลยไม่ขาย โรงเรียนอยากได้ก็บอกเด็กมาเอาเลย สับประตอะโรยยามาถามซื้อ มาเอาเลย”

ไพบุลย์ วงมาตร กล่าวว่ “ทำควมพอเพียงในครอบครัวตัวเอง ไม่เดือดร้อนคนอื่นๆ ประหยัดและอดออม ลดในสิ่งที่ไม่จำเป็น เพิ่มรายได้ในครอบครัว ออมในบ้านลงบัญชีในสมุดการออม”

เฟียด คำโพธิ์แก้ว กล่าวว่ “ประหยัดรายจ่าย ไม่ฟุ่มเฟือย ปลุกผักสวนครัวกิน อาหารเราก็กินเอง ปลูกเราก็กินเอง ผักเราก็กินเอง”

ภัทรพร แก้วเจตจรัส กล่าวว่ “ทำเพื่อกิน เหลือกินเราก็กิน การพนันไม่เล่น ใช้ชีวิตอยู่บนความไม่ประมาท ไม่เดือดร้อนตัวเองและคนอื่น เราต้องเอาครอบครัวของเราเป็นหลักไว้ก่อน มีเงินมีทองไว้ใช้ ความรักในครอบครัวเราก็กต้องมีเวลาให้ความสุขกับครอบครัวเราบ้าง”

มงคล แก้วอุดร กล่าวว่ “ปลูกพืชผักสวนครัว การใช้จ่ายในครอบครัวถ้าใช้จ่ายเยอะก็ไม่ถือว่าพอเพียง”

วาสิ จำปาทอง กล่าวว่ “มีการปลูกผักสวนครัวไว้เก็บกินเอง รายจ่ายก็น้อยลง ไม่ทะเล่ทะเล่เยาน”

สมบัติ นามเคน กล่าวว่ “ปลูกพอมือพอกินไปก่อน ปลูกหมุนเวียนกัน ข้า ตะไคร้ มะเขือ เหลือกินค่อยขาย ทำได้เราก็กินได้ขายไม่ได้ซื้อเขา บางคนแค่หอมไปซื้อ 5 บาท มันก็ครึ่งละ 5 บาท หอมซื้อ 5 บาท 10 บาทมันก็เปลือง 5 บาทเรามาหยอดไว้ได้แล้ว 5,000 บาท น้อยๆ นั้นให้ 10 บาท เอามาหยอด 5 บาท กิน 5 บาท เหลือนั้นเอามาหยอดไว้ เราอย่าทำเยอะทำที่ละนิด ทำเยอะจะทำเอาที่เดียวไม่ได้สักอย่าง เอาแกลบ ต้นไม้ ใบไม้ มาผสมกันเอาชีควายมาใส่ ทำปุ๋ยชีวภาพึงได้ผล เพราะว่ามันจะออกหมดนะ เชื้อราจะออกมาหมดเลยและยังช่วยให้ประหยัด มีอะไรก็กิน ทำไรทำสวน มีอะไรก็ปลูก ปลูกทุกอย่างที่กินได้ให้ตัวเองพอเพียงก่อน เรามี 2 บาทเราก็กอม 1 บาท เรามี 5 บาทเราก็กอม 2 บาท ถ้าคนไหนไม่อมไม่รู้จักพอเพียงมี 10,000 ก็หมด 10,000 ถ้าเราอมได้ทุกๆ คน บ้านของเราคงไม่เป็นอย่างนี้หรอก ถ้าเราทำสวนมะละกอก็กไปเอาที่สวน ข้าเราก็กไปเอาที่สวน ตะไคร้ มะกรูด มะนาว ก็เอาที่สวนไม่ได้ซื้อเลย ซื้อแต่ของจำเป็นพวก น้ำมันพืช น้ำปลา บ้านเรามีฝรั่ง มังคุด ลำไย สับปะรด ไม่ต้องไปซื้อใคร เราเอาของเราไปกิน ถ้าเหลือกินก็เอาไปขาย”

สุทัศน์ สุรินทรราช กล่าวว่ “ประหยัด ปลูกพืชผักหมุนเวียนทุกอย่าง”

สุนันท์ กองทอง กล่าวว่ “ลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ ปลูกผักสวนครัว และเก็บออม ในครอบครัวก็คือปลูกผักกิน คนส่วนใหญ่จะปลูกผักสวนครัว เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ไว้กินด้วยขายด้วย”

สุพิมพ์ พันสกุล กล่าวว่ “ปลูกผักสวนครัว ปลูกอยู่หลังบ้าน ปลูกกินไม่ได้ซื้อเขา ประเภทหอม พริก มะเขือ ไม่ได้ซื้อเขาหรอก มันเยอะก็แบ่งเขากิน”

สุวรรณณี กงทอง กล่าวว่ “ไม่ต้องพึ่งสิ่งภายนอก ปลูกผักกินเอง และมีบ่อปลาอยู่ที่สวน ยึดหลักโดยการใช้สิ่งของตัวเองปลูกเลี้ยงกินเอง ไม่ต้องซื้อ”

หนูพัด เนาวเพชร กล่าวว่า “ปลูกพืชผักสวนครัว ได้กินเองโดยไม่ต้องซื้อ สามารถนำมาขาย ออกออม”

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 3 สรุปได้ว่า มีการใช้ปุ๋ยชีวภาพกับพืชผลทางการเกษตร เช่น การหมักผลไม้ที่ร่วงหล่นเป็นจำนวนมากในช่วงที่มีฝนตกแรงๆ จำพวกเงาะ มะไฟ ลำไย ลิ้นจี่ เก็บมากินด้วย หมักทำปุ๋ยชีวภาพใส่กากน้ำตาลใช้แทนสารเคมีช่วยแก้ปัญหาแมลงศัตรูพืช

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 4 สรุปได้ว่า ปลูกพืชผักสวนครัวเอาไว้กินเองในบ้านเล็กๆ น้อยๆ ในพื้นที่ของหมู่บ้าน มีพืชมีผักมาไว้ขาย เฉพาะพื้นที่ในหมู่บ้านก็พอแล้วไม่จำเป็นต้องออกไปขายข้างนอกหมู่บ้าน มีรายได้ในส่วนนี้มาเสริมแล้วค่อยเก็บออมไปที่ละนิดที่ละหน่อยทำบัญชีครัวเรือนเอาไว้กินทุกอย่างที่เราปลูกมีอะไรเราก็กินอย่างนั้น ใช้จ่ายอย่างประหยัดไม่ฟุ่มเฟือย เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ไว้กินไม่ต้องซื้อทุกอย่าง มีอะไรเราก็กินอย่างนั้น มีพริก มีมะนาวก็สามารถนำมากินได้ ทำนาก็ไม่ใช้ปุ๋ยเคมีในการทำนา ทำปุ๋ยหมักอินทรีย์ ปุ๋ยชีวภาพใช้กันเอง

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 6 สรุปได้ว่า เน้นปลูกพืช บ้านหลังไหนอยากกินมะเขือกับน้ำพริกก็มาเอาไปกินเลย ไม่เน้นขาย ส่วนใหญ่จะนำมาแบ่งกันกิน เหลือจริงๆ ค่อยขายเมื่อก่อนอยากกินถั่วฝักยาวก็ต้องซื้อ ซื้อมาแล้วต้องมาแช่น้ำเกลือก่อนถึงได้กินเพราะคิดว่าถั่วฝักยาวต้องใช้ยา ตอนนี้ใช้สะเดามาหมักเป็นปุ๋ยชีวภาพ แต่ถ้าเอาแต่ใบสะเดากับกากน้ำตาลจะมีกลิ่น เพราะฉะนั้นก็นำสิ่งที่มีมันหอมๆ มาใส่ เช่น เปลือกมะกรูด เปลือกส้มโอ มาใส่ในปริมาณเท่าๆ กันถึงจะดับกลิ่นได้ และกากน้ำตาลก็ต้องมีปริมาณเท่ากันด้วย ใส่ผักเหลือก็เอาใส่ถังไว้ หมักไว้ประมาณ 6 เดือน ใช้ผลไม่หมักก็ตีเหมือนกัน แต่ผักจะเป็นฮอริโมนให้กับผักด้วย เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่กินเอง เป็ดเปิด เป็ดไก่ ก็กินปลาอย่างน้อยก็ลดรายจ่ายไปได้บ้าง

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 14 สรุปได้ว่า ดำเนินชีวิตด้วยการพึ่งตนเอง โดยการปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินได้ นำกล้วยมาปลูกเสริมในพื้นที่ เพราะกล้วยไม่มีปัญหาในเรื่องของศัตรูพืช เอาไว้กินและขายสร้างรายได้ด้วย ทำปุ๋ยชีวภาพไว้ใช้ในครัวเรือน ช่วยลดรายจ่ายในครัวเรือนลงได้อีก

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 15 สรุปได้ว่า พึ่งตนเองอยู่ตามวิถีชีวิตของชาวบ้านมีอะไรก็กินอย่างนั้น มีงานเสริมสามารถสร้างรายได้ก็ทำ ไม่เลือกงาน รู้จักเก็บออม ทำบัญชีครัวเรือนเอาไว้ ปลูกผักสวนครัวช่วยลดรายจ่าย ไม่ต้องเป็นหนี้เป็นสิน นำมาแบ่งปันให้เพื่อนบ้าน ญาติพี่น้อง เหลือจากกินแล้วเราก็สามารถนำไปขายได้เพราะว่าเราเองคงจะกินไม่หมดเราก็ต้องแบ่งขายบ้าง เป็ด ไก่ก็มีเลี้ยงไว้ในสวนอยากกินก็ไปนำมากิน สรรค์เลี้ยงปลาไว้กินไว้ขายด้วย

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 17 สรุปได้ว่า ตามหน้าบ้าน หลังบ้านมีผัก มีอะไรที่สามารถนำมากินได้ก็ประหยัด มีสระเลี้ยงปลาเอาไว้กิน อยากที่จะกินอะไรก็มีให้กิน ไม่ว่าจะเป็ด ปลา เป็ด ไก่ สำหรับครอบครัวก็อยู่ได้แล้วไม่ต้องถึงกับรวย แต่ก็พอที่จะเอาตัวรอดได้

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 18 สรุปได้ว่า ปลุกผักสวนครัว มะนาว พริก มะเขือ ข่า ตะไคร้ ปลุกใส่กระถางเอาไว้ มีพื้นที่น้อยก็ทำน้อย ทำบัญชีครัวเรือนเอาไว้ หน่อไม้ มะเขือก็มีกินได้ขายด้วย ทำปุ๋ยชีวภาพใช้เอง ใช้ผักกะเฉดหมักแช่น้ำไว้ ใช้ฉีดยาฆ่าแมลง ใช้มะเฟือง สะเดา และเถาบอระเพ็ด หมักใส่กันใช้ฉีดพ่นพืชผักสวนครัว

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 21 สรุปได้ว่า มีอะไรกินก็กิน รายรับน้อยรายจ่ายมาก ทำมาหากินอยู่ตามบ้านนอกแต่ค่าใช้จ่ายก็เหมือนกับในเมือง จึงต้องรู้จักประหยัด และเก็บออมเอาไว้

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 22 สรุปได้ว่า เลี้ยงปลาในบ่อของตัวเอง ปลุกผักกินในบ้านผักสวนครัวรั้วกินได้ มะเขือก็ปลูกเอง ตะไคร้ก็ปลูกเอง เลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ไว้กิน ใช้จ่ายพอประมาณ มีการจัดทำบัญชีครัวเรือนไว้ สร้างรายได้เพิ่ม

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 23 สรุปได้ว่า พืชผักสวนครัวเราก็ปลูกกันไว้เกือบทุกหลังคาเรือนไม่ได้เพื่อที่หวังว่าจะร่ำรวยก็เอาไว้กินกันไป เพื่อลดรายจ่ายลง ปลุกพืชผักสวนครัวรั้วกินได้ มีไร่มีนานา ไม่ต้องไปหาทำงานกันต่างถิ่น ก็คืออยู่กันแบบเรียบง่าย คนเฒ่าคนแก่ก็ไปวัด เก็บผักสวนครัวกินอยู่ที่บ้านเราเอง พอยู่พอกินของครอบครัวเราไม่ให้เดือดร้อนจนเกินไป สามารถอยู่เพื่อเลี้ยงตัวเองได้มีเท่าไรก็ทำเท่าที่มีไม่มากไม่น้อยเกินไป มีการประกอบอาชีพต่างๆ เพื่อสร้างรายได้เพิ่ม

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 25 สรุปได้ว่า ต้องรู้จักทำบัญชีครัวเรือน มีน้อยใช้น้อยประหยัด กินประหยัดใช้ ต้องรู้จักเก็บออมในครอบครัว ทำไร่นา สวน พืชผัก เลี้ยงครอบครัว ยึดทางสายกลาง

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 26 สรุปได้ว่า หาผักหาหญ้ามาปลุกกันตามบ้าน ปลุกผักสวนครัว และก็นานาข้าวไว้กินอยู่แบบพอเพียง ประหยัดไม่ฟุ่มเฟือยทำอะไรถนอมอยู่กับลูกหลาน

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 27 สรุปได้ว่า อยู่อย่างพอเพียง ไม่ฟุ่มเฟือย ประหยัด มีน้อยกินน้อย เป็นเกษตรกรทำไร่นานา ไม่ต้องไปทำงานที่อื่น

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 28 สรุปได้ว่า เลี้ยงไก่ เลี้ยงเป็ด เลี้ยงหมู ไว้บริโภคในครัวเรือน และขายสร้างรายได้เพิ่ม

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 29 สรุปได้ว่า ปลุกผักสวนครัวตามรั้วตามสวนไว้กิน

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 30 สรุปได้ว่า กินอยู่อย่างประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย รู้จักเก็บออม รู้จักทำบัญชีครัวเรือน เลี้ยงไก่ กบ ปลาไว้กินได้ขายบ้าง ขายก็เล็กๆ น้อยๆ พอสร้างรายได้เพิ่ม

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 31 สรุปได้ว่า มีป้ายเขียนบอกไว้ที่หน้าบ้านเลยว่าเศรษฐกิจพอเพียง ทำกินให้พอเพียง ไม่ให้ฟุ่มเฟือย รู้จักประหยัด ทางเกษตรจังหวัดก็มาให้คำแนะนำให้ใช้ปุ๋ยชีวภาพ ทำให้รู้ว่าทำนาแล้ว ดินร่วน ไถไถเวลามาดำนาดินก็ไม่แข็ง ทำนาปีพอหมดจากนาปีก็ทำนาปรังเกี่ยวข้าวมาปีเสร็จก็เอาไปขายทำนาปรัง ทำสวนยางไป ทำผสมผสานกันไป แล้วก็เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ เลี้ยงกบ ไว้กินเอง

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 32 สรุปได้ว่า ประหยัดเรื่องการอยู่การกิน แต่ว่ามีรายจ่ายทางอื่น ก็ทำบัญชีในครัวเรือนเอาไว้ ผักก็ปลูกกินเอง พริกก็ปลูกกินเอง ข่า ตะไคร้ ปลูกกินเอง เลี้ยงกบ เลี้ยงปลา ทำไร่เล็กๆ น้อยๆ ปลูกมัน ปลูกข้าวไร่กิน ปลูกกล้วยเสริม มีผักผลไม้เหลือๆ ก็เอามาหมักทำปุ๋ยชีวภาพจะได้ประหยัด

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 34 สรุปได้ว่า รู้จักใช้จ่ายอย่างประหยัด ปลูกผักสวนครัว ปลูกพริก ปลูกหอมตามพื้นที่ในบ้านของเรา ก็สามารถที่จะมีเหลือให้เก็บออมได้ ปลูกไว้กินเองก็จะลดรายจ่ายในส่วนนี้ลงไป เมื่อก่อนหอมจะใส่ลาบเราก็ตองได้ซื้อ 5-10 บาท แต่เดี๋ยวนี้เราก็ไม่ต้องซื้อแล้ว ไม่ว่าจะเป็นหอม มะนาว เราก็มียอด ภายในหมู่บ้านของเรา ถ้าไม่ซื้อร้านที่จะหา কিনหาขายได้ง่าย เพราะปลาในพื้นที่มีมากหา কিনหาขายสร้างรายได้ตลอดทั้งปี

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 35 สรุปได้ว่า มีการทำบัญชีครัวเรือนในครอบครัวต้องรู้จักเก็บออมช่วยกันประหยัด ปลูกผักสวนครัวไว้ในบ้านก็ปลูกทุกหลังคาเรือน เวลาบ้านนั้นไม่มีก็มาขอ เราไม่มีตะไคร้เราก็ขอบ้านนั้น ไม่มีหอมก็มาขอบ้านนี้ มันก็แลกเปลี่ยนกันกินก็ช่วยกันทุกหลังคาเรือนก็ลดรายจ่ายลงได้แทนที่เราจะซื้อทุกอย่าง ตะไคร้ 10 บาท ใบมะกรูด 10 พริกอีก 10 บาท มะเขืออีก 10 บาท หอม 10 บาท เป็น 50 บาท แล้วเราก็ปลูกไว้ทุกหลังคาเรือนเพราะแทบไม่ได้ซื้อกิน ขอกันได้ทุกสิ่งทุกอย่างมันไม่ไช่ในเมือง ขอกันกินได้มะกรูดบ้านนั้นมีเราก็ไปขอ มะพร้าวบ้านนั้นมีก็ไปขอบ้านนั้นกินได้เพราะว่าแถวนี้ไม่ได้ซื้อ

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 38 สรุปได้ว่า ปลูกทุกอย่างไว้กิน เลี้ยงเป็ดเลี้ยงไก่ เอาไว้กิน เลี้ยงปลาไว้กินไว้ขายสร้างรายได้ ไม่ใช่แต่จะปลูกเพียงแต่ข้าวเท่านั้น ในแต่ละบ้านปลูกผักสวนครัว ปลูกพริก ปลูกมะเขือ ปลูกตะไคร้ อะไรก็ได้ที่ไม่ต้องซื้อก็ช่วยลดรายจ่ายลงได้ การทำนาก็ไม่ใช่จะทำนาเท่านั้น ก็จะมีทำนา ปลูกปาล์ม ปลูกยางพารา จะต้องมีการทำไม่น้อยกว่า 2 อย่าง

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 41 สรุปได้ว่า ปลูกผักตามห้วยตามคลองไว้กินไว้ขาย เป็นที่นา ก็จะมีเพียงแค่นี้เล็กๆ น้อยตามพื้นที่คลองประมาณ 4-5 ไร่ พอได้ปลูกข้าวไว้กินเอง

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 44 สรุปได้ว่า เลี้ยงปลาไว้ในบ่อน้ำ เลี้ยงเป็ดเลี้ยงไก่ไว้ในบ้าน เอามาเลี้ยงไว้ไม่มากขยายไปเรื่อยๆ ได้กินได้ขาย มีเหลือก็เก็บออมไว้ มีเงินฝากธนาคาร มีทุกอย่าง บ่อปลาก็มี ไม่ได้ซื้อ ปลูกโน่นปลูกนี่ปลูกผักสวนครัวบ้างพอได้กิน ปุ๋ยชีวภาพก็หมักเอง

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 47 สรุปได้ว่า ตอนนี้อยู่ชุมชนโพธิ์ตากก็ทำบัญชีครัวเรือนกันอยู่ ทำให้ได้รู้รายรับรายจ่าย ส่วนไหนเป็นรายจ่ายฟุ่มเฟือยเราก็ตัดออกไป เมื่อก่อนห่วยซื้อก็ซื้อหรือซื้ออะไรที่เราซื้อแล้วไม่ได้บันทึกไว้ แต่เดี๋ยวนี้บันทึกไว้รู้หมด รายการไหนไม่จำเป็นตัดออกไป เลิกซื้อไปเลย ประหยัดเงิน ต้นถั่วเปลือกถั่วก็เอาไปทำปุ๋ยหมักปุ๋ยชีวภาพใช้ประโยชน์ได้ ข้าวก็ได้ปลูกปีละ 2 ครั้ง ถ้าไม่ปลูกข้าวก็ปลูกถั่วในฤดูแล้งแล้วก็เอาไปขายสร้างได้ให้ตัวเอง

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 49 สรุปได้ว่า ปลุกผักสวนครัวเอาไว้มากจะไม่ค่อยได้ซื้อก็ประหยัด ชุดสระอยู่ตรงกลางสวน เลี้ยงปลา ปลุกลำไยบ้าง เงาะบ้าง สวนผสมผสานปล่อยให้มันมีทุกอย่าง กล้วยหวีละ 5 บาท 10 บาทก็ได้ขาย รู้จักเก็บออม มีเหลือต้องทำบัญชีครัวเรือนจะได้รู้รายได้รายจ่าย ผักสวนครัวก็แค่ปลูกอยู่ปลูกกินถ้ามีคนซื้อก็ขายถ้าไม่มีคนซื้อเราก็เอาไว้กิน เหลือกินก็ค่อยขาย ส่วนมากจะแบ่งปันให้เพื่อนบ้านมากกว่าขาย

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอนบนทางสายกลาง มีทั้งหมด 9 ตัวชี้วัด ซึ่งเรียงลำดับตามความสำคัญได้ ดังนี้ ทำบัญชีครัวเรือน เก็บออม ปลุกผักสวนครัว ประหยัด ลดรายจ่าย เลี้ยงสัตว์ บริโภค มีเหตุผล ทำปุ๋ยชีวภาพ และสร้างรายได้

1.2 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามคุณลักษณะความพอเพียง

ความพอเพียง ประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีต่อผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งจากภายในและภายนอก ซึ่งตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอน มีรายละเอียดดังนี้

1.2.1 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามคุณลักษณะความพอประมาณ

ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ ซึ่งตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอนบนพื้นฐานความพอประมาณ สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 5.4 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามคุณลักษณะความพอประมาณ

ที่	ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามคุณลักษณะความพอประมาณ	คะแนน	ร้อยละ
1	ปลุกผักสวนครัว	70	18.42
2	เก็บออม	65	17.10
3	ทำบัญชีครัวเรือน	51	13.42
4	เลี้ยงสัตว์บริโภค	45	11.84
5	ประหยัด	44	11.58
6	ฝึกอาชีพจักสาน	43	11.32

ตารางที่ 5.4 (ต่อ)

ที่	ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามคุณลักษณะ ความพอประมาณ	คะแนน	ร้อยละ
7	ปลูกพืชเศรษฐกิจ	40	10.53
8	ไม่สร้างหนี้	22	5.79
รวม		380	100.00

จากตารางที่ 5.4 พบว่า ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอนตามคุณลักษณะความพอประมาณ มีทั้งหมด 8 ตัวชี้วัด ซึ่งตัวชี้วัดที่มีความสำคัญ 3 ลำดับแรก ประกอบด้วย ปลูกผักสวนครัว เก็บออม และทำบัญชีครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 18.42, 17.10 และ 13.42 ตามลำดับ

เกิดดี ขาวน้ำโมง กล่าวว่า “เราก็กินเองเราก็ไม่ต้องซื้อเขา พวกผลไม้ มะละกอ พอปลูกได้เราก็กินเองส่วนมากก็พวกเราใช้ในครัวเรือน เช่น พริก ต้นหอม พวกนี้เราก็กินไม่ต้องซื้อเขาประหยัดการใช้จ่ายของเรา”

เจียม เทียงธรรม กล่าวว่า “ปลูกผักปลูกหญ้าหรืออยากกินอะไรก็ปลูกไว้กินเองไม่ต้องซื้อ”

ทศวรรษ กล่าวว่า “ออมประหยัดรายจ่ายแบ่งเก็บรายได้ ไม่คิดทะเลาะทะเลาะกัน พออยู่พอกินไม่เดือดร้อนใคร ไม่ซื้อของที่ไม่จำเป็น ปลาก็หาจากห้วยน้ำทอนไม่ได้ซื้อ ปลูกผักสวนครัวกินเอง”

ทองสุข อรรถมาตร กล่าวว่า “ประหยัดอดออม”

นารี สุทธิดี กล่าวว่า “ไม่จำเป็นต้องไปซื้อ ในครัวเรือนให้ครบทุกอย่างให้มีกินแต่ละวันและที่เหลือเก็บด้วยเพื่ออนาคต พอกินพอใช้ ประหยัดอดออม ต้องประหยัดอดออมไว้ก่อนดีที่สุด”

บัวมี อินหล่ม กล่าวว่า “ยึดหลักความมั่นคง และเดินทางสายกลาง เดินตามรอยเศรษฐกิจพอเพียง โดยแบ่งพื้นที่ปลูกพืชผักสวนครัวมีบ่อปลา”

บุญชัย คำภูแก้ว กล่าวว่า “ประหยัด อดออม ถ้าคนในครอบครัวประหยัดก็จะไปได้ดี”

บุญส่ง นามโคตร กล่าวว่า “พออยู่พอกิน ไม่ทำให้ตัวเองเดือดร้อน ไม่ใช้จ่ายเกินตัว”

เฟียด คำโพธิ์แก้ว กล่าวว่า “ประหยัดรายจ่าย เราไม่ฟุ่มเฟือยรายจ่าย ปลูกผักสวนครัวกินอาหารเราก็กินเอง ปลาเราก็กินเอง ผักเราก็กินเอง”

ภัทรพร แก้วเจตจรัส กล่าวว่า “เราทำเพื่อกิน เหลือกินเราก็กิน และการพินันก็ไม่เล่นเท่านั้นก็พอเพียงแล้ว ไม่ต้องเดือดร้อนตัวเองและคนอื่น มีเวลาให้กับครอบครัว”

มงคล แก้วอุตร กล่าวว่า “มีที่ทำกิน ปลูกพืชผักสวนครัว ยึดตามรายได้และการใช้จ่ายในครอบครัว ถ้าใช้จ่ายเยอะก็ไม่ถือว่าพอเพียง”

สมพล วัตรณะบุตร กล่าวว่า “พออยู่พอกิน ไม่ทำให้ตัวเองเดือดร้อน ไม่ใช้จ่ายเกินตัว”

สุทัศน์ สุรินทรราช กล่าวว่า “ประหยัด ปลุกพีชผักหมุนเวียน”

สุนันท์ กองทอง กล่าวว่า “ปลุกผักสวนครัว และก็การออม ในครอบครัวก็คือปลุกผักกิน คนส่วนใหญ่จะปลุกผักสวนครัว เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ไว้กินด้วยขายด้วย”

สุวรรณณี กงทองกล่าวว่า “ไม่ต้องพึ่งสิ่งภายนอก ปลุกผักกินเอง มีบ่อปลาอยู่ที่สวน ยึดหลักการใช้สิ่งของที่ตัวเองปลูกเลี้ยงกันเองไม่ต้องซื้อ มีกลุ่มจักสาน และปลุกพีชกินเอง”

หนูพุด เนาวเพชร กล่าวว่า “ปลุกพีชผักสวนครัวกินเอง สามารถนำมาขาย ได้กินเองโดยไม่ต้องซื้อ”

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 4 สรุปได้ว่า ในพื้นที่ปลุกพีชหลายอย่าง ไม่มีพื้นที่ตรงไหนที่ว่างปลุกเอาไว้กินไว้ขาย ปลุกพีชผักสวนครัวเอาไว้กินเองเล็กๆ น้อยๆ เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ รู้จักเก็บออมไม่สร้างหนี้

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 10 สรุปได้ว่า จะกินอะไรก็ต้องประหยัด ปลุกผักสวนครัว พวกหอม พริก ไม่จำเป็นที่จะต้องซื้อ รู้จักเก็บออมปลุกกินเองปลุกพริกปลุกอะไรกินไม่พอจริงๆ ค่อยซื้อเพิ่ม ต้นหอมก็ปลูกใส่กระถาง

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 12 สรุปได้ว่า รู้จักพอประมาณ รู้จักช่วยตัวเอง ไม่สร้างหนี้ ทำบัญชีครัวเรือน

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 14 และ 42 สรุปได้ว่า ส่วนมากในพื้นที่ปลุกพีชเศรษฐกิจ เช่น อยางพาราและปาล์มกันมาก มีการขุดบ่อเลี้ยงปลาเพื่อกักเก็บน้ำเอาไว้ใช้ในพื้นที่ทำการเกษตร มีกลุ่มฝึกอาชีพจักสาน เวลาที่มีงานก็นำไปวางจำหน่ายก็จะมีหน่วยงานเข้ามาทำการสนับสนุน มีเงินกองทุนให้กู้ยืมในส่วนของกลุ่มจักสาน ชาวบ้านให้ความร่วมมือดีไม่ว่าจะเป็นผู้สูงอายุและเด็ก ในการมีส่วนร่วมของกลุ่มก็ทำการถ่ายทอดไว้ให้ลูกหลานไว้เพื่อที่จะให้สืบทอดต่อไป

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 15 สรุปได้ว่า ปลุกพริก ปลุกผักสวนครัว พออยู่พอกิน รู้จักเก็บออม ทำบัญชีครัวเรือนเอาไว้ ไม่สร้างหนี้ ไม่เป็นหนี้เป็นสิน ไม่ต้องไปหาหยิบยืม เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ไว้บริโภคในครัวเรือน เลี้ยงไว้ในสวนอยากจะกินเมื่อไหร่ก็ไปนำมากินได้ สระก็เลี้ยงปลาไว้กิน พึ่งตนเองตามวิถีชีวิตของชาวบ้านมีอะไรก็กินอย่างนั้น

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 17 สรุปได้ว่า อยู่แบบพอเพียง พอประมาณ หน้าบ้าน หลังบ้านก็ปลุกผักเอาไว้มีผักอะไรที่สามารถนำมากินได้ก็เก็บมากิน เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลาเอาไว้กินได้อีกด้วย เราอยากที่จะกินอะไรเราก็มีให้กิน มีนาเราก็ทำนา มียางเราก็กรีดยาง ปลุกสับปะรด ปลุกลำไยกันไป

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 18 สรุปได้ว่า ปลุกยูคา ปลุกปาล์ม เพราะเห็นว่าเป็นพืชเศรษฐกิจ ปลุกผักสวนครัวมะนาว พริก มะเขือ ข่า ตะไคร้ ปลุกไว้พอได้กินได้ขาย ปลุกใส่กระถางบ้างในพื้นที่ก็ปลุกขุ่น ปลุกอ้อยแต่ไม่มาก

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 21 สรุปได้ว่า รู้จักเก็บบอมน มีน้อยใช้น้อย ช่วยกันประหยัด คนละไม้คนละมือ ช่วยเหลือกัน อะไรไม่ตีไม่งามก็ช่วยเหลือกัน

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 22 สรุปได้ว่า ปลุกผักสวนครัวกินเอง มะเขือ ข่า ตะไคร้ก็ปลูกเอง และก็นำมาขายได้ เลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ไว้กิน มีการจัดทำบัญชีครัวเรือนไว้

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 23 สรุปได้ว่า พี่ผักสวนครัวก็ปลูกกันไว้เกือบทุกหลังคาเรือน เอาไว้กิน เพื่อความประหยัดความพอเพียงของหมู่บ้าน ก็คือการปลูกพี่ผักสวนครัวไว้กินได้ ตอนนี้มีสวนยางด้วยก็ทำยางกันไป พออยู่พอกินของครอบครัวเราไม่ให้เดือดร้อนจนเกินไป สามารถเลี้ยงตัวเองได้

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 30 สรุปได้ว่า ทำนาปรัง นาปี ข้าวเหนียวก็มีข้าวเจ้าก็มี และก็ทำสวนยางทำพอยู่พอกิน กินอยู่อย่างประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย รู้จักเก็บบอมน รู้จักทำบัญชีครัวเรือน เลี้ยงไก่ กบ ปลาเอาไว้กิน ได้ขายบ้างกินบ้าง ได้ทำนาทำสวนอยู่บ้าน ทำนาเสร็จก็ไปกรีดยาง มีรายได้

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 32 สรุปได้ว่า ปลุกผักสวนครัวกินเอง พริก ข่า ตะไคร้ ปลูกกินเอง เลี้ยงกบ เลี้ยงปลา ทำไร่เล็กๆ น้อยๆ ปลูกมัน ปลูกข้าวไร่ ปลูกกล้วยเสริม มีผักผลไม้เหลือก็เอามาหมักทำปุ๋ยชีวภาพจะได้ประหยัด

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 34 สรุปได้ว่า ปลุกผักสวนครัว ปลูกพริก ปลูกหอมตามพื้นที่บ้าน สามารถที่จะประหยัดและพอเพียงได้ ไม่ใช่ซื้อทุกอย่าง ถ้าเราปลูกไว้กินแล้วเราก็จะลดรายจ่ายในส่วนนี้ลงไป เมื่อก่อนหอมจะใส่ลาบเราก็ต้องได้ซื้อ 5-10 บาท แต่เดี๋ยวนี้ไม่ต้องซื้อแล้ว ไม่ว่าจะเป็นมะนาวก็มีหมด ในน้ำทอนก็มีปูมีปลา มีหอยให้เราหากินหาขาย ก็พากันปลูกแต่อย่างพาราอย่างเดียวเท่านั้น มียางพาราเป็นอาชีพ ปลาในพื้นที่หาหาขายได้ตลอดทั้งปี

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 38 สรุปได้ว่า ถ้าใช้ชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงมันก็อยู่ได้ เริ่มจากการเก็บบอมน รู้จักทำบัญชีครัวเรือน มีการจัดตั้งกลุ่มเช่นกลุ่มฝึกอาชีพจักสาน มันอยู่ได้ถึงรุ่นต่อไป เลี้ยงเป็ดเลี้ยงไก่ เอาไว้กิน เลี้ยงปลาอย่างนี้พึ่งตนเองได้ เพราะมีพืชเศรษฐกิจอย่างพารา ถ้าไม่สร้างหนี้ก็อยู่ได้สบาย

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 44 สรุปได้ว่า ปลุกผักสวนครัวไว้กิน เลี้ยงปลาไว้ในบ่อน้ำ เลี้ยงเป็ดเลี้ยงไก่ไว้บริเวณบ้าน ได้กินได้ขายมีเหลือก็เก็บบอมนไว้ มีเงินฝากธนาคาร มีทุกอย่าง ประหยัด

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 47 สรุปได้ว่า มีการจัดตั้งกลุ่มฝึกอาชีพ ที่ทำกันมีหลายกลุ่ม อย่างกลุ่มแปรรูปถั่ว ผู้สูงอายุก็ฝึกอาชีพจักสาน และทอผ้า เด็กฝึกทำพานไหว้ ขณะนี้ชุมชนโพธิ์ตากก็ทำบัญชีครัวเรือนกันแล้ว ทำให้ได้รู้รายรับรายจ่าย ส่วนไหนเป็นรายจ่ายฟุ่มเฟือยเราก็ตัดออกไป รู้จักเก็บบอมนพยายามถ่ายถอดให้ทำทุกหลังคาเรือน อย่างที่หมู่บ้านเราทำอยู่ คือ ปลุกผักสวนครัวปลูกกินเอง ไม่ต้องซื้อ

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 49 สรุปได้ว่า ฟังพาดตนเองได้ มีมาเสนอให้กู้ยืมกันอยู่แต่เราไม่เอา ไม่อยากสร้างหนี้ อยากรจะทำด้วยน้ำพักน้ำแรงตัวเอง ชุดสระอยู่ตรงกลางสวน เลี้ยงปลา ปลุกกล้วยเงาะ ปลุกผักสวนครัวเอาไว้ส่วนมากจะไม่ค่อยได้ซื้อ ก็ประหยัดดีบางครั้งก็แบ่งให้คนอื่น เราไม่ขาย

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอนตามคุณลักษณะความพอประมาณ มีทั้งหมด 8 ตัวชี้วัด ซึ่งเรียงลำดับตามความสำคัญได้ ดังนี้ ปลุกผักสวนครัว เก็บออม ทำบัญชีครัวเรือน เลี้ยงสัตว์ บริโภค ประหยัด ฝึกอาชีพจักสาน ปลุกพืชเศรษฐกิจ และไม่สร้างหนี้

1.2.2 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามคุณลักษณะความมีเหตุผล

ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ ซึ่งตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอนตามคุณลักษณะความมีเหตุผล และการจัดลำดับความสำคัญของตัวชี้วัด สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 5.5 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามคุณลักษณะความมีเหตุผล

ที่	ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามคุณลักษณะความมีเหตุผล	คะแนน	ร้อยละ
1	ทำบัญชีครัวเรือน	49	16.95
2	ประหยัด	36	12.46
3	เลี้ยงสัตว์บริโภค	35	12.11
4	ปลุกผักสวนครัว	33	11.42
5	มีเหตุผล	28	9.69
6	พอเพียง	27	9.34
7	ทำบัญชีสภาพ	23	7.96
8	เก็บออม	21	7.27
9	ยึดหลักธรรม	20	6.92
10	รักษาสิ่งแวดล้อม	17	5.88
รวม		289	100.00

จากตารางที่ 5.5 พบว่า ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอนตามคุณลักษณะความมีเหตุผล มีทั้งหมด 10 ตัวชี้วัด ซึ่งตัวชี้วัดที่มีความสำคัญ 3 ลำดับแรก ประกอบด้วย ทักษะชีวิตรวดเร็ว ประหยัด และเลี้ยงสัตว์ บริโภค คิดเป็นร้อยละ 16.95, 12.46 และ 12.11 ตามลำดับ

เกิตดี ชวน้ำโม่ง กล่าวว่า “เศรษฐกิจพอเพียงในครอบครัวของเรา คือ ผักเราก็ปลูกกินเอง เราก็ไม่ต้องซื้อเขา พวกผลไม้ มะละกอ พอปลูกได้เราก็ปลูกกินเอง ส่วนมากก็ใช้ในครัวเรือน เช่น พริก ต้นหอม พวกนี้เราก็ปลูกไม่ต้องซื้อ ประหยัดค่าใช้จ่ายของเราเยอะ”

แถม ยงค์ กล่าวว่า “เศรษฐกิจพอเพียง คือ การทำบุญ ไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับตัวเอง พออยู่พอกิน ไม่ทะเลาะทะเลาะกัน มีเท่าไรก็ใช้เท่านั้น อยู่แบบสบายๆ ไม่ดิ้นรน มีความซื่อสัตย์สุจริต ประหยัดและอดออม ไม่เดือดร้อนคนอื่น”

เจียม เทียงธรรม กล่าวว่า “เศรษฐกิจพอเพียง พอได้อยู่ได้กินก็พอ อย่าไปขโมยของคนอื่น หากินด้วยตัวเอง ถ้าหาด้วยความบริสุทธิ์สุจริตอยู่ที่ไหนก็ไม่อดตาย หากินอยู่บ้านเรานี้แหละง่าย มีผัก มีหน่อไม้ ข้าวก็หากินง่าย ปลากระเทียม ปลูกผักปลูกหญ้ากิน มีผลไม้ มีขนุน มีฝรั่ง มีกล้วย ไม่อดอยาก ไม่ค่อยได้ซื้อ พอได้กินได้ใช้ ดิ้นรนมากก็ลำบากตัวเอง ปลูกผักปลูกหญ้าหรืออยากกินอะไรก็ปลูกไว้กินเองไม่ต้องซื้อ”

ด.ต.พงษ์เทพ บุญวิเศษ กล่าวว่า “พอมีพื้นที่ 5 ไร่ พอปลูกพืชยืนต้น ปลูกพืชหมุนเวียน ดอกไม้ขาย พอมีการป้องกันทรัพยากร พยามส่งเสริม”

ดา กานกล้า กล่าวว่า “ที่ผมทำนะ บ่อปลาก็มี ไม้ผลเราก็มีกิน ปลูกพืชล้มลุก ปลูกพวกพริก พวกมะเขือ เราไม่ได้ไปซื้อใครเราทำเอง เราอยู่บนความคิดของเราเอง ไม่ทะเลาะทะเลาะกัน ไม่ไปหยิบไปยืมใคร ไม่เป็นภาระ”

ทศวรรษ กล่าวว่า “เศรษฐกิจพอเพียง คือ การออมประหยัดรายจ่าย แบ่งเก็บรายได้ ไม่คิดทะเลาะทะเลาะกัน พออยู่พอกินไม่เดือดร้อนใคร ไม่ซื้อของที่ไม่จำเป็น ปลาที่หากินจากห้วยน้ำทอนไม่ได้ซื้อ ปลูกผักสวนครัวกินเอง”

ทองสุข อรรถมาตร กล่าวว่า “ประหยัดอดออม”

น้อย สุวรรณแสง กล่าวว่า “ข้าวเราก็ได้กิน ยางก็ได้ขายได้เงินใช้ ลำไยก็ได้กิน เงาะก็ได้กิน ไม่ได้ซื้อเขา มะขามก็ได้กินไม่ได้ซื้อของเขา แล้วก็ได้ขายเล็กน้อย พอเพียงเราไม่ได้ซื้ออะไร ปลาเราก็มี บ่ออยากกินก็ไปกินมันก็พอเพียง เราไม่ได้ไปซื้อเขา”

นารี สุทธิติ กล่าวว่า “ไม่จำเป็นต้องไปซื้อ ในครัวเรือนให้ครบทุกอย่าง ให้มีกินแต่ละวันและที่เหลือเก็บด้วยเพื่ออนาคต อยู่ดีกินดี พอกินพอใช้ ประหยัดอดออม”

บัวมี อินหล่ม กล่าวว่า “มีความพออยู่พอกินไม่คิดอะไรที่มันเวอร์แล้วทำไม่ได้ มันทำให้เราปวดหัวเปล่าๆ อยากให้ทุกคนเดินตามรอยเศรษฐกิจพอเพียง โดยแบ่งพื้นที่ปลูกพืชผักสวน”

บุญชัย คำภูแก้ว กล่าวว่า “ประมาณการในการใช้จ่าย ในการประหยัดต่อออม ในการบริหารจัดการตัวเอง มีปลูกของนิดๆหน่อยๆ ประหยัดถ้าคนในครอบครัวประหยัดก็จะไปได้ดี”

บุญส่ง นามโคตร กล่าวว่า “พออยู่พอกิน ไม่ทำให้ตัวเองเดือดร้อน ไม่ใช่จ่ายเกินตัว”

ภักธรพร แก้วเจตจรีส กล่าวว่า “เราก็ทำมาเพื่อกิน เหลือกินเราก็มาขาย และการพินนี้ก็ไม่ได้เล่นเท่านั้นก็พอเพียงแล้ว มีเวลาให้มีความสุขกับครอบครัวเราบ้าง”

มงคล แก้วอุตร กล่าวว่า “มีที่ทำกิน ปลูกพืชผักสวนครัว ยึดตามรายได้และการใช้จ่ายในครอบครัว ถ้าใช้จ่ายเยอะก็ไม่ถือว่าพอเพียง”

วาที จำปาทอง กล่าวว่า “มีการปลูกผักสวนครัวไว้เก็บกินเอง ใช้จ่ายก็น้อยลงทำให้ครอบครัวดีขึ้น ไม่ทะเลาะทะเลาะ”

สุทัศน์ สุรินทรราช กล่าวว่า “ประหยัด ปลูกพืชผักหมุนเวียนทุกอย่าง”

สุนันท์ กองทอง กล่าวว่า “ปลูกผักสวนครัวและก็การออม ในครอบครัวก็คือปลูกผักกิน เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ไข่ไว้กินด้วยขายด้วย”

สุวรรณณิ กงทอง กล่าวว่า “ไม่ต้องพึ่งสิ่งภายนอก ปลูกผักกินเอง ปลูกยาง ปลูกกล้วย และมีบ่อปลาอยู่ที่สวน ใช้สิ่งของตัวเองปลูกเลี้ยงกินเอง ไม่ต้องซื้อ มีการปลูกป่าไม้ในพื้นที่ว่าง ส่วนใหญ่ชาวบ้านปลูกพืชกินเองทุกบ้านเลย”

หนูพุด เนาวเพชร กล่าวว่า “ปลูกพืชผักสวนครัว กินเอง สามารถนำมาขายได้ กินเองโดยไม่ต้องซื้อ”

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 1 สรุปได้ว่า การรักษาสิ่งแวดล้อมเป็นโครงการในพระราชดำริของในหลวงท่าน พระองค์ท่านทรงเสด็จมาที่วัดหลวงปู่เทสก์ แล้วทรงมีพระราชดำริควรจะอนุรักษ์ฟื้นฟูสภาพป่าและน้ำ ท่านมีพระราชดำริไว้ 2 เรื่องคือ เรื่องป่ากับเรื่องน้ำ ป่าคือป่าต้นน้ำซึ่งให้ทางกรมป่าไม้รับผิดชอบและฟื้นฟู เรื่องน้ำก็จะให้กรมชลประทานรับผิดชอบไป ไปสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยทอนตอนบนและตอนล่าง สร้างอ่างเก็บน้ำห้วยหินแก้ว ห้วยหินสั่ว เพื่อให้ราษฎรมีน้ำไว้ใช้ในการเกษตรรวมกันระหว่างชลประทานกับป่าไม้

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 3 สรุปได้ว่า เพื่อความประหยัดต้นทุนทางการเกษตร มีการทำปุ๋ยชีวภาพเพื่อใช้กับพืชผลทางการเกษตร เช่น การทำปุ๋ยหมักจากผลไม้ ซึ่งถ้าเป็นช่วงหน้าฝน จะมีผลไม้ที่ร่วงหล่นเป็นจำนวนมาก

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 4 สรุปได้ว่า จากเดิมที่คนอื่นพูดว่าไปทำงานที่ต่างจังหวัดแล้วมีเงินกลับมา ตอนนี้อาจเราสามารถที่จะบอกได้ว่าเราอยู่ที่บ้านเราก็มีเงินเหมือนกัน เพราะไม่ว่าจะเป็นเปิดเป็นไก่เราก็มีกิน รู้จักการปลูกพืชผักสวนครัวไว้ในครัวเรือนเหลือก็แจกก็ขายเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกันเป็นวัฒนธรรมของบ้าน หาดอาชีพริมในพื้นที่ของหมู่บ้านได้ เพราะว่าเรามีพืชผักมาไว้ขายทำให้ตอนนี้ไม่มีหนี้สิน โดยที่ไม่ต้องออกไปทำงานต่างจังหวัด ไม่ใช่จ่ายฟุ่มเฟือยต้องประหยัดไม่ต้องซื้อกิน

ทุกอย่าง ในส่วนของทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมก็ช่วยกันดูแลและรักษาเอาไว้ สิ่งไหนที่ปลูกแล้วได้ประโยชน์ก็ต้องปลูก เช่น การปลูกต้นสักเอาไว้เพื่อใช้สร้างบ้านเราก็น่าที่จะปลูกรักษาไว้ แต่ถ้าเป็นอยู่ในพื้นที่สงวนเราก็ต้องสงวนไว้ก็เหมือนที่ในหลวงท่านตรัส ถ้าเราไม่ช่วยกันรักษาต้นไม้ในอนาคตก็จะมีต้นไม้ให้เราได้ใช้ประโยชน์

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 6 สรุปได้ว่า การรักษาสีงแวดล้อมมีแต่ประโยชน์ไม่มีผลเสียเลย เก็บผักบุ้ง ผักหนาม ผักกูด ตามริมเขื่อนเอามาขายนี้แหละที่เขาว่าพอเพียง พอเห็ดเกิดขึ้นมากก็ไปเก็บเห็ดมาขาย ช่วงไหนเป็นช่วงฝนใหม่ก็ไปเก็บไข่จิ้งจกจิ้งนาขาย คนที่มีอาชีพหาป่ามาขายเขาจะขายได้ตลอด บางคนก็ทำอาชีพประมง หาปลาขาย เก็บหอยเชอร์รี่มาใส่ส้มตำ ที่นี้เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่กินเอง เป็ดเป็ด เป็ดไก่ ก็กินปลา

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 11 สรุปได้ว่า ทำน้ำหมักชีวภาพเพิ่มประสิทธิภาพ สำหรับปลูกพืชผักสวนครัวบ้าง ถ้าทำได้มากก็ตีพอได้ใส่ข้าวไม่ต้องได้ซื้อปุ๋ย

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 15 สรุปได้ว่า รู้จักเก็บออม ทำบัญชีครัวเรือนเอาไว้ ปลูกเงาะ ปลูกลำไย ทำสวน ทำไร่ ปลูกพริก ปลูกผักสวนครัว สามารถเลี้ยงตัวเองได้ และก็ได้นำมาแบ่งปันให้เพื่อนบ้าน ญาติพี่น้อง เหลือจากกินแล้วเราก็สามารถนำไปขายได้อีก เพราะกินอย่างเดียวก็คงจะกินไม่หมดเราก็ต้องแบ่งขายบ้าง เป็ด ไก่ก็มีเลี้ยงไว้ในบริเวณสวน ไม่ได้ด้อยากลำบากอะไร มีสระเลี้ยงปลาไว้กิน ไว้ขาย มีการอนุรักษ์ผืนป่าเอาไว้และมีการปลูกเพิ่มในส่วนต้นไหนที่ลูกกล้าเข้ามาในพื้นที่เพาะปลูกก็จำเป็นต้องตัด แต่ก็ต้องปลูกทดแทนไว้ด้วย เราต้องช่วยกันรักษาสีงแวดล้อมไว้ให้ลูกหลานของเรา

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 22 สรุปได้ว่า อย่าโลภมาก อย่ากินมาก ใช้อย่างประหยัดรู้จักเก็บออม ไม่สุรุ่ยสุร่าย ทำบัญชีครัวเรือนไว้ ไม่จำเป็นก็ไม่ต้องซื้อ ผักก็เก็บตามไร่ ปลูกเองบ้าง มะเขือ ตะไคร้ ปลูกกินในบ้าน ผักสวนครัวรั้วกินได้ ไก่ก็เลี้ยงเอง ปลาที่เลี้ยงเอง เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ เลี้ยงกบ พออยู่พอกินของครอบครัวเราไม่ให้เดือดร้อนจนเกินไป สามารถเลี้ยงตัวเองได้

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 30 สรุปได้ว่า ทำกินแบบพอเพียง กินอยู่อย่างประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย รู้จักเก็บออม รู้จักทำบัญชีครัวเรือน เลี้ยงไก่ กบ ปลาเอาไว้บริโภค ทำปุ๋ยชีวภาพไว้ใช้เอง เพราะใช้ทำมาแล้ว ดินร่วนดีไม่แข็ง

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 41 สรุปได้ว่า มีป่าไม้ที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีผู้ใหญ่บ้านร่วมมือกับชาวบ้านช่วยกันดูแลรักษาสีงแวดล้อม มีข้อห้ามก็คือห้ามนำกล้วยไม้และของป่าลงมา เอามากินได้แต่ห้ามเอาไปค้าไปขาย คนที่หาปลาเป็นก็ไปหาปลาขายสร้างรายได้ หาปลูกผักตามห้วยตามคลองไว้กินไว้ขาย ปลูกข้าวไว้กิน

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 47 สรุปได้ว่า รู้จักการเก็บออม มีการบัญชีครัวเรือนเพื่อให้ได้รู้ได้รู้รายรับรายจ่าย ส่วนไหนเป็นรายจ่ายฟุ่มเฟือยก็ตัดออกไป เตียนนี้บันทึกไว้หมดอันไหนไม่จำเป็นตัด

ออกไป เลิกซื้อไปเลย ประหยัดเงินได้มาก อย่างปุ๋ยก็ทำใช้เอง ต้นถั่วเปลือกถั่วก็เอาไปทำปุ๋ยหมักปุ๋ยชีวภาพใช้ประโยชน์ได้ ผักสวนครัวปลุกกินปลอดภัยสารพิษ เลี้ยงไก่ไว้กินเอง ตอนนี้ชุมชนโพธิ์ตากทำกันแบบนี้ ช่วยเหลือตัวเองอยู่อย่างแบบพอเพียงก็มีความสุขแล้ว

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 49 สรุปได้ว่า ช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อมไม่ทำลายธรรมชาติ ไม่อยากตัดไม้ทำลายป่าอยากอนุรักษ์ไว้ ปลูกต้นไม้ไว้ตามคลอง ปลูกผักสวนครัวไว้ไม่ค่อยได้ซื้อ ปลูกอยู่ปลุกกินถ้ามีคนซื้อก็ขาย ส่วนมากจะแบ่งปันให้เพื่อนบ้านมากกว่าขาย ชุดสระอยู่ในสวนเลี้ยงปลาปลุกไล่ยุง เเงาะ ปุ๋ยก็ใช้ปุ๋ยชีวภาพหมักเอง

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอนตามคุณลักษณะความมีเหตุผล มีทั้งหมด 10 ตัวชี้วัดซึ่งเรียงลำดับตามความสำคัญได้ ดังนี้ ทำบัญชีครัวเรือน ประหยัด เลี้ยงสัตว์บริโภค ปลูกผักสวนครัวมีเหตุผล พอเพียง ทำปุ๋ยชีวภาพ เก็บออม ยึดหลักธรรม และรักษาสิ่งแวดล้อม

1.2.3 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามคุณลักษณะการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล ซึ่งตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอนตามคุณลักษณะการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และลำดับความสำคัญของตัวชี้วัดสามารถสรุปได้ ดังนี้

ตารางที่ 5.6 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามคุณลักษณะการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

ที่	ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามคุณลักษณะการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี	คะแนน	ร้อยละ
1	เลี้ยงสัตว์บริโภค	72	25.35
2	ทำบัญชีครัวเรือน	62	21.83
3	ปลูกผักสวนครัว	54	19.01
4	ปลูกพืชเศรษฐกิจ	29	10.21
5	ฝึกอาชีพจักสาน	27	9.51
6	ลดรายจ่าย	22	7.75
7	ทำปุ๋ยชีวภาพ	18	6.34
รวม		284	100.00

จากตารางที่ 5.6 พบว่า ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอนตามคุณลักษณะการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี มีทั้งหมด 7 ตัวชี้วัด ซึ่งตัวชี้วัดที่มีความสำคัญ 3 ลำดับแรก ประกอบด้วย เลี้ยงสัตว์บริโภค ทำบัญชีครัวเรือน และปลูกผักสวนครัว คิดเป็นร้อยละ 25.35, 21.83 และ 19.01 ตามลำดับ

จันทร์ วิชัย กล่าวว่า “ก็เลี้ยงปูเลี้ยงปลา เลี้ยงกบ ปลูกผักกิน หาความรู้”

ด.ต.พงษ์เทพ บุญวิเศษ กล่าวว่า “ปลูกพืชยืนต้น ปลูกพืชหมุนเวียน ดอกไม้ขาย ทำบ่อปลา ขาย หาปูหาปลา แหล่งเงินทุนเข้ามา”

ดา กานกล้า กล่าวว่า “บ่อปลาก็มี ไม้ผลเราก็มีกิน ปลูกพืชล้มลุกเราก็มีกิน ปลูกพริก มะเขือ เราไม่ได้ไปซื้อใคร เราทำเองเราอยู่บนความคิดของเราเอง ไม่ไปหยิบไปยืมใครไม่เป็นภาระ”

ทศวรรษ กล่าวว่า “ประหยัดรายจ่าย แบ่งเก็บรายได้ ไม่คิดทะเลาะทอเยน พออยู่พอกิน ไม่เดือดร้อนใคร ไม่ซื้อของที่ไม่จำเป็น ปลาที่หากจากห้วยน้ำทอนไม่ได้ซื้อ ปลูกผักสวนครัวกินเอง”

นนท์ สุทธิสุวรรณ กล่าวว่า “ในสวนก็ปลูกหลายอย่าง ไม้ผลก็มี เงาะ ลำไย ลิ้นจี่ สับปะรด กระเทียม ลองกอง ส้มโอ ก็จะได้กินหมุนเวียนกันไปตลอดทุกเดือน ทำอย่างละเล็กละน้อย”

น้อย สุวรรณแสง กล่าวว่า “ข้าวเราก็ได้กิน ข้าวเราไม่ได้ขาย ยางก็ได้ขายได้เงินใช้ ลำไยก็ได้กิน เงาะก็ได้กิน ไม่ได้ซื้อเขา มะขามก็ได้กินไม่ได้ซื้อของเขา แล้วก็ขายเล็กน้อย พอเพียงเราไม่ได้ซื้ออะไร ปลาเราก็มีบ่ออยากกินก็ไปกินก็พอเพียงเราไม่ได้ไปซื้อเขา”

นารี สุทธิดี กล่าวว่า “ไม่จำเป็นต้องไปซื้อ ในครัวเรือนให้ครบทุกอย่าง ให้มีกินแต่ละวันและที่เหลือเก็บด้วยเพื่ออนาคต อยู่ดีกินดี พอกินพอใช้”

บัวมี อินหล่ม กล่าวว่า “ครอบครัวมีความพออยู่พอกินก็พอแล้ว อยากให้ทุกคนเดินตามรอยเศรษฐกิจพอเพียง โดยแบ่งพื้นที่ปลูกพืชผักสวนครัว มีบ่อปลา”

บุญชัย คำภูแก้ว กล่าวว่า “ประมาณการในการใช้จ่าย ในการประหยัด ในการอดออม ในการบริหารจัดการตัวเอง ปลูกของนิดๆ หน่อยๆ ประหยัดถ้าคนในครอบครัวประหยัดก็จะไปได้ดี”

บุญส่ง นามโคตรอายุ กล่าวว่า “พออยู่พอกิน ไม่ทำให้ตัวเองเดือดร้อน ไม่ใช่จ่ายเกินตัว”

เฟียด คำโพธิ์แก้ว กล่าวว่า “ประหยัดรายจ่าย ไม่ฟุ่มเฟือยรายจ่าย ปลูกผักสวนครัวกินอาหารเราก็หากินเอง ปูปลาเราก็หากินเอง ผักเราก็ปลูกกินเอง”

ภัทรพร แก้วเจตจรัส กล่าวว่า “เราทำเพื่อกิน เหลือกินเราก็มาขาย อยู่บนความไม่ประมาท ไม่เดือดร้อนตัวเองและคนอื่น เอาครอบครัวของเราเป็นหลักก่อน”

มงคล แก้วอุดร กล่าวว่า “มีที่ทำกินปลูกพืชผักสวนครัว ยึดตามรายได้และการใช้จ่ายในครอบครัวถ้าใช้จ่ายเยอะก็ไม่ถือว่าพอเพียง”

สมบัติ นามเคน กล่าวว่า “เราปลูกอันไหนที่กิน ปลูกพอมือพอกินไปก่อน เอาเข้าปลูกหมุนเวียนกันตะไคร้ปลูกหมุนเวียนกับมะเขือ ปลูกอันที่ขายได้ปลูกหมดเหลือกินก็ค่อยขาย เอาแลกเปลี่ยน

ต้นไม้ใบไม้มาผสมกัน เอาซี่ควายมาใส่ทำปุ๋ย ใส่ปุ๋ยชีวภาพยิ่งได้ผล เพราะว่าเชื้อราจะออกมาหมดเลย
อย่าทำเหยอะทำที่ละนิดทำเหยอะ จะทำเอาที่เดียวไม่ได้สักอย่าง”

สุนันท์ กองทอง กล่าวว่า “ลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ ปลุกผักสวนครัว และก็การออม ใน
ครอบครัวก็คือปลุกผักกิน คนส่วนใหญ่ก็จะปลุกผักสวนครัว เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ไว้กินด้วยขายด้วย”

สุวรรณณี กงทอง กล่าวว่า “ไม่ต้องพึ่งสิ่งภายนอก ปลุกผักกินเอง ปลุกยาง ปลุกกล้วย และมี
บ่อปลาอยู่ที่สวน ใช้สิ่งของตัวเองปลุกเลี้ยงกันเองไม่ต้องซื้อ มีกลุ่มจักสาน และปลุกพืชกินเองทุก
บ้านเลย”

หนูพุด เนาวเพชร กล่าวว่า “ปลุกพืชผักสวนครัวกินเอง สามารถนำมาขาย ได้กินเองโดยไม่
ต้องซื้อ”

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 3 สรุปได้ว่า ชาวบ้านปลุกพืชเศรษฐกิจประเภทยางพาราและ
ปาล์มตามกระแสนิยม แต่ระหว่างที่ต้องรอเก็บเกี่ยวผลผลิตในอีก 5-7 ปี ก็ปลูกสับปะรดกับมัน
สำปะหลังไปพร้อมกัน

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 4 สรุปได้ว่า พื้นที่ปลูกหลายอย่าง แต่สำหรับพืชเศรษฐกิจปลูกไม่
มากนัก เช่น ยางพารา นอกจากนี้ชาวบ้านยังปลูกลำไย ละคร และปลุกพืชผักสวนครัวเอาไว้กินเอง
ไม่ว่าจะเป็นหวาย ใผ่ป่า สามารถเก็บมาใช้ไว้กินในครอบครัวช่วยลดรายจ่ายลง นอกจากนี้ก็เลี้ยง
เป็ด เลี้ยงไก่ ทำนาปลูกข้าวเท่าที่มีอยู่ ทำนาตอนนั้นก็ไม่ได้ใช้ปุ๋ยเคมีแล้ว เพราะมาทำปุ๋ยชีวภาพใช้เอง
ทำไร่ ทำนา ทำสวนมีอะไรเราก็กินอย่างนั้น แต่ปลูกอะไรก็ได้ดีเท่าปลุกกล้วยเพราะกล้วยราคาไม่
มีตกและตายยาก เวลาที่เราว่างเราก็ไปรวมกลุ่มฝึกอาชีพจักสานได้

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 5 สรุปได้ว่า พืชเศรษฐกิจที่มีการปลูกอยู่ เช่น ปาล์ม สับปะรด
และยางพารา สำหรับสวนยางพาราจะอยู่ติดกับอ่างน้ำทอน และอยู่ที่บ้านห้วยหินขาวจะปลูกต้นยูคา
ลิปตัสเอาไว้ส่งทำกระดาษ น้ำก็ใช้น้ำจากในส่วนของน้ำทอน

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 6 สรุปได้ว่า มีการเลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่กินเอง เวลาที่มีคนเข้ามาขอ
ซื้อก็ขาย อย่างน้อยก็ลดรายจ่ายไปได้บ้าง ปลุกผักสวนครัวเน้นปลุก แดงกวากับถั่วฝักยาว ถั่วพวกนี้
ต้องใช้ยาชนิดรุนแรงถึงจะได้กิน แต่ตอนนี้ใช้การหมักปุ๋ยชีวภาพใช้สะอาดมาหมักเป็นส่วนใหญ่

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 9 สรุปได้ว่า มีการปลูกพืชเศรษฐกิจในพื้นที่ เช่น ยางพารา
ชาวบ้านมีสวนยางเป็นของตนเองและสามารถที่จะพึ่งพาตนเองได้แล้ว แต่ว่าจะเสียเปรียบในเรื่องของ
พ่อค้าคนกลางที่เข้ามาจับซื้อขายจากชาวบ้าน

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 12 สรุปได้ว่า ทำสวนยาง สวนสับปะรด ยิ่งปลุกยางฝนตกท่วมก็
ไม่เสียหาย ต้องรู้จักพอรู้จักช่วยตัวเองไม่ให้หนี้มีสิน ทำไร่นาทำปุ๋ยชีวภาพไว้ใช้ช่วยลดรายจ่าย

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 14 สรุปได้ว่า ส่วนมากในพื้นที่ตอนนี้ก็พากันปลุกพืชเศรษฐกิจ
เช่น ยางพาราและปาล์มกันมาก มีการขุดบ่อเลี้ยงปลาไว้บริโภคและเพื่อกักเก็บน้ำเอาไว้ใช้ในพื้นที่ทาง

การเกษตร มีการสอนวิธีการทำปุ๋ยชีวภาพให้กับชาวบ้าน ก็พากันทำปุ๋ยชีวภาพไว้ใช้อยู่ เวลาว่างก็ถ่ายทอดความรู้ให้กับลูกหลานในชุมชนสืบทอดต่อไป เช่น กลุ่มจักสาน กลุ่มกรีดยาง เวลาที่มีงานก็นำไปวางจำหน่ายก็จะมีหน่วยงานเข้ามาทำการสนับสนุน

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 15 สรุปได้ว่า รู้จักทำบัญชีครัวเรือน ไม่เป็นหนี้เป็นสิน เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ไว้บริโภค ช่วยลดรายจ่ายในครัวเรือน มีการกักเก็บน้ำไว้ใช้ในเมื่อยามขาดแคลนโดยการขุดสระน้ำไว้ใช้ทำการเกษตรและได้เลี้ยงปลาไว้กิน ปลุกพริก ปลุกผักสวนครัว ให้พออยู่พอกิน มีหน่วยงานเข้ามาให้การสนับสนุนและส่งเสริมกลุ่มอาชีพ ไม่ว่าจะเข้ามาสอนในเรื่องของการทำปุ๋ยชีวภาพ มาอบรมในเรื่องต่างๆ และก็เข้ามาสนับสนุนในเรื่องของเงินทุน ส่วนมากสนับสนุนเงินทุนยางพาราเพราะว่ายางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจแล้ว ส่วนปาล์มที่กำลังเข้ามา ก็เริ่มปลูกกันบ้างและในหมู่บ้านก็มีการจัดตั้งกลุ่มไว้อยู่ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มฝึกอาชีพจักสาน ตะกร้าพลาสติก นำไปขายเล็กๆ น้อยๆ แค่นี้ก็พอตัวเราแล้ว

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 22 สรุปได้ว่า ปลุกผักกินในบ้าน ผักสวนครัว มะเขือก็ปลูกเอง ตะไคร้ก็ปลูกเอง ก็นำมาขายได้อีก เลี้ยงปลาในบ่อของตัวเอง มีกลุ่มเลี้ยงไก่มีไก่แม่พันธุ์ทำไข่ไก่ ไอโอดีนเป็นกลุ่ม มีการจัดทำบัญชีครัวเรือนไว้

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 30 สรุปได้ว่า กินอยู่อย่างประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย รู้จักเก็บออม เลี้ยงไก่ กบ ปลา ได้ขายบ้างกินบ้าง ขายเล็กๆ น้อยๆ พอให้มีรายได้ รู้จักทำบัญชีครัวเรือนเพื่อให้รู้รายจ่ายในครอบครัว มีเกษตรจังหวัดมาให้คำแนะนำให้ใช้ปุ๋ยชีวภาพในนาข้าว ทำนาเสร็จก็ไปกรีดยางมีรายได้ขึ้น แต่ก่อนทำนาเสร็จไม่ได้ทำอะไรก็ไปทำงานอยู่กรุงเทพฯ ตอนนี่ก็ทำนาปรัง ทำสวนยางไป ทำพออยู่พอกิน

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 38 สรุปได้ว่า ปลุกทุกอย่างไว้กิน เลี้ยงเป็ดเลี้ยงไก่ เอาไว้กิน เลี้ยงปลาอย่างนี้ ในการพึ่งตนเองนี้คิดว่าได้ เพราะมีพืชเศรษฐกิจ เช่น ยางพารา มีการจัดตั้งกลุ่มให้สำหรับหมู่บ้านนี้กลุ่มเย็บผ้า กลุ่มฝึกอาชีพจักสาน สำหรับอนาคตรุ่นต่อไป กลุ่มที่คิดว่าจะยั่งยืนที่สุดนี้จะเป็นกลุ่มที่ทำปุ๋ยชีวภาพ เพราะอยู่นี้การทำปุ๋ยเป็นอันดับหนึ่ง

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 39 และ 40 สรุปได้ว่า ในครอบครัวไม่ค่อยมีรายได้ยังดีที่ปลูกผักสวนครัวเอาไว้กิน ทำให้ไม่ลำบากมากนัก พื้นที่หลังบ้าน เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ ก็เลี้ยงเอาไว้กินเอง

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 44 สรุปได้ว่า มีการทำบัญชีครัวเรือนไว้ เลี้ยงปลาไว้ในบ่อน้ำ เลี้ยงเป็ดเลี้ยงไก่ไว้ในบ้าน ขายเป็ด ขายไก่ได้ก็ฝากธนาคารไว้ ในพื้นที่ก็ปลูกผักสวนครัวพอได้กินใส่ปุ๋ยชีวภาพปุ๋ยก็หมักเอง

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 45 สรุปได้ว่า มีหน่วยงานฯ เข้ามาส่งเสริมให้ปลูกยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจ อยากจะให้ชาวนาเป็นคนมีเงินก็เลยให้ปลูกยางพาราและมีการจัดตั้งกลุ่มขึ้นมา มีกลุ่มกล้วยตรงทางเข้าหมู่บ้าน และก็มีกลุ่มวัว

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 47 สรุปได้ว่า ปู่ก็ทำใช้เอง ต้นถั่วเปลือกถั่วก็เอาไปทำปุ๋ยหมักปุ๋ยชีวภาพได้ มีการทำบัญชีครัวเรือนกันอยู่ ทำให้ได้รู้รายรับรายจ่าย ส่วนไหนเป็นรายจ่ายฟุ่มเฟือย ก็ตัดออกไป ประหยัดเงินได้มากเพราะลดรายจ่าย ยามว่างก็มารวมกลุ่มฝึกอาชีพจักสานบ้าง ทอผ้าบ้าง

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 49 สรุปได้ว่า ปู่ปลูกผักสวนครัวไว้ ส่วนมากจะไม่ค่อยได้ซื้อกินก็ประหยัด บางครั้งก็แบ่งให้คนอื่น ผักสวนครัวก็แค่ปลูกอยู่ปลูกกินถ้ามีคนซื้อก็ขาย ชุดสระในสวนเลี้ยงปลา ปลูกลำไย เงาะ ปู่ก็ใช้ปุ๋ยชีวภาพหมักเอง ส่วนมากก็ทำใช้เอง มีเงินก็ซื้ออาหารมาปลูก ซื้อปาล์มมาปลูก ปลูกยางอย่างเดียวเกิดราคาลง ถ้าปลูกปาล์มด้วยก็จะได้มีรายได้เพิ่ม

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอนตามคุณลักษณะการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี มีทั้งหมด 7 ตัวชี้วัด ซึ่งเรียงลำดับตามความสำคัญได้ ดังนี้ เลี้ยงสัตว์บริโภค ทำบัญชีครัวเรือน ปลูกผักสวนครัว ปลูกพืชเศรษฐกิจ ฝึกอาชีพจักสาน ลดรายจ่าย และทำปุ๋ยชีวภาพ

1.3 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามเงื่อนไข

การน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้นั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน มีความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้เพื่อการวางแผนการดำเนินงานและการดำเนินชีวิต ซึ่งเงื่อนไขที่ใช้ประกอบการตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น จะต้องประกอบขึ้นบนพื้นฐานเงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรม ซึ่งตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอนตามเงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรม มีรายละเอียดดังนี้

1.3.1 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามเงื่อนไขความรู้

เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ ซึ่งตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอนตามเงื่อนไขความรู้ และลำดับความสำคัญของตัวชี้วัด สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 5.7 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามเงื่อนไขความรู้

ที่	ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามเงื่อนไขความรู้	คะแนน	ร้อยละ
1	ประหยัด	68	23.45
2	ปลูกผักสวนครัว	49	16.90
3	พอเพียง	36	12.41
4	ทำเกษตรผสมผสาน	35	12.07
5	ทำบัญชีครัวเรือน	26	8.97
6	มีเหตุผล	19	6.55
7	ทำปุ๋ยชีวภาพ	19	6.55
8	ทำอาชีพเสริม	17	5.86
9	เลี้ยงสัตว์บริโภค	13	4.48
10	หาความรู้	8	2.76
รวม		290	100.00

จากตารางที่ 5.7 พบว่า ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอนตามเงื่อนไขความรู้มีทั้งหมด 10 ตัวชี้วัด ซึ่งตัวชี้วัดที่มีความสำคัญ 3 ลำดับแรก ประกอบด้วย ประหยัด ปลูกผักสวนครัว และพอเพียง คิดเป็นร้อยละ 23.45, 16.90 และ 12.41 ตามลำดับ

คำบาง เหล่าอินทร์ กล่าวว่า “ศึกษาไปเรื่อยๆ ใช้จ่ายตามรายได้ของตัวเองและแบ่งออม”

จันทร์ วิชัย กล่าวว่า “เลี้ยงปูเลี้ยงปลา เลี้ยงกบ ปลูกผักกิน หาความรู้”

เจียม เทียงธรรม กล่าวว่า “พอได้อยู่ได้กินก็พอ อย่าไปขโมยของคนอื่น หากินด้วยตัวเอง หากินอยู่บ้านเรานี้แหละง่าย มีผักมีหน่อไม้ ข้าวก็หากินง่าย ปลาก็เยอะ ปลูกผักปลูกหญ้ากิน มีผลไม้ มีขนุน มีฝรั่ง มีกล้วย เยอะไม่อดอยาก ไม่ค่อยได้ซื้อ พอได้กินได้ใช้ ดิ้นรนมากก็ลำบากตัวเอง ปลูกผักปลูกหญ้าหรืออยากกินอะไรก็ปลูกไว้กินเองไม่ต้องซื้อ”

ด.ต.พงษ์เทพ บุญวิเศษ กล่าวว่า “ปลูกพืชยืนต้น ปลูกพืชหมุนเวียน ดอกไม้ขาย ทำบ่อปลาขาย ป้องกันทรัพยากร ส่งเสริมโครงการอนุรักษ์น้ำรักษาไว้ หาปุ๋ยหาปลา”

ทศวรรษ กล่าวว่า “เศรษฐกิจพอเพียงคือการออม ประหยัดรายจ่าย แบ่งเก็บรายได้ ไม่คิดทะเลาะทะเลาน พออยู่พอกิน ไม่เดือดร้อนใครก็พอแล้ว ไม่ซื้อของที่จำเป็น ปลาก็หาจากห้วยน้ำทอนไม่ได้ซื้อ ปลูกผักสวนครัวกินเอง”

ทองสุข อรรถมาตร กล่าวว่า “เศรษฐกิจพอเพียงคือประหยัดอดออม”

นนท์ สุทธิสุวรรณ กล่าวว่า “ทำอยู่ในสวน ปลูกหลายอย่าง ไม้ผลก็มี เงาะ ลำไย ลิ้นจี่ สับปะรด กระท้อน ลองกอง ส้มโอ จะได้กินหมุนเวียนกันไปตลอดทุกเดือน ทำอย่างละเล็กละน้อย”

น้อย สุวรรณแสง กล่าวว่า “มันมีหลายอย่างคือ ข้าวเราก็ได้กิน ยางก็ได้ขายได้เงินใช้ ลำไยก็ได้กิน เงาะก็ได้กิน ไม้ได้ซื้อเขา มะขามก็ได้กินไม้ได้ซื้อของเขา แล้วก็ได้ขายเล็กน้อย พอเพียงเราไม่ได้ซื้ออะไร ปลาเราก็มีบ่ออยากกินก็ไปกินมันก็พอเพียง เราไม่ได้ไปซื้อเขา”

นารี สุทธิดี กล่าวว่า “ประหยัดดอดอมนี่แหละ ต้องประหยัดดอดออมไว้ก่อนดีที่สุด ต้องประหยัดแหละสำคัญ”

เนตรแสง แก้วสูงเนิน กล่าวว่า “ปลูกผักสวนครัว”

บัวมี อินหล่ม กล่าวว่า “อยากให้ทุกคนเดินตามรอยเศรษฐกิจพอเพียง โดยแบ่งพื้นที่ทำปลูกพืชผักสวนครัวมีบ่อปลา”

บัวลอย จำปาทอง กล่าวว่า “ให้ทุกคนประหยัดดอดออม และ อยากให้ทุกคนประหยัดน้ำจะได้มีไว้ใช้ในยามวิกฤติต่างๆ”

มงคล แก้วอุดร กล่าวว่า “มีที่ทำกินปลูกพืชผักสวนครัว ยึดตามรายได้และการใช้จ่ายในครอบครัวถ้าใช้จ่ายเยอะก็ไม่ถือว่าพอเพียง”

วาลี จำปาทอง กล่าวว่า “มีการปลูกผักสวนครัวไว้เก็บกินเอง รายจ่ายก็น้อยลงทำให้ครอบครัวมีชีวิตที่ดีขึ้น ไม่ทะเลาะทะเลาะกัน”

สุทัศน์ สุรินทรราช กล่าวว่า “ประหยัด ปลูกพืชผักหมุนเวียนทุกอย่าง”

สุนันท์ กองทอง กล่าวว่า “ลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ แล้วก็ปลูกผักสวนครัว และก็การออม ในครอบครัวก็คือปลูกผักกิน คนส่วนใหญ่ก็จะปลูกผักสวนครัว เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ไข่ไว้กินด้วยขายด้วย”

สุวรรณณี กังทอง กล่าวว่า “ดำรงชีวิตโดยที่ไม่ต้องพึ่งสิ่งภายนอก ปลูกผักกินเอง มีบ่อปลาอยู่ที่สวน ใช้สิ่งของตัวเองปลูกเลี้ยงกินเอง ส่วนใหญ่ชาวบ้านปลูกพืชกินเองทุกบ้านเลย”

แสน วันวาสี กล่าวว่า “อยู่พอกิน เงื่อนไขความรู้คือการคิดเองและการอบรม แม่คิดว่าชุมชนของแม่เป็นเศรษฐกิจพอเพียง เพราะมีกลุ่มแม่บ้านตั้งกลุ่มทำกล้วยฉาบและปลาร้า”

หนูพุด เนาวเพชร กล่าวว่า “ปลูกพืชผักสวนครัว กินเอง สามารถนำมาขาย ได้กินเองโดยไม่ต้องซื้อ”

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 2 สรุปได้ว่า มีการส่งเสริมความรู้ให้ชาวบ้าน เช่น ให้วิทยากรมาแนะนำพันธุ์ไม้แต่ละชนิด มีป้ายชื่อสายพันธุ์ของต้นไม้ที่ติดไว้ตามต้นไม้ในที่ต่างๆ เพื่อที่จะให้เด็กๆ ได้เรียนรู้เกี่ยวกับพันธุ์ไม้

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 3 สรุปได้ว่า เกษตรกรอาศัยการเรียนรู้ที่จะผลิตปุ๋ยชีวภาพเพื่อใช้ในการเกษตรด้วยตนเองหรือถ้ามีการอบรมก็เข้าร่วมอบรม และศึกษาจากหนังสือบ้าง ดูในทีวี

ประกอบบ้าง เรียนผิต เรียนถุก รวมถึงใช้ภูมิปัญญาแบบชาวบ้าน จนสามารถหมักปุ๋ยชีวภาพเพื่อใช้ในครัวเรือนได้

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 4 สรุปได้ว่า ได้รับใบเกียรติบัตรเกี่ยวกับโครงการของพระราชดำรินในเรื่องการเกษตรทฤษฎีใหม่ต้นแบบ ในปี พ.ศ.2539 โครงการนี้เข้ามาทำให้ได้รู้จักวิธีการว่าทำเกษตรแบบไหนที่เราสามารถจะอยู่รอดได้ มีการมาแนะนำวิธีการปลูกแบบเกษตรผสมผสาน และก็ศึกษาหาความรู้จากทางโทรทัศน์บ้าง เห็นในหลวงท่านตรัสก็เลยคิดได้จากวิธีการแบบในหลวงท่านสอน แต่ว่าไปแล้วก็มาคิดได้เมื่อได้มาฟังจากที่ในหลวงท่านตรัสก็ทำให้รู้จักการพึ่งตนเองของเราก่อนในพื้นที่ปลูกทุกอย่างจนไม่มีพื้นที่ตรงไหนที่ว่าง ตรงไหนว่างก็ปลูกพืชผักสวนครัวเอาไว้กินในบ้าน เอาไว้กินไว้ขาย มีสระเลี้ยงปลา และนาข้าว จะทำนาเท่าที่มีอยู่ทำนาตอนนี้ก็ไม่ได้ใช้ปุ๋ยเคมีในการทำนาเลยเพราะว่าพากันมาทำปุ๋ยหมักอินทรีย์ ปุ๋ยชีวภาพใช้กันเองประหยัดได้มาก และพื้นที่ที่ใช้ทำเกษตรแบบผสมผสานปลูกหลายอย่างเอาไว้กินและยังสามารถนำมาแปรรูปทำเป็นอาชีพเสริม ไม่ว่าจะเป็นก๋วยฉาบ ก๋วยชอบน้ำผึ้ง เหมือนเป็นการพอเพียงแล้วค่อยเก็บออมไปที่ละนิดทีละหน่อย ทำบัญชีครัวเรือนเอาไว้ ใช้ชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง ที่ในหลวงเคยตรัสไว้ว่า ความยากจนไม่มีในหมู่คนขยัน กินทุกอย่างที่เราปลูกมีอะไรเราก็กินอย่างนั้น ใช้จ่ายอย่างประหยัดไม่ฟุ่มเฟือย เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ไว้กิน ไม่ต้องซื้อกินทุกอย่างมีอะไรเราก็กินอย่างนั้น มีพริก มีมะนาวก็สามารถนำมากินได้

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 6 สรุปได้ว่า ปลูกผักสวนครัวไว้ในบ้านก็จะนำมาแบ่งกันกิน ผักโหระพา พริก มะเขือ แตงกวา ถั่วฝักยาวแบ่งกันกิน เหลือจริงๆ ค่อยขาย เมื่อก่อนอยากกินถั่วฝักยาวก็ต้องไปซื้อ ซื้อมาแล้วก็ไม่กล้ากินเพราะรู้ว่าเขาต้องฉีดยามาก เดียวนี้ทำปุ๋ยชีวภาพใช้เอง มีผัก ผลไม้เหลือกินเราก็เอามาให้สัตว์หมักไว้ประมาณ 6 เดือนก็ใช้ได้ ใช้ผลไม้หมักก็ดี ซึ่งผักจะเป็นฮอร์โมนให้กับผัก เลี้ยงเป็ดเลี้ยงไก่ไว้กินเองทำให้ประหยัดได้มาก

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 7 สรุปได้ว่า มีการจัดตั้งกลุ่มในหมู่บ้านทำอาชีพเสริมก็ไปร่วมกับเขาทำหารายได้เพิ่มกลุ่มภายในหมู่บ้านก็มีกลุ่มเกษตร กลุ่มกองทุนเงินล้าน กลุ่มสตรี และก็มีกลุ่มไม้กวาด ในเรื่องของการจัดทำปุ๋ยก็จะอบรมในเรื่องของการทำปุ๋ยชีวภาพ และของกลุ่มเกษตรพอเพียงก็เข้ามาสนับสนุนในเรื่องของท่อและปลูกผักสวนครัวไว้กินได้

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 11 สรุปได้ว่า มีหน่วยงานเข้ามาอบรมพูดให้ฟังสอนนั้นสอนนี้ก็ได้ตามนั้น บอกวิธีทำปุ๋ยหมักปุ๋ยชีวภาพ เลี้ยงสัตว์เลี้ยงหมูเลี้ยงเป็ดเลี้ยงไก่ประมาณนี้ เพราะว่าก็หาความรู้กันอยู่

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 12 สรุปได้ว่า มีน้ำมีปลาให้ทำมาหากินค่อยๆ ทำไป ทำนาปีปลูกข้าวเหนียวไว้กิน ดูจากในทีวีเห็นเขาทำปุ๋ยชีวภาพก็ทำบ้างทำตามๆ กันไป มีหน่วยงานมาอบรมเศรษฐกิจพอเพียงหมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างต้องรู้จักพอเพียงต้องประหยัด รู้จักช่วยตัวเองไม่ให้มีหนี้มีสินทำไร่นานาเราก็ค่อยๆ ทำไป หาปุ๋ยหาปลากินได้ พอใจในสิ่งที่มีอยู่ ได้หากินอยู่ใกล้บ้านพอใจกับ

โครงการเล็กๆ น้อยๆ ก็สามารถส่งลูกเรียนหนังสือได้ เฉพาะอ่างเก็บน้ำก็ไปหาปลาได้คืนละหกเจ็ดร้อยก็ส่งไปให้ลูกๆ เรียนหนังสือจบหลายคน

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 14 สรุปได้ว่า ดำเนินชีวิตด้วยการพึ่งตนเองก็อยู่อย่างพอเพียง ก็คือ พออยู่พอกินถ้าไม่เกียจคร้าน มีนาก็ทำนา มีไร่ก็ทำไร่ มีงานที่ไหนก็ไปหารับจ้าง มีการขุดบ่อเลี้ยงปลาอาศัยได้หาปูหาปลาไว้บริโภคในครัวเรือน มีการปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินเอง เช่น ข่า ตะไคร้ และจะนำเอามันสำปะหลังไปปลูกพอที่จะเอาไว้กินและขาย ปลูกกล้วยเสริมในพื้นที่ และก็ปลูกปาล์มเป็นการทำเกษตรผสมผสาน

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 15 สรุปได้ว่า มีหน่วยงานเข้ามาจัดอบรมถ่ายทอดความรู้ มีการรวมกลุ่มปรึกษาหารือกันมีการประชุมกันที่ศาลากลางหมู่บ้าน มีหน่วยงานเข้ามาให้การสนับสนุนและส่งเสริมอาชีพไม่ว่าจะเข้ามาสอนในเรื่องของการทำปุ๋ยชีวภาพ มาอบรมในเรื่องต่างๆ และก็เข้ามาสนับสนุนในเรื่องของเงินทุน มีการจัดตั้งกลุ่มไว้อยู่ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มฝึกอาชีพจักษุสถาน ตะกร้าพลาสติกนำไปขาย

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 19 สรุปได้ว่า มีหน่วยงานที่เข้ามาให้ความรู้มีของทางเกษตร เข้ามาให้ความรู้เรื่องปุ๋ยชีวภาพ การกรีดยาง ตัดตายาง การวางแผนพัฒนาเรื่องน้ำในการทำการเกษตร

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 22 สรุปได้ว่า ปลูกผักในบ้านผักสวนครัวไว้กินเอง พริก มะเขือก็ปลูกเอง ตะไคร้ก็ปลูกเอง และก็นำมาขายได้ เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา เลี้ยงกบไว้บริโภคไม่จำเป็นก็ไม่ต้องซื้อ ต้องประหยัดรู้จักเก็บออม ไม่สุรุ่ยสุร่าย ทำบัญชีครัวเรือนไว้ ถ้ามีเวลาวางก็ไปหาความรู้เพิ่มเติมที่ศูนย์สามวัยเวลาเขามาสอนทำปุ๋ยชีวภาพก็พากันไปทำ เมื่อไม่นานมานี้ก็ทำให้นางฟ้าเกษตรฯ เขารอสอนทำน้ำยาล้างจาน กลุ่มสตรีเข้มแข็ง เขาก็ทำน้ำยาล้างจาน แล้วก็ทำน้ำยาปรับผ้านุ่มใช้กันทั้งหมู่บ้าน

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 31 สรุปได้ว่า อยู่ที่นี้ทำนาปีพอหมดจากนาปีก็ทำนาปรัง ข้าวเหนียวข้าวเจ้า ทำทุกปีไม่ปล่อยให้ดินว่าง เว้นแต่ว่าใครทำมาหลายปีแล้วอยากพักหน้าดิน ทำบ่อยดินมันขึ้นรา ขายบ้างกินบ้าง ข้าวนาปรังก็กิน บางคนที่เอาไปขายแล้วซื้อข้าวมากิน เกียวเสรีจก็เอาไปขายทำนาปรัง ทำสวนยางผสมผสานกันไป แล้วก็เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ มีป้ายเขียนบอกไว้หน้าบ้านเลยว่า เศรษฐกิจพอเพียง ทำกินให้พอเพียง ไม่ให้ฟุ่มเฟือย ต้องรู้จักประหยัด ทางเกษตรจังหวัดก็มาให้คำแนะนำให้ใช้ปุ๋ยชีวภาพ ทำให้รู้ว่าทำนาแล้ว ดินร่วนบ้าง ทรายบ้าง ดินเหนียวบ้าง ไถไว้หลายๆ วันเวลามาทำนา ดินก็ไม่แข็ง

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 38 สรุปได้ว่า มีหน่วยงานมาสอนวิธีการทำปุ๋ยชีวภาพ เขาบอกไม่ให้ใช้ปุ๋ยเคมีให้ใช้แต่ปุ๋ยที่ทำการหมักชีวภาพ เดียวนี้การทำนาก็ทำมีแบบแผนอยู่คือเราเอาปุ๋ยชีวภาพมารองพื้นก่อนแล้วก็หว่านแล้วไถกลบเอาไว้ ก็ช่วยประหยัดค่าปุ๋ยค่ายาได้มาก ก็พอเพียงแล้วปลูกทุกอย่างไว้กิน เลี้ยงเป็ดเลี้ยงไก่ เอาไว้กิน เลี้ยงปลาอย่างนี้ หาผักหาอะไรกินไปเรื่อยๆ

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 41 สรุปได้ว่า มีการจัดตั้งกลุ่มเลี้ยงกบ ก็จะเป็นหน่วยงานของป่าไม้ จัดตั้งขึ้นมาให้ชาวบ้านได้ทำเป็นอาชีพเสริมเพื่อกินและเพื่อขาย บางคนทำเพื่อเอาไว้กินเท่านั้น ที่จัดกลุ่มได้อยู่ตอนนี้ก็เป็นกลุ่มทำขนม ฝีมือก็ดีทำแล้วได้เงิน ถ้าคิดว่าจะอย่างน้อยก็เป็นความรู้เป็นอาชีพที่ติดตัวเรามาก็คูม

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 47 สรุปได้ว่า มีการมาถ่ายทอดความรู้ในการทำบัญชีครัวเรือนกัน อยู่ทุกหลังคาเรือน ทำให้ได้รู้รายรับรายจ่าย ต้องมีเหตุผลในการใช้จ่ายว่าส่วนไหนเป็นรายจ่าย ฟุ่มเฟือยเราก็ตัดออกไป เมื่อก่อนซื้อหอยก็ซื้อหรือซื้ออะไรที่เราซื้อแล้วไม่ได้บันทึกไว้ แต่เดี๋ยวนี้บันทึกไว้หมด ได้รู้รายรับรายจ่าย รู้เลยอันไหนไม่จำเป็นตัดออกไป เลิกซื้อไปเลย ประหยัดเงินได้มาก เหมือนกัน ปุ๋ยชีวภาพก็มีการมาส่งเสริมให้ทำใช้กันเอง ต้นถั่วเปลือกถั่วก็เอาไปปุ๋ย และทำอะไรเล็กๆ น้อยๆ ขาย

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 48 สรุปได้ว่า มีหน่วยงานเกษตรของอำเภอ เกษตรของจังหวัด มีศูนย์เรียนรู้การเกษตรอยู่ที่ศูนย์สามวัย และก็มีองค์การเข้ามาช่วยเหลือมาให้ความรู้ มีการทำเกษตรผสมผสาน ทำไร่ ทำนา ทำสวนยาง สวนปาล์ม สวนมันสำปะหลัง ทำนาปี นาปรัง อยู่เรื่อยๆ มีการสอนให้ชาวบ้านทำอาชีพเสริม เช่น กลุ่มแม่บ้านที่ผลิตถั่วลิสงแปรรูป กลุ่มเลี้ยงสัตว์ กลุ่มไก่พันธุ์ ไช้ไก่ มีสารไอโอดีน กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง กลุ่มจักสาน กลุ่มทำน้ำยาล้างจานเพื่อใช้ในครัวเรือน

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 49 สรุปได้ว่า มีเกษตรกรฯ มาสอนให้ทำปุ๋ยชีวภาพใช้เอง ส่วนมากทำใช้เองประหยัดดี อยู่แบบพอเพียงปลูกผักสวนครัวไว้กินเองส่วนมากไม่ค่อยได้ซื้อกิน บางครั้งก็แบ่งปันให้คนอื่นไม่ได้ขาย ผักสวนครัวก็แค่ปลูกอยู่ปลูกกินถ้ามีคนซื้อก็ขาย ส่วนมากจะให้มากกว่าขายอีก ชุดสระอยู่ในสวนเลี้ยงปลา ปลูกลำไย ทำเกษตรผสมผสานกันไป อยากปลูกนั่นปลูกนี่เพิ่มอีก ปลูกกล้วยก็พอได้ขายทำเป็นอาชีพเสริมหิวละ 5 บาท 10 บาท

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอนตามเงื่อนไขความรู้ มีทั้งหมด 10 ตัวชี้วัด ซึ่งเรียงลำดับตามความสำคัญได้ ดังนี้ ประหยัด ปลูกผักสวนครัว พอเพียง ทำเกษตรผสมผสาน ทำบัญชีครัวเรือน มีเหตุผล ทำอาชีพเสริม ทำปุ๋ยชีวภาพ เลี้ยงสัตว์บริโภค และหาความรู้

1.3.2 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามเงื่อนไขคุณธรรม

การน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ จะต้องมีคุณธรรมในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ซึ่งตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอนตามเงื่อนไขคุณธรรม และลำดับความสำคัญของตัวชี้วัด สามารถสรุปได้ ดังนี้

ตารางที่ 5.8 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามเงื่อนไขคุณธรรม

ที่	ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามเงื่อนไขคุณธรรม	คะแนน	ร้อยละ
1	ถือศีล	66	24.00
2	ให้คำปรึกษา	61	22.18
3	ประหยัด	37	13.46
4	ช่วยเหลือผู้อื่น	30	10.91
5	ปลูกผักสวนครัว	28	10.18
6	เฝ้าระวังยาเสพติด	22	8.00
7	ซื่อสัตย์	17	6.18
8	ไม่รบกวนผู้อื่น	14	5.09
รวม		275	100.00

จากตารางที่ 5.8 พบว่า ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอนตามเงื่อนไขคุณธรรม มีทั้งหมด 8 ตัวชี้วัด ซึ่งตัวชี้วัดที่มีความสำคัญ 3 ลำดับแรก ประกอบด้วย ถือศีล ให้คำปรึกษา และประหยัด คิดเป็นร้อยละ 24.00, 22.18 และ 13.46 ตามลำดับ

แถม ยงค์ กล่าวว่า “การทำบุญ ไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับตัวเอง พออยู่พอกิน สิ่งที่ยึดหลักคือ ไม่ทะเลาะทะเลยาน มีเท่าไรก็ใช้เท่านั้น อยู่แบบสบายๆ ไม่ดิ้นรน มีความซื่อสัตย์สุจริต ประหยัด และอดออม ไม่เดือดร้อนคนอื่น”

เจียม เทียงธรรม กล่าวว่า “พอได้อยู่ได้กินก็พอ อย่าไปขโมยของคนอื่น หากินด้วยตัวเอง ถ้าหาด้วยความบริสุทธิ์สุจริตอยู่ที่ไหนก็ไม่อดตาย หากินอยู่บ้านเรานี้แหละง่าย มีผักมีหน่อไม้ ข้าวก็หากินง่าย ปลูกก็เยอะ ปลูกผักปลูกหญ้ากิน มีผลไม้ มีขนุน มีฝรั่ง มีกล้วย เยอะไม่อดอยาก ไม่ค่อยได้ซื้อพอได้กินได้ใช้ ดิ้นรนมากก็ลำบากตัวเอง อยากกินอะไรก็ปลูกไว้กินเองไม่ต้องซื้อ”

ด.ต.พงษ์เทพ บุญวิเศษ กล่าวว่า “มีของกินของใช้ ไม่พึ่งพาคนอื่น ปลูกพืชยืนต้นปลูกพืชหมุนเวียน ดอกไม้ขาย ทำบ่อปลาขาย”

ทศวรรษ กล่าวว่า “การออม ประหยัดรายจ่าย แบ่งเก็บรายได้ ไม่คิดทะเลาะทะเลยาน พออยู่พอกิน ไม่เดือดร้อนใครก็พอแล้ว ไม่ซื้อของที่ไม่จำเป็น ปลูกหาจากห้วยน้ำทอนไม่ได้ซื้อ ปลูกผักสวนครัวกินเอง”

ทองสุข อรรถมาตร กล่าวว่า “ประหยัดอดออม”

น้อย สุวรรณแสง กล่าวว่า “ข้าวเราก็ได้กินไม่ได้ขาย ยางก็ได้ขายได้เงินใช้ ลำไยก็ได้กิน เงาะก็ได้กิน ไม่ได้ซื้อเขา มะขามก็ได้กินไม่ได้ซื้อของเขา แล้วก็ขายเล็กน้อย พอเพียงเราไม่ได้ซื้ออะไร ปลาเราก็มีบ่ออยากกินก็ไปกินมันก็พอเพียง เราไม่ได้ไปซื้อเขา”

นารี สุทธิติ กล่าวว่า “แบบว่าไม่จำเป็นต้องไปซื้อ ของในครัวเรือนให้ครบทุกอย่าง ให้มีกินแต่ละวันและก็เหลือเก็บด้วยเพื่ออนาคต อยู่ดีกินดี พอกินพอใช้ เลี้ยงปลาก็พอจะได้กิน ประหยัดดอดอมนี้แหละ ต้องประหยัดดอดอมไว้ก่อนดีที่สุด อย่างน้อยต้องประหยัดสำคัญที่สุด”

บัวมี อินหล่ม กล่าวว่า “ครอบครัวมีความพออยู่พอกินก็พอแล้ว พออยู่พอกินไม่คิดอะไรที่มันเวอร์แล้วทำไมได้มันทำให้เราปวดหัวเปล่าๆ เดินตามรอยเศรษฐกิจพอเพียง โดยแบ่งพื้นที่ปลูกพืชผักสวนครัว มีบ่อปลา”

บุญมี มากมูล กล่าวว่า “คำว่าเศรษฐกิจพอเพียงมันมีหมดทุกอย่างแล้วนะ ไม่รู้จะทำไร เราก็มีพออยู่พอใช้แล้วนะ พอมีอยู่เงินมีใช้ ทำบุญมั่ง เราก็พอใช้แล้วนะ”

ประครอง โพธิ์โคตร กล่าวว่า “ปลูกผักปลูกหญ้ากิน มะเขือ พริกก็อยู่หลังบ้าน ถ้ามาขอซื้อก็ให้ไปเลยไม่ขาย โรงเรียนอยากได้ก็บอกเด็กมาเอาเลย สับประตอะโรยยามาถามซื้อ มาเอาเลย”

เฟียด คำโพธิ์แก้ว กล่าวว่า “ก็ประหยัดรายจ่าย ไม่ฟุ่มเฟือย ปลูกผักสวนครัวกิน อาหารเราก็หากินเอง ปลูกปลาเราก็หากินเอง ผักเราก็ปลูกกินเอง”

ภัทรพร แก้วเจตจรัส กล่าวว่า “เราก็ทำมากก็เพื่อกิน เหลือกินเราก็ขาย ต้องอยู่บนความไม่ประมาท ไม่ต้องเดือดร้อนตัวเองและคนอื่น”

วาลี จำปาทอง กล่าวว่า “ปลูกผักสวนครัวไว้เก็บกินเอง รายจ่ายก็น้อยลง ทำให้ครอบครัวมีชีวิตที่ดีขึ้น ไม่ทะเลาะทะเลาะ”

สมบัติ นามเคน กล่าวว่า “เราปลูกอันไหนที่กินปลูกพอมีพอกินไปแต่ก่อน เอาเข้าปลูกหมุนเวียนกับบะเตาะไร่ปลูกหมุนเวียนกับมะเขือ ปลูกหมดเหลือกินก็ค่อยขาย อย่าทำเยอะทำทีละนิด ทำเยอะจะทำเอาที่เดียวไม่ได้สักอย่าง ทำตรงนี้เราก็ขยายไปตรงนั้นตรงนี้ กิน 2-3 ต้น เราก็กินไม่หมด ไข่ไหม ไม่ได้ซื้อ”

สิมมา จำปาทอง กล่าวว่า “คนในหมู่บ้านสาวแลเขาทำกันทุกคนอยู่แล้ว มีความซื่อสัตย์ไม่โกงใครกิน มีความรู้ สู้ทุกอย่าง มีนาที่ทำกิน มียางก็กรีดยาง ไม่คิดที่จะทะเลาะทะเลาะ”

สุทัศน์ สุรินทรราช กล่าวว่า “ความคิดคือประหยัด ปลูกพืชผักหมุนเวียนทุกอย่าง”

สุนันท์ กองทอง กล่าวว่า “ลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ ปลูกผักสวนครัว และออม ในครอบครัวก็คือปลูกผักกิน คนส่วนใหญ่ก็จะปลูกผักสวนครัว เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ไว้กินด้วยขายด้วย”

สุวรรณณี กงทอง กล่าวว่า “ดำรงชีวิตโดยการที่ไม่ต้องพึ่งสิ่งภายนอก ปลูกผักกินเอง ยึดหลักใช้สิ่งของตัวเองปลูกเลี้ยงกินเอง โดยไม่ต้องซื้อ ส่วนใหญ่ชาวบ้านปลูกพืชกินเองทุกบ้านเลย”

หนูพุด เนาวเพชร กล่าวว่า “ปลูกพืชผักสวนครัว กินเอง สามารถนำมาขายได้กินเองโดยไม่ต้องซื้อ ไม่เดือนร้อนใคร อยู่อย่างออคอม”

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 4 สรุปได้ว่า ในครอบครัวปลูกพืชผักสวนครัวเอาไว้กินเองในบ้านเล็กๆ น้อยๆ เป็นการประหยัด ไม่ใช่จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย ไม่ต้องซื้อทุกอย่าง มีพริก มะนาวก็สามารถนำมากินได้

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 6 สรุปได้ว่า ส่วนใหญ่นิยมปลูกผักสวนครัวในหมู่บ้าน ก็จะนำมาแบ่งกันกิน ผักโหระพา พริก มะเขือ ถ้าตายแล้วก็ปลูกใหม่ จะแบ่งกันกิน เหลือจริงๆ ค่อยขาย

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 10 สรุปได้ว่า ต้องประหยัด พวกหอมไม่จำเป็นที่จะต้องซื้อก็เก็บกินตามบ้านได้ ช่วยเหลือกันแบ่งกัน แต่ก่อนซื้อกำลัห่าบาท ผักบุ้งก็ปลูกกินเอง คือช่วยกันหมดทำทุกอย่างช่วยกัน ทำให้เราไม่ทะเลาะทะเลาะกันก็ปลูกกินเองไม่พอจริงๆ ค่อยซื้อเพิ่ม

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 11 สรุปได้ว่า มีหน่วยงานฯ เข้ามาให้คำแนะนำบอกวิธีทำปุ๋ยหมักปุ๋ยชีวภาพ ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับกล้าไม้พันธุ์ไม้ รวมกลุ่มกันปลูก บางครั้งก็แจกตามบ้านก็ให้ปลูกไว้ในบ้าน เรียนรู้ด้วยตัวเอง ฟังตัวเองจัดการด้วยตัวเองได้ก็เป็นการดี

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 14 สรุปได้ว่า พออยู่พอกินโดยการปลูกพืชผักสวนครัว เช่น ปลูกข่า ตะไคร้ ๆ ไว้ใช้ไว้กินในครัวเรือน และมีหน่วยงานเข้ามาแนะนำให้คำปรึกษาในเรื่องวิธีการทำปุ๋ยชีวภาพให้กับชาวบ้าน และก็ให้ความช่วยเหลือชาวบ้านโดยมอบอุปกรณ์ในการหมักปุ๋ยไว้ให้ด้วย

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 15 สรุปได้ว่า มีหน่วยงานเข้ามาจัดอบรมถ่ายทอดความรู้มีการมารวมกลุ่มให้คำปรึกษากันมีการประชุมกันที่ศาลากลางหมู่บ้าน ทำอย่างไรถึงจะได้ผลผลิตที่ดี พูดถึงเรื่องการให้ความรู้เกี่ยวกับยาง เริ่มตั้งแต่การใส่ปุ๋ยจนถึงการกรีดยางมาให้ความรู้ ถ้าเราไม่มีสวนยางเราก็อาศัยไปรับจ้างกรีดยางให้และดูแลสวนยาง เราก็แบ่งกับเจ้าของสวน 40/60 เราได้ 60 เจ้าของสวนได้ 40 ถ้ากรีดยางมากเราก็ได้มากต้องซื้อสัตว์ต่อกัน ถึงแม้ว่าเราไม่มีสวนยางก็เหมือนกับว่าเราก็มีสวนยางเหมือนกัน เราก็จะไม่ได้ไปหางานทำที่ต่างถิ่น เราก็ได้อยู่บ้านพร้อมหน้าพร้อมตากันในครอบครัว ตั้งแต่มีสวนยางขึ้นมาชีวิตก็ดีขึ้น คนที่ไม่มีพื้นที่ทำกินก็ไปรับจ้างกับสวนยางได้ ช่วยเหลือกันไป

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 17 สรุปได้ว่า มีการจัดตั้งกลุ่มเลี้ยงไก่ นำไก่มาให้ชาวบ้านเลี้ยง เพราะว่าถ้าคนที่ไม่ทำอะไรกินก็ยังมิใช่ไว้กินจะได้ไม่รบกวนผู้อื่น เป็นการช่วยเหลือกันไป เป็นโครงการในหมู่บ้าน เป็นไก่จากกลุ่มเงิน SML ได้มาบ้านละ 5 ตัว แต่ว่าไม่ได้หยุดอยู่ที่แค่ 5 ตัว ถ้ามีคนที่ไม่ต้องการอยากจะเลี้ยงแล้วก็รับซื้อเอาไว้ เพราะเห็นบ้านไหนทองเขาพากันทำแล้วได้ผลดีก็เลยอยากจะทำ แต่ว่าทางนั้นเอาไก่สาวมาเลี้ยง 12 ตัวก็ไข่ ทั้ง 12 ตัว ทางหมู่บ้านนั้นออกไข่มาก จนได้เอาไข่มาขายที่หมู่บ้านเรา

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 19 สรุปได้ว่า มีหน่วยงานเข้ามาให้ความรู้ให้คำปรึกษาทางเกษตร มีการเข้ามาให้ความรู้เรื่องปุ๋ย การกรีดยาง ตัดตายาง มีการวางแผนพัฒนาเรื่องน้ำในการทำการเกษตร

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 20 สรุปได้ว่า มีการปลูกผักสวนครัว ผักปลอดสารพิษ ปลูกหอม เลี้ยงปลา ทำการเกษตร

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 23 สรุปได้ว่า ไม่ต้องไปทำงานในต่างถิ่น จะมีที่ไปทำงานต่างถิ่นก็จะเป็นแต่พวกหนุ่มๆ สาวๆ เท่านั้น ตอนนี้มีสวนยางพาราก็ทำกันไป อยู่กันแบบเรียบง่าย คนเฒ่าคนแก่ก็ได้ไปวัด ถูศีล ทำบุญ ปลูกผักสวนครัวกินอยู่ที่บ้านเราเอง พอยู่พอกินครอบครัวไม่ให้เดือดร้อนจนเกินไป สามารถอยู่เพื่อเลี้ยงตัวเองได้ มีเท่าไรก็ทำเท่าที่มี ไม่มากไม่น้อย ไม่ได้ทำเพื่อที่หวังว่าจะร่ำรวย

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 25 สรุปได้ว่า มีน้อยใช้น้อยประหยัดกินประหยัด ถ้าฟุ่มเฟือยมากก็ไม่เหลือ ต้องรู้จักเก็บออมในครอบครัว ทำไรทำสวน พอเพียงเลี้ยงครอบครัว

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 29 สรุปได้ว่า ในหมู่บ้านมีความสามัคคีกันดี เป็นหมู่บ้านเข้มแข็ง มี อสม. มาดูแลช่วยเหลือ มาเยี่ยมคนแก่บ่อยๆ มีการทำบุญ ถูศีล ทำบุญหมู่บ้าน ทำบุญวัดเป็นประจำ

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 35 สรุปได้ว่า รู้จักประหยัด ปลูกผักสวนครัวไว้กินเองในบ้าน และก็ช่วยเหลือผู้อื่น แต่ไม่ใช่รบกวนผู้อื่น แลกเปลี่ยนกันกินไม่มีตะใคร่เราก็ขอบ้านนั้น ไม่มีหอมก็มาขอบ้านนี้ ถ้าช่วยกันทุกหลังคาเรือนก็ลดรายจ่ายลงได้แทนที่เราจะซื้อทุกอย่าง ตะใคร่ 10 บาท ใบมะกรูด 10 บาท พริกอีก 10 บาท มะเขืออีก 10 บาท หอม 10 บาท เป็น 50 บาท แล้วในแต่ละวัน

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 36 สรุปได้ว่า มีปลาให้กินอยู่ตลอดไม่เคยขาด กรมประมงมาช่วยเหลือปล่อยไว้ให้ พอมันโตแล้วค่อยไปจับ แต่ห้ามใช้ไฟฟ้าซื้อต้องจับแบบธรรมชาติ มีโครงการมาให้เลี้ยงไก่พันธุ์ไข่ ให้ชาวบ้านช่วยกันเลี้ยง และก็มีการจัดตั้งกลุ่มสหกรณ์ให้คำปรึกษาในหมู่บ้าน ในบ้านก็ช่วยกันดูแลอยู่ที่นี้เรื่องยาเสพติด ถ้ารู้ว่าบ้านไหนมีจะแจ้งจับเลยไม่ให้ไปรบกวนผู้อื่น

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 43 สรุปได้ว่า ปลูกพืชผักสวนครัวกินบ้างขายบ้าง ทำเพื่อพอได้ใช้จ่ายซื้อนิดๆ หน่อยๆ ทำให้ก็ทำให้ประหยัดขึ้น ในหมู่บ้านมีบ้างวัยรุ่นกินเหล้าสูบบุหรี่ก็มีอย่างนี้ทุกหมู่บ้าน ต้องช่วยกันเฝ้าระวังยาเสพติดอย่าให้มาใกล้ลูกหลานของเรา

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 47 สรุปได้ว่า มีการให้คำปรึกษาในการทำบัญชีครัวเรือนกันอยู่ทุกหลังคาเรือน เพื่อให้ได้รู้รายรับรายจ่ายอันไหนไม่จำเป็นตัดออกไป เลิกซื้อไปเลย ประหยัดเงินได้เยอะเหมือนกันตอนนี้ชุมชนโพธิ์ตากทั้งชุมชนก็ทำบัญชีครัวเรือนกันอยู่

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 48 สรุปได้ว่า มีการรู้จักช่วยเหลือผู้อื่น แก้ปัญหาในชุมชนไม่ว่าจะเรื่องยาเสพติดและทุกสิ่งที่เป็นอบายมุข ให้ลดลงมาให้มากที่สุดด้วยการช่วยเหลือกันเฝ้าระวังยาเสพติดและอบายมุขต่างๆ

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 49 สรุปได้ว่า มีเกษตรกร มาให้คำปรึกษามาสอนทำปุ๋ยชีวภาพใช้เองก็ประหยัดดี ไม่รบกวนผู้อื่น อยู่แบบพอเพียงปลูกผักสวนครัวไว้กินเอง ส่วนมากไม่ค่อยได้ซื้อกิน บางครั้งก็แบ่งให้คนอื่นไม่ได้ขายช่วยเหลือกันไป ปลูกอยู่ปลูกกินขุดสระเลี้ยงปลา ก็พออยู่ได้

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอนตามเงื่อนไขคุณธรรม มีทั้งหมด 8 ตัวชี้วัด ซึ่งเรียงลำดับตามความสำคัญได้ ดังนี้ ถือศีล ให้คำปรึกษา ประหยัด ช่วยเหลือผู้อื่น ปลูกผักสวนครัว เฝ้าระวังยาเสพติด ซื่อสัตย์ และไม่รบกวนผู้อื่น

1.4 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองด้านความสมดุล มั่นคง ยั่งยืน

ผลที่ได้รับจากการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ ความสมดุล มั่นคง ยั่งยืน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านชีวิต เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี ซึ่งตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอนด้านความสมดุล มั่นคง ยั่งยืน และลำดับความสำคัญของตัวชี้วัดสามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 5.9 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองด้านความสมดุล มั่นคง ยั่งยืน

ที่	ตัวชี้วัดการพึ่งตนเองบนความสมดุลมั่นคงยั่งยืน	คะแนน	ร้อยละ
1	ปลูกพืชเศรษฐกิจ	88	22.74
2	เลี้ยงสัตว์บริโภค	50	12.92
3	ปลูกผักสวนครัว	47	12.14
4	ทำเกษตรผสมผสาน	45	11.63
5	ปลูกข้าวไว้กิน	40	10.33
6	ทำบัญชีครัวเรือน	32	8.27
7	มีเหตุผล	32	8.27
8	ละเว้นอบายมุข	21	5.43
9	พอเพียง	20	5.17
10	สร้างรายได้	12	3.10
รวม		387	100.00

จากตารางที่ 5.9 พบว่า ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอนด้านความสมดุล มั่นคง ยั่งยืน มีทั้งหมด 10 ตัวชี้วัด ซึ่งตัวชี้วัดที่มีความสำคัญ 3 ลำดับแรก ประกอบด้วย ปลุกพืชเศรษฐกิจ เลี้ยงสัตว์บริโภค และปลูกผักสวนครัว คิดเป็นร้อยละ 22.74, 12.92 และ 12.14 ตามลำดับ

เกิตดี ชวน้ำโมง กล่าวว่า “เศรษฐกิจพอเพียงในครอบครัวของเราก็คือผักเราก็ปลูกกินเอง เราไม่ต้องซื้อเขา พวกผลไม้ มะละกอ พอปลูกได้เราก็ปลูกกินเอง ส่วนมากก็ใช้ในครัวเรือน เช่น พริก ต้นหอม เราปลูกไม่ต้องซื้อ ประหยัดค่าใช้จ่ายของเรา”

น้อย สุวรรณแสง กล่าวว่า “ข้าวเราก็ได้กินข้าวเราไม่ได้ขาย ยางก็ได้ขายได้เงินใช้ ลำไยก็ได้กิน เงาะก็ได้กิน ไม่ได้ซื้อเขา มะขามก็ได้กินไม่ได้ซื้อของเขา แล้วก็ได้ขายเล็กน้อย พอเพียงเราไม่ได้ซื้ออะไร ปลาเราก็มีบ่ออยากกินก็ไปกิน มันก็พอเพียงเราไม่ได้ไปซื้อเขา”

สุวรรณณี กงทอง กล่าวว่า “ปลูกผักกินเอง ปลูกยาง ปลูกกล้วย และมีบ่อปลาอยู่ที่สวน ใช้สิ่งของที่ตัวเองปลูกเลี้ยงกันเอง ไม่ต้องซื้อ”

สมบัติ นามเคน กล่าวว่า “เราดูตัวเองก่อนถ้าตัวเราพอเพียง เราก็บอกคนอื่นว่าเราพอเพียง พอเพียงคือประหยัดอดออม มีอะไรก็กิน ทำไรทำสวน มีอะไรก็ปลูก ปลูกทุกอย่างที่กินได้ ข้า ตะไคร้ มีอะไรก็เอาไปขาย ให้ตัวเองพอเพียงก่อน”

สิมมา จำปาทอง กล่าวว่า “มีความซื่อสัตย์ไม่โกงใครกิน มีความสู้ สู้ทุกอย่าง มีน้ำก็ทำกิน มียางก็กรีดยาง ไม่คิดที่จะทะเลาะทะเลาะ เพราะว่ามีแค่นี้ก็ได้อยู่แล้ว”

สุนันท์ กองทอง อายุ 44 ปี กล่าวว่า “ลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ ปลูกผักสวนครัว ปลูกผักกินเลี้ยงเปิด เลี้ยงไก่ไข่ไว้กินด้วยขายด้วย”

สุพิมพ์ พันสกุล กล่าวว่า “ผักสวนครัวพวกหอม สะระแหน่ ปลูกอยู่หลังบ้าน ปลูกกินไม่ได้ซื้อเขา มันเยอะก็แบ่งเขาก็กิน ปลูกผักสวนครัว ปลูกพริกปลูกมะเขือ”

หนูพุด เนาวเพชร กล่าวว่า “ปลูกพืชผักสวนครัว กินเอง สามารถนำมาขายได้กินเองโดยไม่ต้องซื้อ เมื่อก่อนครอบครัวทำการเกษตรขาดทุนได้ไปกู้เงินจากธนาคาร หลังที่ได้ตามรอยเศรษฐกิจพอเพียงหนักที่เป็นก็หมดเพราะได้ประหยัด ชีวิตก็ดีขึ้นไม่เดือนร้อนใคร อยู่อย่างอดออม ครอบครัวได้ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงแบบพอประมาณและทางสายกลาง”

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 3 สรุปได้ว่า ปลุกพืชเศรษฐกิจตามกระแสในปัจจุบัน คือ ยางพารา ปาล์ม เพราะดูแลรักษาได้ง่ายกว่าการปลูกไม้ผล แต่ผลไม้คือพืชที่ใช้ในการดำรงชีวิต ชาวบ้านจึงนิยมปลูกร่วมกัน โดยเฉพาะผลไม้ที่มีราคาตามท้องตลาด เช่น ลิ้นจี่พันธุ์แม่กลอง ที่ให้ผลผลิตค่อนข้างดีในพื้นที่นี้

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 4 สรุปได้ว่า ทำเกษตรแบบผสมผสาน ปลูกพืชหลายชนิด สำหรับพืชเศรษฐกิจ ก็มีจำพวกยางพารา ลำไย ละมุด เงาะ และมะขาม ปลูกทุกอย่างในพื้นที่จนไม่มีพื้นที่

ตรงไหนที่ว่าง เวลาที่ว่างจากการกรีดยางก็มาทำกล้วยแปรรูปไว้ขายสร้างรายได้เพิ่ม ทำนาปลูกข้าวไว้กิน ปลูกผักสวนครัว เลี้ยงปลาในสระ เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ ทำเกษตรแบบที่เราสามารถจะอยู่รอดได้ ปลูกแบบไร่นาสวนผสม ทำให้รู้จักการพึ่งตนเองของเราก่อน

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 5 สรุปได้ว่า พืชเศรษฐกิจที่มีการปลูกอยู่ เช่น ปาล์ม สับปะรด และกล้วยที่ปลูกตอนนี้ สำหรับสวนยางพาราจะอยู่ติดกับอ่างน้ำทอน ส่วนที่บ้านห้วยหินขาวจะปลูกต้นยูคาลิปตัสเอาไว้ส่งทำกระดาษ

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 6 สรุปได้ว่า หาปูหาปลาขาย สร้างรายได้ให้ครอบครัว แต่ก่อนเข้าป่าไปตัดไม้เลื่อยไม้มาขายกัน แต่เดี๋ยวนี้เขาไม่ทำกันแล้ว ป่าก็เริ่มเขียวเหมือนเดิม ไฟป่าก็ไม่ค่อยมีเหมือนแต่ก่อนแล้ว พวกที่เก็บเห็ดเก็บของป่าก็ขึ้นป่าได้ประโยชน์จากการเก็บเห็ดเก็บของป่า พวกที่ลงน้ำก็ได้รับประโยชน์จากการหาปูหาปลาขาย พวกที่มีอาชีพหาหอยมาขายก็ไปหาปลาไปหาปูมาขาย มีน้ำให้ปลูกข้าวไว้กินไม่ได้ลำบาก แต่ก่อนลำบากมากซื้อข้าวกิน ทำนาก็ไม่พอกินต้องซื้อกินคนก็ไม่ค่อยอยากอยู่บ้าน แต่เดี๋ยวนี้ไม่ค่อยไปกันแล้ว น้อยนักที่จะไปกัน อยู่บ้านก็ปลูกพริก ปลูกมะเขือกัน ใช้ปุ๋ยชีวภาพที่ทำเอาเองใส่ผักเราเหลือกินก็เอาใส่ถังหมักไว้ประมาณ 6 เดือน ใส่ผลไม้ก็ได้เหมือนกัน แต่ผักจะเป็นฮอร์โมนให้กับผักด้วย เพราะสังเกตจากการนำมารดปลูกพริก แต่ก่อนพริกจะงามเฉยๆ แต่จะไม่ติดผล ตั้งแต่หมักปุ๋ยชีวภาพใช้ก็ไม่ค่อยได้ซื้อของ เพราะเรามีของเราใช้เอง มันก็งามหมดเปลี่ยขึ้นก็ไม่มีปัญหาที่จะกำจัด ตอนนี้เราทำใช้เองก็ประหยัดขึ้นมาก

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 9 สรุปได้ว่า ชาวบ้านมีสวนยางเป็นของตนเองและสามารถที่จะพึ่งพาตนเองได้แล้ว แต่ว่าจะเสียเปรียบในเรื่องราคาขาย ที่พ่อค้าคนกลางเข้ามารับซื้อยางพาราจากชาวบ้าน

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 12 สรุปได้ว่า ปลูกยางปลูกข้าวทำอะไรก็พอได้กิน ยางราคาไม่แน่นอนก็ปลูกสับปะรดเสริม หมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างต้องรู้จักพอเพียง รู้จักช่วยตัวเองไม่ให้มีหนี้มีสินทำอะไรทำนาเราก็ค่อยทำๆ ไป หาปูหาปลา กิน ได้หากินอยู่ใกล้บ้านก็พอใจ

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 14 สรุปได้ว่า มีการปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น ยางพาราและปาล์มกันมาก รวมถึงการปลูกมันสำปะหลัง ปลูกสับปะรด และมีการทำนาปลูกข้าวไว้กิน อาศัยหาปูหาปลาไว้บริโภค ก็ช่วยลดรายจ่ายในครัวเรือนลงได้อีกทาง

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 15 สรุปได้ว่า ปลูกเงาะ ลำไย และก็ปลูกพริก ปลูกผักสวนครัวในพื้นที่ว่าง แคนี่ก็พอเหลือไว้กินก็นำไปขาย ทำบัญชีครัวเรือนเอาไว้ พื้นที่ในหมู่บ้านไม่ค่อยทำนาส่วนมากจะทำสวน ทำไร่มากกว่า ไม่ต้องพึ่งน้ำมากเหมือนกับการทำนา ถ้ามีฝนมากๆ ก็มีปัญหในเรื่องของยาง เพราะกรีดยางไม่ได้ ทำให้ขาดรายได้

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 21 และ 46 สรุปได้ว่า ทำไร่ ทำนา ปลูกข้าวไว้กิน นาปีนาปรัง ปลูกข้าวเหนียว นาหว่านก็มี นาดำก็มี

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 23 สรุปได้ว่า พืชผักสวนครัวก็ปลูกกันไว้เกือบทุกหลังคาเรือน เอาไว้กินเพื่อลดรายจ่าย ความพอเพียงของหมู่บ้านคือการปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินได้ มีใครมีนาปลูกข้าวไว้กิน ตอนนี้มีสวนยางด้วยก็ทำข้างกันไป อยู่กันแบบเรียบง่าย เก็บผักสวนครัวกินอยู่ที่บ้าน พออยู่พอกินของครอบครัวไม่ให้เดือดร้อนจนเกินไป สำหรับลูกบ้านก็มีการแนะนำในการประกอบอาชีพต่างๆ มีเท่าไรก็ทำเท่าที่มีไม่มากไม่น้อยเกินไป เลิกอบายมุขไม่เล่นการพนันก็สามารถอยู่เพื่อเลี้ยงตัวเองได้

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 24 สรุปได้ว่า มีการทำเกษตรแบบผสมผสานปลูกข้าวนาปี นาปรัง ปลูกถั่ว ปลูกมัน ปลูกอ้อย ข้าวไร่ ยางพารา และปาล์ม

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 26 สรุปได้ว่า ปลูกผักสวนครัว และทำนาปลูกข้าวไว้กิน อยู่แบบพอเพียง ประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย ทำไร่นาอยู่กับลูกหลาน

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 31 สรุปได้ว่า ทำกินให้พอเพียง ไม่ให้ฟุ่มเฟือย รู้จักประหยัด ทำนาปี นาปรัง ทำสวนยางผสมผสานกันไป แล้วยกเลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ เลี้ยงกบ ไว้กินเอง

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 32 สรุปได้ว่า ทำบัญชีในครัวเรือนเอาไว้ ผักก็ปลูกกินเองพริกก็ปลูกกินเอง ข่า ตะไคร้ปลูกกินเองหากินเอง เลี้ยงกบ เลี้ยงปลา เลี้ยงสัตว์ไว้บริโภค ปลูกมัน ปลูกข้าว กิน ปลูกกล้วยเสริม มีผักผลไม้เหลือๆ ก็เอามาหมักทำปุ๋ยชีวภาพ

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 36 สรุปได้ว่า ปลูกยางพารา ปลูกสับปะรด ปลูกมัน มีไร่นาไว้ทำกินกัน ปลูกก็มีให้หากินตลอด บางวันถ้ามีเห็ดดอกก็ไปหาเห็ดมาไว้กินตอนค่ำ ในส่วนของคลองหรือห้วยชาวบ้านก็ได้สูบน้ำไปใช้ในการทำนาปรัง ได้ปลูกข้าวไว้กิน มีโครงการให้เลี้ยงไก่พันธุ์ไข่ให้ชาวบ้านช่วยกันเลี้ยง และก็มีการจัดตั้งกลุ่มสหกรณ์ในหมู่บ้าน คนในบ้านช่วยกันดูแลให้ละเว้นอบายมุขอยู่ที่นี้เรื่องยาเสพติดถ้ารู้ว่าบ้านไหนมีจะแจ้งจับเลย

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 37 สรุปได้ว่า ปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น ยางพาราโดยปลูกข้าวไร่ตามช่องระหว่างต้นยาง ตอนที่เริ่มปลูกยางช่วง 2 – 3 ปีแรกระหว่างรอผลผลิตของยางจะปลูกข้าวไร่ลงก่อน แต่ราคาของข้าวไร่ต่างกันตรงที่ราคาอาจจะไม่ดีเท่าข้าวนาปี นาปัง ตอนนี้อาบน้ำมีสวนยางกันเป็นส่วนมาก คิดว่ามีในส่วนนี้แล้วก็สามารถที่จะพอเพียงแล้ว บางคนที่ยางไม่ทันได้ถึง 7 ปีก็กรี๊ดไปก่อน แต่ 5 ปีก็เริ่มกรี๊ด พอที่จะได้อยู่ได้กินก่อน

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 38 สรุปได้ว่า ทำเกษตรผสมผสาน ทำนา ปลูกปาล์ม ปลูกยางพารา จะต้องมีงานทำไม่น้อยกว่า 2 อย่าง ที่สำคัญจะมีนาปีนาปรัง ในการพึ่งตนเองได้เพราะยางพารา หมู่บ้านนี้มีมาก สิ่งที่ภาคภูมิใจที่สุดคือการได้ทำนาปรัง เพราะว่านาปรังคล้ายเศรษฐกิจพอเพียงอีกอย่างหนึ่งคือได้ปลูกข้าวไว้กิน ยางพาราเราก็มีแต่ขายเพื่อนำเงินมาใช้ซื้อข้าว นาปรังจะอยู่ในโครงการของในหลวงเลยละเกี่ยวกับการทำนา เกี่ยวกับการเกษตร เกี่ยวกับการทำปุ๋ยชีวภาพ เขา

บอกไม่ให้ใช้ปุ๋ยเคมี ใช้แต่ปุ๋ยที่ทำการหมักชีวภาพ เดียวนี้การทำนาเอาปุ๋ยชีวภาพมารองพื้นก่อนแล้ว ก็หว่านแล้วไถกลบเอาไว้

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 43 สรุปได้ว่า ปุ๋ยพืชเศรษฐกิจที่มีอายุยืนเพื่อความมั่นคง เช่น ยางพารา และทำเป็นเกษตรผสมผสานกับข้าวไร่ มันสำปะหลัง สับปะรด ถ้าไม่ทำอย่างนี้ก็อดตาย ปุ๋ยพืชผักสวนครัว ทำเพื่อพอได้เป็นค่าใช้จ่ายเล็กน้อย กินบ้างขายบ้าง อยู่ดีกินดี เลี้ยงกบ เลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ เลี้ยงเป็ด มีคนมาซื้อก็ขาย ผักสวนครัวรั้วกินได้ เลี้ยงเป็ดเลี้ยงไก่ ไม่ได้ซื้อก็พอเพียง

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 47 สรุปได้ว่า ตอนนี้ชุมชนโพธิ์ตากทำบัญชีครัวเรือน ทำให้ ได้รู้ รายรับรายจ่าย ส่วนไหนเป็นรายจ่ายฟุ่มเฟือยก็ตัดออกไป สร้างรายได้เพิ่มด้วยการแปรรูป เช่น ข้าวไร่ จากกิโลกรัมละ 30 บาท เอามาแปรรูปก็เพิ่มมูลค่าเป็น 70 บาท

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 48 สรุปได้ว่า ทำเกษตรผสมผสาน ทำไร่ ทำนา ทำสวนยาง สวน มันสำปะหลัง ทำนาปี นาปรัง ความพอเพียงจะยึดหลักปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้ ในครอบครัวก็ต้อง รู้จักละเว้นอบายมุขให้มากที่สุด ด้วยการช่วยเหลือกันสนับสนุนกันให้อยู่ห่างๆ อบายมุขต่างๆ

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 49 สรุปได้ว่า ผักสวนครัวก็แค่ปลูกอยู่ปลูกกิน ถ้ามีคนซื้อก็ขาย ชุดสระเลี้ยงปลา ปลูกลำไย เงาะ ก็พออยู่ได้ ทำปุ๋ยชีวภาพใช้เอง ปลูกยางพาราเอาไว้กรีดยางเดี่ยว เลยมีการปลูกปาล์มเพิ่มไว้ ช่วยสร้างรายได้เพิ่ม

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ เกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอนด้านความสมดุล มั่นคง ยั่งยืน มีทั้งหมด 10 ตัวชี้วัด ซึ่งเรียงลำดับตามความสำคัญได้ ดังนี้ ปุ๋ยพืชเศรษฐกิจ เลี้ยงสัตว์บริโภค ปลูกผักสวนครัว ทำเกษตร ผสมผสาน ปลูกข้าวไว้กิน ทำบัญชีครัวเรือน มีเหตุผล ละเว้นอบายมุข พอเพียง และสร้างรายได้

ตารางที่ 5.10 ลำดับความสำคัญของตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอน

ที่	ทางสายกลาง	คุณลักษณะ			เงื่อนไข		ความสมดุลมั่นคงยั่งยืน
		ความพอประมาณ	ความมีเหตุผล	การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี	เงื่อนไขความรู้	เงื่อนไขคุณธรรม	
1	ทำบัญชีครัวเรือน	ปลูกผักสวนครัว	ทำบัญชีครัวเรือน	เลี้ยงสัตว์บริโภค	ประหยัด	ประหยัด	ปลูกพืชเศรษฐกิจ
2	เก็บออม	เก็บออม	ประหยัด	ทำบัญชีครัวเรือน	ปลูกผักสวนครัว	ให้คำปรึกษา	เลี้ยงสัตว์บริโภค
3	ปลูกผักสวนครัว	ทำบัญชีครัวเรือน	เลี้ยงสัตว์บริโภค	ปลูกผักสวนครัว	พอเพียง	ถือศีล	ปลูกผักสวนครัว
4	ประหยัด	เลี้ยงสัตว์บริโภค	ปลูกผักสวนครัว	ปลูกพืชเศรษฐกิจ	ทำเกษตรผสมผสาน	ช่วยเหลือผู้อื่น	ทำเกษตรผสมผสาน
5	ลดรายจ่าย	ประหยัด	มีเหตุผล	ฝึกอาชีพจักสาน	ทำบัญชีครัวเรือน	ปลูกผักสวนครัว	ปลูกข้าวไว้กิน
6	เลี้ยงสัตว์บริโภค	ฝึกอาชีพจักสาน	พอเพียง	ลดรายจ่าย	มีเหตุผล	เผื่อระวังยาเสพติด	ทำบัญชีครัวเรือน
7	มีเหตุผล	ปลูกพืชเศรษฐกิจ	ทำปุ๋ยชีวภาพ	ทำปุ๋ยชีวภาพ	ทำปุ๋ยชีวภาพ	ซื่อสัตย์	มีเหตุผล
8	ทำปุ๋ยชีวภาพ	ไม่สร้างหนี้	เก็บออม		ทำอาชีพเสริม	ไม่รบกวนผู้อื่น	ละเว้นอบายมุข
9	สร้างรายได้		ยึดหลักธรรม		เลี้ยงสัตว์บริโภค		พอเพียง
10			รักษาสิ่งแวดล้อม		หาความรู้		สร้างรายได้

ตารางที่ 5.11 สรุปตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอน

ที่	ตัวชี้วัด	ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง						
		ทางสายกลาง	ความพอประมาณ	ความมีเหตุผล	การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี	เงื่อนไขความรู้	เงื่อนไขคุณธรรม	ความสมดุลมั่นคงยั่งยืน
1	ทำบัญชีครัวเรือน	✓	✓	✓	✓	✓		✓
2	เก็บออม	✓	✓	✓				
3	ปลูกผักสวนครัว	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
4	ประหยัด	✓	✓	✓		✓	✓	
5	ลดรายจ่าย	✓			✓			
6	เลี้ยงสัตว์บริโภค	✓	✓	✓	✓	✓		✓
7	มีเหตุผล	✓		✓		✓		✓
8	ทำปุ๋ยชีวภาพ	✓		✓	✓	✓		
9	สร้างรายได้	✓						✓
10	ฝึกอาชีพจักสาน		✓		✓			
11	ปลูกพืชเศรษฐกิจ		✓		✓			✓
12	ไม่สร้างหนี้		✓					
13	พอเพียง			✓		✓		✓
14	ยึดหลักธรรม			✓				
15	รักษาสิ่งแวดล้อม			✓				

ตารางที่ 5.11 (ต่อ)

ที่	ตัวชี้วัด	ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง						
		ทางสายกลาง	ความพอประมาณ	ความมีเหตุผล	การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี	เงื่อนไขความรู้	เงื่อนไขคุณธรรม	ความสมดุลมั่นคงยั่งยืน
16	ทำเกษตรผสมผสาน					✓		✓
17	ทำอาชีพเสริม					✓		
18	หาความรู้					✓		
19	ให้คำปรึกษา						✓	
20	ถือศีล						✓	
21	ช่วยเหลือผู้อื่น						✓	
22	เฝ้าระวังยาเสพติด						✓	
23	ซื่อสัตย์						✓	
24	ไม่รบกวนผู้อื่น						✓	
25	ปลูกข้าวไว้กิน							✓
26	ละเว้นอบายมุข							✓
รวม		9	8	10	7	10	8	10

จากที่ตารางที่ 5.10 จะเห็นได้ว่า ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอน ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ศึกษาและพัฒนาออกมาเป็น ผลการวิจัย โดยได้นำเสนอข้อมูลประกอบผลการวิจัยทั้งข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การ สัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การประชุมเชิงปฏิบัติการ และจากการศึกษาเอกสารทางวิชาการที่ เกี่ยวข้อง ซึ่งตัวชี้วัดที่ได้ทั้งหมดนั้นสามารถสรุปและจัดเรียงลำดับตาม 7 องค์ประกอบของหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ ดังนี้

1. ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองบนทางสายกลาง มีทั้งหมด 9 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย ทำบัญชีครัวเรือน เก็บออม ปลุกผักสวนครัว ประหยัด ลดรายจ่าย เลี้ยงสัตว์บริโภค มีเหตุผล ทำปุ๋ย ชีวภาพ และสร้างรายได้

2. ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามคุณลักษณะความพอเพียง ซึ่งแบ่งออกตาม คุณลักษณะความพอเพียง 3 ด้าน ดังนี้

2.1 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามคุณลักษณะความพอประมาณ มี ทั้งหมด 8 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย ปลุกผักสวนครัว เก็บออม ทำบัญชีครัวเรือน เลี้ยงสัตว์บริโภค ประหยัด ฝึกอาชีพจักสาน ปลุกพืชเศรษฐกิจ และไม่สร้างหนี้

2.2 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามคุณลักษณะความมีเหตุผล มีทั้งหมด 10 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย ทำบัญชีครัวเรือน ประหยัด เลี้ยงสัตว์บริโภค ปลุกผักสวนครัว มีเหตุผล พอเพียง ทำปุ๋ยชีวภาพ เก็บออม ยึดหลักธรรม และรักษาสิ่งแวดล้อม

2.3 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามคุณลักษณะการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี มี ทั้งหมด 7 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย เลี้ยงสัตว์บริโภค ทำบัญชีครัวเรือน ปลุกผักสวนครัว ปลุกพืช เศรษฐกิจ ฝึกอาชีพจักสาน ลดรายจ่าย และทำปุ๋ยชีวภาพ

3. ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามเงื่อนไข ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 เงื่อนไข ดังนี้

3.1 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามเงื่อนไขความรู้ มีทั้งหมด 10 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย ประหยัด ปลุกผักสวนครัว พอเพียง ทำเกษตรผสมผสาน ทำบัญชีครัวเรือน มีเหตุผล ทำปุ๋ยชีวภาพ ทำอาชีพเสริม เลี้ยงสัตว์บริโภค และหาความรู้

3.2 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามเงื่อนไขคุณธรรม มีทั้งหมด 8 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย ประหยัด ให้คำปรึกษา ถือศีล ช่วยเหลือผู้อื่น ปลุกผักสวนครัว เผื่อแผ่สงเคราะห์คน ชี้อสัตย์ และไม่รบกวนผู้อื่น

4. ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองด้านความสมดุล มั่นคง ยั่งยืน มีทั้งหมด 10 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย ปลุกพืชเศรษฐกิจ เลี้ยงสัตว์บริโภค ปลุกผักสวนครัว ทำเกษตรผสมผสาน ปลุกข้าวไว้ กิน ทำบัญชีครัวเรือน มีเหตุผล ละเว้นอบายมุข พอเพียง และสร้างรายได้

จากตารางที่ 5.11 จะเห็นว่า เมื่อนำทุกตัวชี้วัดมาเปรียบเทียบใน 7 องค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะมีตัวชี้วัดรวมทั้งสิ้น 26 ตัวชี้วัด แบ่งออกเป็น ตัวชี้วัดที่ปรากฏอยู่ 7 องค์ประกอบมี 1 ตัวชี้วัด ปรากฏอยู่ 6 องค์ประกอบมี 2 ตัวชี้วัด ปรากฏอยู่ 5 องค์ประกอบมี 1 ตัวชี้วัด ปรากฏอยู่ 4 องค์ประกอบมี 2 ตัวชี้วัด ปรากฏอยู่ 3 องค์ประกอบมี 3 ตัวชี้วัด ปรากฏอยู่ 2 องค์ประกอบมี 4 ตัวชี้วัด และปรากฏอยู่ 1 องค์ประกอบมี 13 ตัวชี้วัด ซึ่งตัวชี้วัดที่ปรากฏอยู่ในทุกองค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ ปลุกผักสวนครัว ปรากฏอยู่ 1 องค์ประกอบมี 13 ตัวชี้วัด โดยแยกตามองค์ประกอบ ได้ดังนี้ ความพอประมาณมี 1 ตัวชี้วัด คือ ไม่สร้างหนี้ ความมีเหตุผลมี 2 ตัวชี้วัด คือ ยึดหลักธรรม และรักษาสิ่งแวดล้อม เงื่อนไขความรู้มี 2 ตัวชี้วัด คือ ทำอาชีพเสริม และหาความรู้ เงื่อนไขคุณธรรมมี 6 ตัวชี้วัด คือ ให้คำปรึกษา ถือศีล ช่วยเหลือผู้อื่น เผื่อแผ่ความเสียสละ ซื่อสัตย์ และไม่รบกวนผู้อื่น ความสมดุล มั่นคง ยั่งยืน มี 2 ตัวชี้วัด คือ ปลุกข้าวไว้กิน และ เลิกอบายมุข

2. ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอน

จากการทบทวนวรรณกรรม จะเห็นว่า การพึ่งพากันเอง เป็นการพึ่งพาในระดับกลุ่มหรือชุมชนหรือสังคมที่มีการจัดระบบ ให้สามารถสนองความต้องการในการดำเนินชีวิตของสมาชิก ภายใต้แบบแผนทางเศรษฐกิจและสังคมวัฒนธรรมที่มีศักยภาพบนรากฐานของตนเอง โดยไม่แยกตัวโดดเดี่ยวหรือปิดตัวเองจากโลกภายนอก ซึ่งแต่ละคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม สามารถร่วมกับผู้อื่นในการแก้ปัญหาของตนเองและชุมชนในลักษณะพึ่งพาอาศัยกันด้วยระบบของชุมชน มีการเกื้อกูลระหว่างกันและกัน มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนแก้ไขปัญหาให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่าสูงสุด เป็นความสามารถของปัจเจกชนและชุมชนในการพัฒนาเพื่อให้สามารถพึ่งพากันเองได้ ในการนี้ คณะผู้วิจัยใคร่ขอเสนอตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอนตามลำดับ ดังนี้

2.1 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองบนทางสายกลาง

ทางสายกลางหรือมัชฌิมาปฏิปทา เป็นการดำเนินการโดยไม่เร่งรีบหรือแข็งขำจนเกินไป มีความพอดี อยู่อย่างประมาณตน ตามฐานะตามอัตภาพ ไม่หลงกระแสวัตถุนิยม มีอิสรภาพ สร้างพื้นฐานความมั่นคง สามารถพึ่งพาตนเอง และมีการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน ทั้งนี้ ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอนบนทางสายกลาง และการจัดลำดับความสำคัญของตัวชี้วัด สามารถสรุปได้ ดังนี้

ตารางที่ 5.12 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองบนทางสายกลาง

ที่	ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองบนทางสายกลาง	คะแนน	ร้อยละ
1	รวมกลุ่มกิจกรรม	151	66.81
2	สามัคคี	60	26.55
3	ประชุมร่วมกัน	15	6.64
รวม		226	100.00

จากตารางที่ 5.12 พบว่า ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอนบนทางสายกลาง มีทั้งหมด 3 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย รวมกลุ่มกิจกรรม สามัคคี และประชุมร่วมกัน คิดเป็นร้อยละ 66.81, 26.55 และ 6.64 ตามลำดับ

กัญญา ธิสูงเนิน กล่าวว่า “กลุ่มบ้านเราก็เยอะ กลุ่มจักสาน กลุ่มศูนย์สามวัย จับกลุ่มกันทำของพระองค์ท่าน ป้าอยู่กลุ่มเพื่อนรำ เป็นนางรำศูนย์สามวัย กลุ่มของเขาก็เลี้ยงไก่ไข่ เลี้ยงปลา เลี้ยงกบ กลุ่มของเขาคุณตินะ คนซื้อกันประจำ เรามีหัวอาหารไอโอดีนด้วย ทำไก่ไข่ไอโอดีน ในหมู่บ้านเราจะทำอะไรก็สำเร็จ เพราะว่าร่วมือกันดี รู้สึกว่าเข้มแข็งตินะ แล้วก็สำเร็จทุกกลุ่มด้วย กลุ่มแม่บ้านได้อันดับ 2 ของประเทศด้วย”

แถม ยงค์ กล่าวว่า “อาชีพหลักสานกระดาษขาย อาชีพนี้เป็นกลุ่มที่หมู่บ้านจัดตั้งขึ้นมา เพื่อหารายได้สำหรับคนที่ไม่มีอะไรทำ แถวนี่ก็หลายหน่วยมาช่วยเหลืออยู่ตอนนี้ตาต้องการที่จะถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับอาชีพให้กับคนรุ่นหลัง เช่น การสานกระดาษ กระดิ่ง กระติบข้าว สานแห การเกษตรอื่นๆ อีกหลาย”

จันทิพย์ ดิมนั้น กล่าวว่า “หมู่บ้านช่วยเหลือกันดี ไม่มีปัญหา ช่วยกันทำมาหากิน เวลาว่างงานบุญงานวัด หรืองานต่างๆ ก็จะช่วยเหลือกัน”

จิตวัต อินดา กล่าวว่า “หมู่บ้านก็ได้มีการร่วมมือป้องกันยาเสพติดกลุ่มพลังแผ่นดิน มีการร่วมมือกันดี มีกลุ่มจักสานในหมู่บ้าน กฎของหมู่บ้านก็มีห้ามตัดไม้ทำลายป่า”

ชูวิทย์ อุตมะ กล่าวว่า “ความสามัคคีภายในหมู่บ้าน เวลาว่างงานประเพณีงานบุญต่างๆ มีความร่วมมือกันดี”

ทริกา แสงสว่าง กล่าวว่า “ตามรอยของในหลวง ตอนนี้เราก็เร่งทำกันอยู่ มีเลี้ยงไก่พันธุ์ไข่ไก่ไอโอดีนเป็นกลุ่มหมู่ 2 เพราะหมู่ 2 เป็นหมู่บ้านนำร่อง เพราะว่าเราเป็น อสม. ด้วยเลยปรึกษากับหมออนามัยว่าจะทำยังไงให้ไข่เรามีประสิทธิภาพมากกว่าเดิม เขาก็แนะนำให้หมด เขาก็เข้ามาช่วยตรงนี้ ตอนนี้ไก่เราขายหมดแล้ว รอไก่ล็อตใหม่ ในหมู่ 2 จะมีกลุ่มดอกไม้จันทร์อีก”

นนท์ สุทธิสุวรรณ กล่าวว่า “ก็มีแต่เก็บเอาดอกหญ้ามาทำไม้กวาดกันเป็นภูมิปัญญา แต่ว่าก็ไม่ทำเยอะเหมือนเขาหอรอก ทางคุ่มนั้นเขาทำกันทุกครั้งเร็วเลย เขาไปเก็บตามป่าตามเขา

กฎระเบียบของหมู่บ้านก็ห้ามไปทำลายสิ่งต่างๆ คนที่ตั้งกฎระเบียบขึ้นมาก็เป็นคนในชุมชนนี้แหละ ต้องช่วยกันดูแลรักษา สงวน แหล่งน้ำ”

บุญส่ง นามโคตร กล่าวว่า “ในหมู่บ้านนี้ก็มีกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเกษตร เยอะมาก”

พระครูสุวรรณ พุทธิรังสี กล่าวว่า “พื้นที่นาของหลวงพ่อกีเยอะอยู่ก็ประมาณนี้แหละ หลวงพ่อบวชได้ประมาณ 26 พรรษาแล้ว เป็นทั้งเจ้าอาวาสและพระครูด้วย ชาวบ้านอยากจะใช้สถานที่ของทางวัดก็ให้ใช้ วัดของหลวงพ่อสร้างขึ้นมาแล้ว ตั้งแต่หลวงพ่อเกิดมาก็เห็นเลย ตอนนี้อายุ 75 ปีแล้ว หมู่บ้านเรามี 3 หมู่ มีวัดอยู่ 4 วัด สามัคคีกันดีอยู่ การกินการทานก็ร่วมมือกันดี”

ไพโรจน์ วงมาตร กล่าวว่า “ในหมู่บ้านก็ถือว่ามีความสามัคคีกันดี เพราะว่าไม่มีวัดเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจไม่ว่าจะเป็นกรรมากร่วมกิจกรรม ประเพณีหมู่บ้านก็ให้ความร่วมมือกันดี แต่ถ้าเป็นเรื่องของการพึ่งตนเองของชาวบ้านที่นี้ก็ทำไปเพื่อให้พอได้อยู่ได้กินเท่านั้น พอให้ครอบครัวของตนเองได้มีอยู่มีกิน คือจะไม่ไม่มีเงินเก็บแต่ก็มีกิน ชาวบ้านที่นี้ก็ไปหารับจ้างทั่วไป”

วิเชียร จุ่มก้อน กล่าวว่า “มีการมาอบรมด้วยกันหมด มีกลุ่มแม่บ้านกลุ่มสตรีเขาทำ ทำสินค้าโอท็อปของเขา อีกทางหนึ่งเป็นไม้กวาด ตั้งสหกรณ์เกี่ยวกับสวนยาง กำลังรวมกลุ่มกันอยู่ มีทางการเกษตรมาอบรม มาสอนกรีดยาง ใส่ปุ๋ย เรียนรู้ด้วยตนเองบ้าง ใช้ปุ๋ยยูเรียผสมกับชีวภาพก็ได้ ปรับสภาพดินด้วย เอาปุ๋ยหมักไปใส่ เขาเอากากน้ำตาลมาให้ 10 กิโลกรัม”

วิรุท บัวคำเกิด กล่าวว่า “มี อบต.มาสนับสนุน มีกลุ่มแม่บ้านพอมีคนตายคนเป็นอะไร เขาก็มาช่วยเหลือกัน”

สมบุญ รัชชาก็คดี กล่าวว่า “ก็ปลูกกิน ถ้ามีเยอะก็แจกเพื่อนบ้านกิน มีกลุ่มจักสานที่ทำร่วมกัน งานทำกระทงก็จักสานใส่ประดับตกแต่งให้สวย ช่วยกันมาประดับตกแต่งก็ได้รางวัลถ้าไม่ได้ชนะเลิศก็รองชนะเลิศเพราะว่าร่วมมือกันดี เวลาที่มีการแข่งขันบ้านเราก็ร่วมมือกันดี”

สมาน ประมาจะยัง กล่าวว่า “ในหมู่บ้านก็มีกลุ่มแม่บ้าน โรงน้ำดื่ม SML กลุ่มแปรรูปกล้วย กลุ่มยางพารา”

สุนันท์ กองทอง กล่าวว่า “มีหลายหน่วย หน่วย อบต. หน่วยพัฒนา หน่วยเกษตร ปลูกผักสวนครัวที่ไม่มีสารพิษ โดยใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพ กลุ่มถั่ว กลุ่มทอผ้า กลุ่มจักสาน กลุ่มไก่ไข่ กลุ่มปลา กลุ่มกบ ทำเยอะอยู่ เขาก็จะมาอบรมทำอะไรหลายๆ อย่าง”

แสน วันวาสี กล่าวว่า “ชุมชนของแม่ เป็นชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง เพราะมีกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มทำกล้วยฉาบและปลาร้า”

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 2 สรุปได้ว่า เวลาที่มีประเพณีต่างๆ ชาวบ้านตอนนั้นจะไปตกแต่งรถ ตกแต่งสถานที่ ช่วยกันทำความสะอาดถนนทางเข้า จะปลูกป่าเสริม ปลูกป่าทดแทน ช่วงฤดูแล้งจะช่วยกันดูแลป้องกันไฟป่า

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 4 สรุปได้ว่า ในหมู่บ้านมีการจัดตั้งกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มจักสาน กลุ่มเลี้ยงไก่ กลุ่มโฮมสเตย์ เวลาที่มีการรวมกลุ่มก็ให้ความร่วมมือกันดี ตอนนี้อยู่บ้านกำลังที่จะหาทางรื้อฟื้นวัฒนธรรมของหมู่บ้านขึ้นมา ให้รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน โดยการทำเป็นตัวอย่างให้คนรุ่นหลังได้เห็นก่อนที่จะไปสอนคนอื่น ในส่วนของเรื่องการรักษาทรัพยากรธรรมชาติก็ช่วยกันดูแลและรักษาเอาไว้ ถือว่ามีส่วนร่วมในกิจกรรมกันทุกคน เริ่มตั้งแต่เด็กจนถึงผู้ใหญ่

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 5 สรุปได้ว่า สำหรับหมู่บ้านบางกอกน้อยมีกลุ่มอาชีพเสริมในหมู่บ้าน ทำให้พึ่งตนเองได้

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 6 สรุปได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงจะเป็นกลุ่มที่เป็นรูปธรรมก็มีกลุ่มเลี้ยงไก่ มีโรงสีชุมชน กลุ่มเกษตร กลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส. เช่น ยางพารา แกนนำที่สามารถถ่ายทอดความรู้ได้ในกลุ่มเลี้ยงไก่ เช่น พ่อสี พ่อคำสิงห์ พ่อผู้ใหญ่ใจ ประธานอูด ป้าดวงใจ จุฑารวมอยู่ที่นี้

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 7 สรุปได้ว่า หมู่บ้านมีกฎระเบียบของป่าชุมชน คือ ถ้าใครที่เข้าไปบุกรุกในเขตพื้นที่ป่าชุมชนเราต้องมีการปรับ ชาวบ้านในชุมชนสามารถดูแลช่วยกันดี กลุ่มภายในหมู่บ้านก็มีกลุ่มเกษตร กลุ่มกองทุนเงินล้าน กลุ่มสตรี และกลุ่มไม้กวาด ชาวบ้านก็ให้ความร่วมมือกันดี ได้มีการจัดตั้งกลุ่มเกษตรตัวอย่างเกษตรต้นแบบขึ้นมา

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 8 สรุปได้ว่า มีการร่วมกลุ่มด้านการเกษตร มีการประชุมร่วมกันเดือนละ 2 ครั้ง มีการพัฒนาร่วมกัน การแข่งกีฬาร่วมกัน การป้องกันไฟป่าร่วมกัน ร่วมกันปลูกป่า

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 10 สรุปได้ว่า รวมกลุ่มกันตั้งกองทุนหมู่บ้าน ส่วนใหญ่เป็นแหล่งเงินกู้ มีกองทุนเงินล้าน มีโครงการรณรงค์ปลูกป่าช่วยกัน มีการประชุมตลอดเกี่ยวกับคลองน้ำ จะประชุมทุกเดือน

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 11 สรุปได้ว่า มีกลุ่มไม้กวาด ป่าไม้ก็ให้ทุนมาห้าหมื่นบาททำกลุ่มพืชผักสวนครัวแต่ขาดแหล่งน้ำก็เลยทำไม้กวาดดอกหญ้า จับกลุ่มทำไม้กวาดหมุนเวียนกันไปขาย

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 14 สรุปได้ว่า ในชุมชนมีกลุ่มจักสาน กลุ่มกริดยาง มีเงินกองทุนให้กู้ยืม ชาวบ้านก็ให้ความร่วมมือดีไม่ว่าจะเป็นผู้สูงอายุและเด็กในการมีส่วนร่วมของกลุ่ม มีการถ่ายทอดไว้ให้ลูกหลานในส่วนของกลุ่มจักสาน เพื่อที่จะให้สืบทอดต่อไป ในพื้นที่มีป่าชุมชนที่เป็นป่าอนุรักษ์โดยมีการตั้งกฎระเบียบของป่าชุมชนเอาไว้ว่าห้ามเก็บของป่าออกนอกพื้นที่ เป็นการตั้งกฎร่วมกันในหมู่บ้าน และคนภายในหมู่บ้านทำการดูแลรักษาาร่วมกันช่วยกันสอดส่องดูแลไม่ให้คนภายนอกนำของป่าออกไปจากพื้นที่

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 15 สรุปได้ว่า ในหมู่บ้านมีการจัดตั้งกลุ่มไม่ว่าจะเป็นกลุ่มจักสาน ตะกร้าพลาสติก กลุ่มทอผ้า มีหน่วยงานเข้ามาให้การสนับสนุน และส่งเสริมกลุ่มอาชีพไม่ว่าจะเข้ามาสอนในเรื่องของการทำปุ๋ยชีวภาพ มาอบรมในเรื่องต่างๆ และเข้ามาสนับสนุนในเรื่องของเงินทุนส่วนมากสนับสนุนเงินทุนยางพารา มีการมารวมกลุ่มปรึกษาหารือกัน มีการประชุมกันที่ศาลากลาง

หมู่บ้าน และก็มีหน่วยงานเข้ามาจัดอบรมถ่ายทอดความรู้ให้ว่ากริดยางอย่างไร รักษาต้นยางอย่างไร ทำอย่างไรถึงจะได้ผลผลิตที่ดี พูดถึงเรื่องการให้ความรู้เกี่ยวกับยางเริ่มตั้งแต่การใส่ปุ๋ยจนถึงการกริด มีใบรับรองการกริดยางให้เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 17 สรุปได้ว่า มีกลุ่มเลี้ยงไก่ไข่ เป็นไก่มาจากกลุ่มเงินของ SML คราวเรือนละ 35 ตัว

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 19 สรุปได้ว่า มีการเก็บเงินกันเป็นไร่ ไร่ละ 20 บาท เก็บตอนทำนาปรังเพราะต้องใช้น้ำมาก เก็บเข้ากองทุนเอาไว้ มีการบริหารจัดการจัดการน้ำให้สม่ำเสมอโดยแบ่งเป็น 3 โซน โซนละ 3 วัน หน่วยงานที่เข้ามาให้ความรู้ก็มีของทางเกษตร เข้ามาให้ความรู้เรื่องปุ๋ย การกริดยาง ตีตตายาง

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 22 สรุปได้ว่า ชาวบ้านสามัคคีกันดี ไม่ค่อยมีปากเสียง ไม่ทะเลาะเบาะแว้งกันรวมกลุ่มกัน สามัคคี เวลาฝึกอบรมคนในหมู่บ้านก็ไปกันดีไปศูนย์สามวัย ประชุมทำปุ๋ยก็พากันไป ประชุมทำเห็ดก็พากันไป เมื่อไม่นานมานี้ก็ทำเห็ดนางฟ้า มีกลุ่มสตรีเข้มแข็ง ทำน้ำยาล้างจานและทำน้ำยาปรับผ้านุ่ม มีคณะกรรมการจัดประชุมว่าจะทำอย่างไรบ้างในหมู่บ้าน มีกลุ่มทำข้าวไร่ ถ้ามีคนสั่งเยอะๆ เป็นพันๆ ห่อ จะรวมกลุ่มกันไปนั่งข้าว แล้วแพ็คใส่ถุงส่ง

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 23 สรุปได้ว่า ปกครองกันแบบพี่แบบน้องมีอะไรก็มาปรึกษาหารือกัน หรือมีความเดือดร้อนในเรื่องใดอยากที่จะให้ช่วยเหลือไม่ว่าจะเป็นในเรื่องภายในหมู่บ้าน หรือกลุ่มต่างๆ ในหมู่บ้าน ก็สามารถที่จะมาขอความช่วยเหลือกันได้ มีการประชุมกันในหมู่บ้านอย่างน้อยเดือนละ 2 ครั้ง มีวัดเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ มีวัดเป็นที่พึ่ง

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 31 สรุปได้ว่า น้ำปล่อยเข้านาไครนามัน เก็บไร่ละ 20 บาทต่อปี เป็นค่าพาหนะคนไปปล่อยน้ำบ้าง และเป็นกองทุนไว้เวลาคลองขำรุด คลองขาด ทางไม่ดีซื้อหินไปใส่บ้าง คลองขาดก็เอาเงินส่วนนี้ไปใช้ มีกรรมการ 11 คนบริหาร

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 33 สรุปได้ว่า มีหน่วยงานเข้ามาสนับสนุนเรื่อยๆ ไม่ว่าจะเป็นส่วนของกรมป่าไม้ก็มาสนับสนุนในเรื่องของกลุ่มเลี้ยงกบ และทาง อบต. ก็นำเงินมาสนับสนุนในกลุ่มต่างๆ เพราะเป็นหมู่บ้านนำร่องเศรษฐกิจพอเพียง

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 34 สรุปได้ว่า ในหมู่บ้านมีการจัดตั้งกลุ่ม มีหน่วยงานเข้ามาสนับสนุนหลายหน่วยงานไม่ว่าจะเป็นของป่าไม้ ทาง อบต. ก็เข้ามาสนับสนุนกลุ่มเลี้ยงปลาตุก กลุ่มเลี้ยงกบที่ยังคงทำกันเกือบทุกครัวเรือนในหมู่บ้าน ทางผู้ใหญ่เมื่อมีข่าวสารอะไรมาก็มาประกาศบอกชาวบ้านให้มาร่วมประชุม บอกกล่าวสิ่งที่ไปประชุมมาที่อำเภอแจ้งให้ชาวบ้านได้รับฟัง ทาง กศน. ก็เข้ามาอบรมเรื่องการปลูกผัก ปลูกหอม

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 36 สรุปได้ว่า มีโครงการให้เลี้ยงไก่พันธุ์ไข่ มีการจัดตั้งกลุ่มสหกรณ์ในหมู่บ้าน กลุ่มทำหญ้าคา กลุ่มเลี้ยงวัว กลุ่มปลูกมันสำปะหลัง ชาวบ้านให้ความร่วมมือในการประชุม ทางผู้ใหญ่ก็มีการจัดโครงการต่างๆ มาช่วยเหลือ

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 38 สรุปได้ว่า มีการจัดตั้งกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มเย็บผ้า กลุ่มทำกล้วย กลุ่มโรงน้ำชุมชน หมู่ 5 จะเป็นโรงน้ำของเงิน SML แต่ในส่วนหมู่ 6 จะเป็นโรงน้ำของเอกชน มาจัดสรรให้ มีการรวมกลุ่มกันดี กลุ่มที่คิดว่าจะยั่งยืนจะเป็นกลุ่มที่ทำปุ๋ย เพราะการทำปุ๋ยเป็นอันดับหนึ่ง มีทั้งซื้อและทำเอง ชาวบ้านใช้ปุ๋ยกันเยอะ

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 40 สรุปได้ว่า อยู่อย่างพอเพียงต้องช่วยเหลือกัน มีกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเย็บผ้า กลุ่มเลี้ยงสัตว์ เลี้ยงวัว ควาย

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 41 สรุปได้ว่า ชุมชนมีความร่วมมือกันดี มีกลุ่มเลี้ยงกบ เลี้ยงปลา มีหน่วยงานเข้ามาจัดตั้งกลุ่มให้ คือ กลุ่มเลี้ยงกบจะเป็นหน่วยงานของป่าไม้ให้เงินมาตั้งกลุ่ม 50,000 บาท หมู่บ้านห้วยหินขาวมีพื้นที่ป่าชุมชนอยู่ประมาณ 2,000 ไร่ ก็ร่วมมือกันดูแล ห้ามเอากล้วยไม้ และของป่าลงมา มีการอบรมกันอยู่ทุกปี มีกลุ่มเย็บผ้า กลุ่มทำขนม

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 43 สรุปได้ว่า ส่งเสริมให้ชาวบ้านเลี้ยงกบเลี้ยงไก่ เกษตรฯ มาให้ความรู้เรื่องการทำปุ๋ยหมักปุ๋ยชีวภาพ อบรม สกย. มีกลุ่มสตรี แม่บ้าน กลุ่ม อสม.

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 45 สรุปได้ว่า มีกลุ่มกล้วยตรงทางเข้าหมู่บ้าน กลุ่มวัว กลุ่มยาง กลุ่มน้ำ กลุ่ม SML หมู่ 5 ก็เอามาทำโรงน้ำ SML หมู่ที่ 4 ก็เอามาซื้อโต๊ะ เก้าอี้ ไว้ให้ชาวบ้านเช่าเวลา มีงาน

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 47 สรุปได้ว่า มีกลุ่มข้าวฮาง กลุ่มแปรรูปถั่ว ผู้สูงอายุก็จักสาน ทอผ้า กลุ่มเลี้ยงไก่ กลุ่มแปรรูปการเกษตร

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 48 สรุปได้ว่า มีศูนย์เรียนรู้การเกษตรอยู่ที่ศูนย์สามวัย มีองค์กรเข้ามาช่วยเหลือ ไม่ว่าจะ อบต. องค์การบริหารจังหวัด มีกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มถั่วลิสง กลุ่มเลี้ยงสัตว์ กลุ่มไก่พันธุ์ไข่สารไอโอดีน กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง กลุ่มจักสาน กลุ่มทำน้ายาล้างจานเพื่อใช้ในครัวเรือน มีศูนย์การเรียนรู้

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 49 สรุปได้ว่า มีโฮมสเตย์ ทำน้ายาล้างจาน กลุ่มทำไม้กวาด กลุ่มทำปุ๋ย

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอนบนทางสายกลาง มีทั้งหมด 3 ตัวชี้วัด ซึ่งเรียงลำดับตามความสำคัญได้ ดังนี้ รวมกลุ่มกิจกรรม สามัคคี และประชุมร่วมกัน

2.2 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองตามคุณลักษณะความพอเพียง

ความพอเพียง ประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีต่อผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งจากภายในและภายนอก ซึ่งตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอนมีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองตามคุณลักษณะความพอประมาณ

ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ ซึ่งตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอนบนพื้นฐานความพอประมาณ สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 5.13 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองตามคุณลักษณะความพอประมาณ

ที่	ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองตามคุณลักษณะความพอประมาณ	คะแนน	ร้อยละ
1	รวมกลุ่มกิจกรรม	143	78.14
2	กองทุนหมุนเวียน	28	15.30
3	มีอ่างเก็บน้ำ	12	6.56
	รวม	183	100.00

จากตารางที่ 5.13 พบว่า ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอนตามคุณลักษณะความพอประมาณ มีทั้งหมด 3 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย รวมกลุ่มกิจกรรม กองทุนหมุนเวียน และมีอ่างเก็บน้ำ คิดเป็นร้อยละ 78.14, 15.30 และ 6.56 ตามลำดับ

แถม ยงค์ กล่าวว่า “सानกระจาด เป็นกลุ่มที่หมู่บ้านจัดตั้งขึ้นมา เพื่อหารายได้สำหรับคนที่ไม่มีอะไรทำ ต้องการที่จะถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับอาชีพให้กับคนรุ่นหลัง เช่น การसानกระจาด กระดืบ ข้าว กระดิ่ง การเกษตรอื่นๆ อีกหลายอย่าง”

นนท์ สุทธิสุวรรณ กล่าวว่า “หน่วยงานป้องกันไฟป่าก็มีอยู่ เป็นหน่วยงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่า มีอาสาสมัครรักษาไฟป่าออกมาให้ความรู้กับชุมชน และชุมชนก็มีการให้ความร่วมมือกับทางโครงการของอาสาสมัคร การไปปลูกต้นไม้ทดแทนตามวัดวาอาราม โรงเรียน สถานที่ราชการต่างๆ ป่าอนุรักษ์อย่างนี้ก็เคยไป เขามีกล้าไม้ให้ เขาก็มาเรียกอาสาสมัครตำบลต่างๆ กฎระเบียบของ

หมู่บ้านก็ห้ามไปทำลายสิ่งต่างๆ คนที่ตั้งกฎระเบียบขึ้นมาก็เป็นคนในชุมชนนี้แหละ ต้องช่วยกันดูแลรักษา สงวน แหล่งน้ำ”

รักษา จำปาหอม กล่าวว่า “ได้เข้าร่วมหลายโครงการอยู่ โครงการเห็ดฟางก็ได้เข้าร่วมไปทำกับเขา ได้เงินค่ากับข้าวก็ประหยัดไป”

สุนันท์ กองทอง กล่าวว่า “มีหลายหน่วย อบต. หน่วยพัฒนา หน่วยเกษตร ปลูกผักสวนครัวที่ไม่มีสารพิษโดยใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพ กลุ่มถั่ว กลุ่มทอผ้า กลุ่มจักสาน กลุ่มไก่ไข่ กลุ่มปลา กลุ่มกบ มันทำเยอะอยู่ เขาก็จะมาอบรมทำอะไรหลายๆ อย่าง”

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 1 สรุปได้ว่า โครงการพระราชดำริของในหลวงท่านทรงเสด็จมาที่วัดหลวงปู่เทสก์ ทรงมีพระราชดำริควรจะอนุรักษ์ฟื้นฟูสภาพป่าแล้วก็เรื่องป่ากับเรื่องน้ำ ท่านมีพระราชดำริไว้ 2 เรื่อง ก็คือเรื่องป่ากับเรื่องน้ำ ป่าก็คือป่าต้นน้ำซึ่งก็ให้ทางกรมป่าไม้รับผิดชอบและฟื้นฟูเรื่องน้ำก็จะให้กรมชลประทานรับผิดชอบไป

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 9 สรุปได้ว่า การจัดตั้งกลุ่มทางหน่วยงานจะเป็นฝ่ายที่สนับสนุนในเรื่องของงบประมาณ และทางชาวบ้านจะเป็นคนวางแผนและดำเนินการในกลุ่มกันเอง

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 10 สรุปได้ว่า รวมกลุ่มกันตั้งกองทุนหมู่บ้าน ส่วนใหญ่เป็นแหล่งเงินกู้ ก็มีกองทุนเงินล้าน มีการประชุมตลอดเกี่ยวกับคลองน้ำประชุมทุกเดือน

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 13 สรุปได้ว่า ชาวบ้านใช้น้ำจากฝายห้วยทอนตอนล่างที่ไหลผ่าน 3 หมู่บ้าน คือ บ้านหมากพริก บ้านทอน บ้านดอนขนุน ซึ่งไหลมาจากโครงการชลประทานหรือห้วยทอนตอนบน จากห้วยหินกาบแล้วไหลผ่านบ้านทอนใต้ บ้านห้วยหมากพริก มาถึงฝายห้วยทอนซึ่งเป็นตัวรับน้ำและตั้งอยู่ห่างหมู่บ้านประมาณ 4 กิโลเมตร ชาวบ้านก็ปลูกยาง ปลูกข้าวได้ 2 รอบ คือ นาปีกับปรัง เพราะมีน้ำไหลผ่านตลอด

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 14 สรุปได้ว่า มีกลุ่มจักสาน กลุ่มกรีดยาง เวลาว่างก็นำไปวางจำหน่าย มีหน่วยงานเข้ามาสนับสนุน มีเงินกองทุนให้กู้ยืม

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 15 สรุปได้ว่า เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ มีการกักเก็บน้ำโดยมีอ่างเก็บน้ำ และขุดสระไว้กักเก็บน้ำเมื่อยามขาดแคลน

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 33 สรุปได้ว่า มีหน่วยงานเข้ามาสนับสนุนเรื่อยๆ ไม่ว่าจะเป็นส่วนหนึ่งของกรมป่าไม้ก็มาสนับสนุนในเรื่องของกลุ่มเลี้ยงกบ และทาง อบต. ก็นำเงินมาสนับสนุนในกลุ่มต่างๆ หน่วยงานก็เข้ามาเรื่อยๆ เพราะหมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านนำร่องเศรษฐกิจพอเพียง

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 34 สรุปได้ว่า ในหมู่บ้านมีการจัดตั้งกลุ่มก็มีหน่วยงานเข้ามาสนับสนุนหลายหน่วยงานที่เข้ามา ไม่ว่าจะเป็นอย่างป่าไม้ ทาง อบต. ก็เข้ามาสนับสนุน

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 39 สรุปได้ว่า ในหมู่บ้านท่าเกษตร มีข้าวนาปรังใช้น้ำจากน้ำทอน เสียค่าน้ำต่อน้ำแล้งไร่ละ 20 บาท ส่วนหน้าฝนไม่ได้เสีย สวนยางไม่ได้ใช้น้ำจากน้ำทอนใช้น้ำจากชลประทานเสียค่าน้ำให้ชลประทานวันละ 40 บาท

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 41 สรุปได้ว่า ในชุมชนมีความร่วมมือกันดี จะขาดเพียงแค่ทุนในการทำมาหากิน กลุ่มก็มีอยู่กลุ่มเลี้ยงกบ เลี้ยงปลา แต่มีกลุ่มขึ้นมาที่อยู่ได้ไม่นานเพราะทำแล้วขาดทุนขาดตอนไม่มีความต่อเนื่อง มีหน่วยงานเข้ามาจัดตั้งกลุ่มให้ คือ กลุ่มเลี้ยงกบจะเป็นหน่วยงานของป่าไม้ ให้เงินมาตั้งกลุ่ม 50,000 บาท

โครงการพระราชดำริเกี่ยวกับการจัดการน้ำเพื่อการเกษตร จากการเสด็จพระราชดำเนินไปเยี่ยมเยียนพสกนิกรนับตั้งแต่ทรงขึ้นครองราชย์ ทำให้ทรงตระหนักว่าภัยแล้งและน้ำเพื่อการเกษตรและบริโภค-อุปโภค เป็นปัญหาที่รุนแรงและสำคัญที่สุดการจัดการทรัพยากรน้ำและการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเพาะปลูกและบริโภค-อุปโภค นับว่าเป็นงานที่มีความสำคัญ และมีประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศในการช่วยให้เกษตรกรทำการเพาะปลูกได้อย่างสมบูรณ์ตลอดปี ในปัจจุบันพื้นที่การเพาะปลูกส่วนใหญ่ทุกภาคของประเทศเป็นพื้นที่เพาะปลูกนอกเขตชลประทานซึ่งต้องอาศัยเพียงน้ำฝนและน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติเป็นหลัก ทำให้พืชได้รับน้ำไม่สม่ำเสมอตามที่ต้องการ เป็นผลให้ผลผลิตที่ได้รับไม่ดีเท่าที่ควร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงใฝ่พระราชหฤทัยเกี่ยวกับการจัดการพัฒนาแหล่งน้ำเป็นอย่างยิ่ง มีพระราชดำริน้ำคือปัจจัยสำคัญต่อมนุษย์และบรรดาสิ่งมีชีวิตอย่างถ่องแท้ ดังพระราชดำรัส ณ สวนจิตรลดา เมื่อวันที่ 17 มีนาคม พ.ศ.2529 ความตอนหนึ่งว่า "...หลักสำคัญว่าต้องมีน้ำบริโภค น้ำใช้ น้ำเพื่อการเพาะปลูก เพราะว่าชีวิตอยู่ที่นั่น ถ้ามีน้ำคนอยู่ได้ ถ้าไม่มีน้ำ คนอยู่ไม่ได้ ไม่มีไฟฟ้าคนอยู่ได้ แต่ถ้ามีไฟฟ้าไม่มีน้ำคนอยู่ไม่ได้..." การจัดการทรัพยากรน้ำโดยการพัฒนาแหล่งน้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำรินั้น มีหลักและวิธีการที่สำคัญๆ คือ การพัฒนาแหล่งน้ำจะเป็นรูปแบบใด ต้องเหมาะสมกับรายละเอียดสภาพภูมิประเทศแต่ละท้องที่เสมอ และการพัฒนาแหล่งน้ำต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมในด้านเศรษฐกิจ และสังคมของท้องถิ่น หลีกเลี่ยงการเข้าไปสร้างปัญหาความเดือดร้อนให้กับคนกลุ่มหนึ่ง โดยสร้างประโยชน์ให้กับคนอีกกลุ่มหนึ่ง ไม่ว่าจะประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจเกี่ยวกับการลงทุนนั้นจะมีความเหมาะสมเพียงใดก็ตาม (สุภาวรรณ วงศ์คำจันทร์ และคณะ, 2553, หน้า 14)

นอกจากนี้ ปวีณา ลีตระกูล (2554, หน้า 198-199) ยังได้เสนออีกว่า ยุทธศาสตร์การพัฒนา ระบบและแนวคิดต่างๆ ในชุมชนเป้าประสงค์การพัฒนาระบบและแนวคิดต่างๆ ในชุมชน ต้องการปรับปรุงและพัฒนาระบบและแนวคิดต่างๆ ในชุมชนโดยจะเน้นความสำคัญของรวมกลุ่มกันเป็นชุมชน คิดถึงประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าพวกพ้อง เน้นการจัดการระบบการกู้เงินภายในชุมชน เนื่องจากปัญหาอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นในชุมชน คือ เมื่อมีเงินทุนช่วยเหลือสนับสนุนให้กับชาวบ้านใน

ชุมชน เม็ดเงินส่วนใหญ่มักจะกระจุกอยู่กับกลุ่มคนกลุ่มเดียวในหมู่บ้าน/ชุมชน หรือช่วยเหลือมักจะคำนึงถึงพวกพ้องมากกว่าประโยชน์ของโครงการที่จะจัดทำขึ้น

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอนตามคุณลักษณะความพอประมาณ มีทั้งหมด 3 ตัวชี้วัด ซึ่งเรียงลำดับตามความสำคัญได้ ดังนี้ รวมกลุ่มกิจกรรม กองทุนหมุนเวียน และมีอ่างเก็บน้ำ

2.2.2 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองตามคุณลักษณะความมีเหตุผล

ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ ซึ่งตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอนตามคุณลักษณะความมีเหตุผล และการจัดลำดับความสำคัญของตัวชี้วัด สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 5.14 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองตามคุณลักษณะความมีเหตุผล

ที่	ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองตามคุณลักษณะความมีเหตุผล	คะแนน	ร้อยละ
1	รวมกลุ่มกิจกรรม	107	42.13
2	รับฟังเหตุผล	64	25.20
3	เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	43	16.93
4	สามัคคี	28	11.02
5	จัดเวรยาม	12	4.72
รวม		254	100.00

จากตารางที่ 5.14 พบว่า ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอนตามคุณลักษณะความมีเหตุผล มีทั้งหมด 5 ตัวชี้วัด ซึ่งตัวชี้วัดที่มีความสำคัญ 3 ลำดับแรก ประกอบด้วย รวมกลุ่มกิจกรรม รับฟังเหตุผล และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ คิดเป็นร้อยละ 42.13, 25.20 และ 16.93 ตามลำดับ

ชูวิทย์ อุตมะ กล่าวว่า “ความสามัคคีภายในหมู่บ้าน เวลาปฏิบัติงานประเพณีงานบุญต่างๆ มีความร่วมมือกันดี”

พระครูสุวรรณ พุทธิรังสี กล่าวว่า “หมู่บ้านเรามี 3 หมู่ แต่มีวัดอยู่ 4 วัด ก็สามัคคีกันดีอยู่ การกินการทานก็ร่วมมือกันดี ในส่วนของความพอเพียงชาวบ้านก็ได้ได้อยู่อย่างอดๆ อยากๆ”

ไพโรบูรณ์ วงมาตร์ กล่าวว่า “มีความสามัคคีกันดี เพราะว่ามีวัดเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจไม่ว่าจะเป็นการร่วมกิจกรรม ประเพณีบุญบ้านก็ให้ความร่วมมือกันดี”

จากข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอน ซึ่งคณะผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมชี้ให้เห็นว่า แต่ละหมู่บ้านจะมีการรวมกลุ่มกิจกรรม เช่น กลุ่มจักสาน กลุ่มทอผ้า กลุ่มผลิตภัณฑ์อาหาร กลุ่มเลี้ยงสัตว์ กลุ่มสามวัย กลุ่มอาสาป้องกันไฟป่า กลุ่มพลังแผ่นดิน เป็นต้น มีการประชุมร่วมกัน มีการช่วยเหลือกันและกันภายในหมู่บ้าน การแบ่งปันกัน เวลาว่างนบุญบ้านนี้มีกล้วยก็เอากล้วยมาบ้านนี้มีมะพร้าวมีใบตองก็เอามาช่วยกัน มีการเข้าร่วมกลุ่มอาสาสมัครหมู่บ้าน กลุ่มอาสาป้องกันไฟป่า กลุ่มอาสาป้องกันยาเสพติด รวมถึงมีการจัดเวรยาม อย่างเช่น การจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครป้องกันไฟป่า กลุ่มอาสาป้องกันรักษาหมู่บ้าน กลุ่มเฝ้าระวังยาเสพติดกลุ่มพลังแผ่นดิน เป็นต้น

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 2 สรุปได้ว่า จะมีป่าที่ติดตามต้นไม้ เพื่อที่จะให้เด็กได้รู้จักพันธุ์ไม้ เวลาที่มีประเพณีต่างๆ ตามบ้านดอนขนุนตามหมู่บ้านต่างๆ ก็จะไปตกแต่งรถตบแต่งสถานที่ช่วยกันจะปลูกป่าเสริม ปลูกป่าทดแทน ถ้าเป็นช่วงฤดูแล้งก็จะช่วยกันดูแลป้องกันไฟป่า

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 6 สรุปได้ว่า มะเขือเทศก็เยอะแต่ไม่ได้ราคา ถ้าปลูกในฤดูฝนก็จะปลูกได้ราคาดี กิโลละ 100 บาท แต่ไม่เน้นการขาย ส่วนใหญ่ก็จะนำมาแบ่งกันกิน ถ้าเหลือก็ไม่ขาย มีแต่จะแบ่งกันกินเฉยๆ

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 7 สรุปได้ว่า หมู่บ้านมีพื้นที่เป็นป่าชุมชน เมื่อยามเกิดไฟป่ามากก็จะประสานงานกับทางหน่วยดับไฟป่าที่ตั้งอยู่ทางไปวัดถ้าฮ้านให้เข้ามาช่วยดับไฟ แต่ไม่ค่อยมีปัญหาในเรื่องไฟป่าเพราะแต่ละคนก็ช่วยกันดูแล

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 8 สรุปได้ว่า บ้านห้วยไฮมีหน่วยรักษาป้องกันไฟป่า มีคณะกรรมการทั้งหมด 15 คน เพื่อป้องกันไฟป่า มีการร่วมกลุ่มด้านการเกษตร มีการประชุมร่วมกันเดือนละ 2 ครั้ง มีการพัฒนาร่วมกัน การแข่งกีฬาร่วมกัน การป้องกันไฟป่าร่วมกัน ร่วมกันปลูกป่า

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 14 สรุปได้ว่า มีการถ่ายทอดไว้ให้ลูกหลาน ในส่วนของกลุ่มจักสาน เพื่อที่จะให้สืบทอดต่อไป มีป่าชุมชนที่เป็นป่าอนุรักษ์โดยมีการตั้งกฎระเบียบของป่าชุมชนเอาไว้ว่าห้ามเก็บของป่าออกนอกพื้นที่ และคนภายในหมู่บ้านต้องทำการดูแลรักษาช่วยกันสอดส่องดูแลไม่ให้คนภายนอกนำของป่าออกไปจากพื้นที่

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 23 สรุปได้ว่า ปกครองแบบพี่แบบน้อง มีอะไรก็มาปรึกษาหารือกัน หรือมีความเดือดร้อนในเรื่องใดอยากที่จะให้ช่วยเหลือก็มาบอก ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องภายในหมู่บ้าน หรือกลุ่มต่างในหมู่บ้านก็สามารถที่จะมาขอความช่วยเหลือกันได้ มีการประชุมกันในหมู่บ้านอย่างน้อยเดือนละ 2 ครั้ง ชาวบ้านให้ความร่วมมือกันดี อยู่กันแบบพี่แบบน้องมีอะไรก็ปรึกษาหารือกันในที่ประชุม มีวัดเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ มีวัดเป็นที่พึ่ง

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 40 สรุปได้ว่า ทำไร่ก็ไปด้วยกัน ทำกับข้าวก็ช่วยกัน มีอะไรก็ช่วยกัน ต้องช่วยเหลือกัน มีกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเย็บผ้า กลุ่มเลี้ยงสัตว์ เลี้ยงวัว ควาย ทำเองปลูกกินเอง เหลือก็ขาย

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 47 สรุปได้ว่า บ้านโพธิ์ตากมีหลายกลุ่ม จะประชาคมคุยกัน ส่วนมากมีเรื่องก็ไปบอกผู้นำ ผู้นำก็จะเรียกประชุมเพื่อแก้ไขปัญหาช่วยกัน แล้วแต่ว่าปัญหาเกิดจากหน่วยงานไหนจากที่ไหน ชาวบ้านไม่มีอาชีพก็หาคนมาอบรมทำอาชีพให้ ชาวบ้านก็มีกลุ่มข้าวฮาง กลุ่มแปรรูปถั่ว ผู้สูงอายุก็จักสาน ทอผ้า ทำอาชีพใหม่ๆ ให้ทันตลาด หมู่บ้านทำใช้เอง ปลูกผักกินเอง ไม่ต้องซื้อปลอดภัยสารพิษ

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 49 สรุปได้ว่า ผู้ใหญ่บ้านและกรรมการหมู่บ้านจะประชาคมในหมู่บ้าน เวลาจะทำอะไรต้องปรึกษากกรรมการหมู่บ้านและชาวบ้านก่อน ถ้าไม่ได้ปรึกษาชาวบ้านก็ทำไม่ได้ ถ้ามีคนเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านก็ให้แจ้งผู้ใหญ่บ้าน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอนตามคุณลักษณะความมีเหตุผล มีทั้งหมด 5 ตัวชี้วัด ซึ่งเรียงลำดับตามความสำคัญได้ ดังนี้ รวมกลุ่มกิจกรรม รับฟังเหตุผล เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สามัคคี และจัดเวรยาม

2.2.3 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองตามคุณลักษณะการมีภูมิคุ้มกันใน

ตัวที่ดี

การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล ซึ่งตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอนตามคุณลักษณะการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และลำดับความสำคัญของตัวชี้วัดสามารถสรุปได้ ดังนี้

ตารางที่ 5.15 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองตามคุณลักษณะการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

ที่	ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองตามคุณลักษณะการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี	คะแนน	ร้อยละ
1	รวมกลุ่มกิจกรรม	238	86.54
2	ชุมชนพอเพียง	30	10.91
3	จัดเวรยาม	7	2.55
รวม		275	100.00

จากตารางที่ 5.15 พบว่า ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอนตามคุณลักษณะการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี มีทั้งหมด 3 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย รวมกลุ่มกิจกรรม ชุมชนพอเพียง และจัดเวรยาม คิดเป็นร้อยละ 86.54, 10.91 และ 2.55 ตามลำดับ

กัญญา ถีสุงเนิน กล่าวว่่า “มีกลุ่มจักสาน กลุ่มศูนย์สามวัย จับกลุ่มกันทำของพระองค์ท่าน บ้านเราทำอะไรก็จะช่วยกันหมด เขามีงานอะไรเขาก็เรียกไปเพราะป่าอยู่กลุ่มเพื่อนรำไร เป็นนางรำ ศูนย์สามวัย เขามีงานอะไรก็เรียกไป มีกลุ่มเลี้ยงไก่ไข่ เลี้ยงปลา เลี้ยงกบ กลุ่มของเขาดูก็ดีนะ แล้วคนซื้อเขาก็มาซื้อเป็นประจำ เรามีหัวอาหารไอโอดีนที่ว่าทำไก่ไข่ไอโอดีนนั้นแหละ เรามีซื้ออยู่นะในหมู่บ้าน หมู่บ้านเราจะทำอะไรก็สำเร็จ เพราะร่วมมือกันดี องค์กรต่างๆ ก็ดูแลดี เราารู้สึกว่ามันเข้มแข็งดีนะ แล้วก็สำเร็จทุกกลุ่มด้วย กลุ่มแม่บ้านได้อันดับ 2 ของประเทศด้วย”

ดิณณภพ สุพันธ์ กล่าวว่่า “พี่ดูแลโฮมสเตย์ งานฝีมือก็แบ่งออกเป็นหลายอย่าง ทั้งผ้า ทั้งจักสาน ผ้าก็คือรวมไปถึงผ้าถุง ผ้าเช็ดตัว เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย อยู่ได้ด้วยตัวเองตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงอยู่แล้ว ด้วยความสามารถของคนในหมู่บ้าน ตั้งราคาขายเองเราไม่จำเป็นต้องไปวางขายในตลาด มีหลายหน่วยงานที่เข้ามาประสานงานไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานทางวัฒนธรรม และหลายๆ หน่วยงานที่เข้ามาประสานงานในเรื่องนี้ วิธีถ่ายทอดก็คือ พูดให้ฟัง ทำให้ดู แล้วก็มาปฏิบัติตาม ทำที่นี้ขายที่นี้ ไม่จำเป็นต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ทำเอง ใช้เอง เหลือก็นำมาขาย ขายในหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียงคือเราไม่ได้รับพัฒนา เราอยู่ไปแล้วก็พัฒนาเป็นขั้นไป”

ทริกา แสงสว่าง กล่าวว่่า “เศรษฐกิจพอเพียง ตามรอยของในหลวงนี่ตอนนี้นะเราก็ทำกันอยู่ตามที่เรามีอยู่ เลี้ยงไก่พันธุ์ไข่ ไก่ไอโอดีนเป็นกลุ่ม หมู่ 2 เป็นหมู่บ้านนำร่อง เราเป็น อสม. ด้วย เลยปรึกษากับหมออนามัยว่าจะทำยังไง ให้เรามีประสิทธิภาพมากกว่าเดิม เขาก็แนะนำให้หมด เขาเข้ามาช่วยเรื่องสารไอโอดีน ตอนนีไ้เราขายหมดแล้วรอไก่ล็อตใหม่ จะมีกลุ่มดอกไม้จันทร์อีกในหมู่ 2”

นนท์ สุทธิสุวรรณ กล่าวว่่า “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงก็ได้อยู่ แม่ก็ทำอยู่ในสวนปลูกหลายอย่าง ไม้ผลก็มี เงาะ ลำไย ลิ้นจี่ สับปะรด กระท้อน ลองกอง ส้มโอ จะได้กินหมุนเวียนกันไปตลอดทุกเดือนทำอย่างละเล็กละน้อย หน่วยงานป้องกันไฟป่าก็มีอยู่ทางโน้น เป็นหน่วยงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่า มีอาสาสมัครรักษาไฟป่ามาให้ความรู้กับชุมชน และชุมชนก็ให้ความร่วมมือกับทางโครงการของอาสาสมัคร ไปปลูกต้นไม้ทดแทนตามวัดวาอาราม โรงเรียน สถานที่ราชการต่างๆ ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงก็มี เก็บเอาดอกหญ้ามาทำไม้กวาดกันเป็นภูมิปัญญา แต่ว่าไม่ทำเยอะเหมือนเขาหอกเหมือนทางคุ้มนั้นหรือทางนั้นเขาทำกันทุกครัวเรือนเลย เขาไปเก็บตามป่าตามเขา แต่สำหรับของแม่นี้มีก็เก็บมาปลูกตามขอบสระตามเขตรั้วนี้แหละ ก็ได้ใช้อยู่ ปลูกเองใช้เองนี้แหละมันก็ได้ผล แล้วก็มีบ่อปลาอยู่ 2 บ่อ แต่ว่ามันเก็บน้ำไม่ได้มันเก็บได้บ่อเดียวเอง แม่ก็พอได้ใช้น้ำจากตรงนั้นแหละ ก็หาปลา

มาปล่อยบ้าง ปลาธรรมชาติขึ้นมาบ้าง กฎระเบียบของหมู่บ้านก็ห้ามไปทำลายสิ่งต่างๆ คนที่ตั้งกฎระเบียบขึ้นมาก็เป็นคนในชุมชนนี้แหละ ต้องช่วยกันดูแลรักษา สงวน แหล่งน้ำ”

รักษา จำปาหอม กล่าวว่า “หากินตามบ้านก็พอได้อยู่ได้กิน ปลุกผักกินบ้าง ผู้ใหญ่บ้านให้ปลุกผักกินเอง เขาก็ให้กระถางมาปลุก ไม่ต้องได้ซื้อ มาก ผู้ใหญ่บ้านก็ทำให้มากอยู่ก็พัฒนาเรื่องนี้ เขาสนับสนุนกระถางมาให้ปลุก กระถางนี้ให้ทุกคนครัวเรือน ส่วนมากก็พออยู่พอกิน เขาก็ให้โครงการเลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา คนที่ทำทุกวันนี่ก็ทำอยู่ ก็ได้เข้าร่วมหลายโครงการ โครงการเห็ดฟางก็ได้เข้าร่วมไปทำกับเขา ประหยัดไปมากก็ดีขึ้น ได้เงินค่ากับข้าวก็ประหยัดไป”

วิเชียร จุ่มก้อน กล่าวว่า “เศรษฐกิจพอเพียงมันก็พอได้อยู่ได้กิน ทำให้ได้เราทำกินเองก่อนไม่ค่อยได้ซื้อ ปลุกผักหน้าบ้าน ว่าจะปลุกหลังบ้านด้วย มีการอบรมด้วยกันหมด มีกลุ่มแม่บ้านกลุ่มสตรีเขาทำ ทำสินค้าโอท็อป อีกทางหนึ่งเป็นไม้กวาด ตั้งสหกรณ์เกี่ยวกับสวนยางนี้แหละ กำลังรวมกลุ่มกันอยู่ มีทางการเกษตรมาอบรม มาสอนกรีดยาง ใส่ปุ๋ย เรียนรู้ด้วยตนเองบ้าง ใช้ปุ๋ยยูเรียผสมกับชีวภาพจะได้ปรับสภาพดินด้วย เอาปุ๋ยหมักไปใส่ เขาให้กากน้ำตาล 10 กิโลกรัม ประหยัดดี”

สมบูรณ์ รักษาภักดี กล่าวว่า “ชาวบ้านก็ปลุกกินทำกินไม่จ่ายฟุ่มเฟือยพอได้กิน อยากรักกินอะไรก็ปลุกกิน แบ่งปันกันกินไปนี้แหละ มีกลุ่มจักสานที่เขาทำร่วมกัน ปลุกผลไม้กินเอง ไม่ค่อยได้ซื้อ เขา ถ้ามีเยอะก็แจกเพื่อนบ้านกิน ผลไม้กินได้ทุกชนิดแหละ อย่างละต้นสองต้น มะพร้าว มะม่วง ขนุนก็มีอยู่”

สุนันท์ กองทอง กล่าวว่า “เศรษฐกิจพอเพียงก็คือลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ ปลุกผักสวนครัว เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ไข่ไว้กินด้วยขายด้วย ใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพ กลุ่มถั่ว กลุ่มทอผ้า กลุ่มจักสาน กลุ่มไก่ไข่ กลุ่มปลา กลุ่มกบ ทำเยอะอยู่ เขาก็จะมาอบรมทำอะไรหลายๆ อย่าง”

สุวรรณณี กงทอง กล่าวว่า “เศรษฐกิจพอเพียง คือ การดำรงชีวิตโดยการที่ไม่ต้องพึ่งสิ่งภายนอก ปลุกผักกินเอง สิ่งที่ดีให้เห็น คือ การปลูกยาง ปลูกกล้วย และมีบ่อปลาอยู่ที่สวน ยึดหลักโดยการใช้สิ่งของที่ตัวเองปลูกเลี้ยงโดยไม่ต้องซื้อ มีกลุ่มจักสาน มีการปลูกป่าไม้ในพื้นที่ว่าง”

สุวรรณลุกษา จันทราศรี กล่าวว่า “เศรษฐกิจพอเพียง พออยู่พอกิน ไม่เดือดร้อนใคร ปลุกข้าวกินเอง ปลุกผักกินเองปลุกอยู่ใกล้บ้าน”

แสน วันวาสี กล่าวว่า “เศรษฐกิจพอเพียง คือ การพออยู่พอกินในชีวิตประจำวัน แม่คิดว่าชุมชนของแม่เป็นชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง เพราะมีกลุ่มแม่บ้าน ตั้งกลุ่มทำกล้วยฉาบและปลาร้า”

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 4 สรุปได้ว่า ในหมู่บ้านมีการจัดตั้งกลุ่มภายในหมู่บ้าน ไม่ว่าจะ เป็นกลุ่มจักสาน กลุ่มเลี้ยงไก่ กลุ่มโฮมสเตย์ ตอนนี้ในหมู่บ้านก็กำลังที่จะหาทางรื้อฟื้นวัฒนธรรมของหมู่บ้านขึ้นมา โดยการทำให้คนรุ่นหลังได้เห็นก่อนที่จะไปสอนคนอื่น ตอนนี้ก็มีคนเริ่มเข้ามาร่วมในกลุ่ม ส่วนของเรื่องการรักษาทรัพยากรธรรมชาติก็ช่วยกันดูแลและรักษาเอาไว้ ถือว่ามีส่วนร่วมในกิจกรรมกันทุกคน ตั้งแต่เด็กจนถึงผู้ใหญ่ ในระดับหมู่บ้านชาวบ้านก็สามารถมีพออยู่พอกิน

ปลูกพืชผักสวนครัวเอาไว้กินตามบ้านเล็กๆ น้อยๆ สามารถเก็บมาไว้ใช้กินในครอบครัวได้ เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ ทำให้ตอนนี้ไม่มีหนี้สิน ก็เป็นการพอเพียงแล้ว ในหมู่บ้านมีรถมาขายของไม่ต้องพากันซื้อเก็บกินตามรั้วตามบ้านได้

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 5 สรุปได้ว่า สำหรับหมู่บ้านบางกอกน้อยที่มีกลุ่มอาชีพเข้ามาส่งเสริมในหมู่บ้าน ทำให้พึ่งตนเองได้ ชาวบ้านมีอาชีพเสริม ปลูกถั่ว ปลูกหอม ปลูกข่า ปลูกตะไคร้

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 8 สรุปได้ว่า มีหน่วยงานที่เข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับการเกษตร มีโครงการปลูกเห็ด โครงการป้องกันไฟป่า มีหน่วยรักษาป้องกันไฟป่า มีคณะกรรมการ 15 คน เพื่อป้องกันไฟป่า ก็มีการร่วมกลุ่มด้านการเกษตร มีการประชุมร่วมกันเดือนละ 2 ครั้ง มีการพัฒนา ร่วมกัน การแข่งกีฬาร่วมกัน การป้องกันไฟป่าร่วมกัน ร่วมกันปลูกป่า

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 15 สรุปได้ว่า ในหมู่บ้านมีการจัดตั้งกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มจักสาน ตะกร้าพลาสติก กลุ่มทอผ้า มีการร่วมมือกันดี หน่วยงานก็เข้ามาให้การสนับสนุน และส่งเสริมกลุ่มอาชีพ เข้ามาสอนการทำปุ๋ยชีวภาพ มาอบรมในเรื่องต่างๆ และเข้ามาสนับสนุนเงินทุน ส่วนมากจะสนับสนุนเงินทุนยางพารา มีการมารวมกลุ่มปรึกษาหารือกัน มีการประชุมกันที่ศาลากลางหมู่บ้าน และมีหน่วยงานเข้ามาจัดอบรมถ่ายทอดความรู้ให้ว่ากริดยางอย่างไร รักษาต้นยางอย่างไร ทำอย่างไรถึงจะได้ผลผลิตที่ดี

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 17 สรุปได้ว่า ในระดับหมู่บ้านแล้ว มีการจัดตั้งกลุ่มเลี้ยงไก่ คือนำไก่มาให้เลี้ยง คนที่ไม่มีอะไรที่จะกินก็ยังมีไข่ไว้กินได้ เป็นไก่มาจากกลุ่มเงินของ SML เศรษฐกิจพอเพียงอยู่ที่ตัวเราเอง มีนาก็ทำนาไว้กิน มียางเราก็สามารถนำออกไปขายได้ ตามหน้าบ้านหลังบ้านก็มีผัก มีสระปลาเอาไว้กิน เป็นปลา เป็นเป็ด เป็นไก่ เท่านั้นที่สบายสำหรับครอบครัวไม่ต้องถึงกับรวย ไม่ต้องไปขอ ไปซื้อจากที่อื่น

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 23 สรุปได้ว่า ปกครองแบบพี่แบบน้อง มีอะไรก็มาปรึกษาหารือกัน หรือมีความเดือดร้อนในเรื่องใดอยากที่จะให้ช่วยเหลือก็มาบอก ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องภายในหมู่บ้านหรือกลุ่มต่างๆ ในหมู่บ้านก็สามารถที่จะมาขอความช่วยเหลือกันได้ มีการประชุมกันในหมู่บ้านอย่างน้อยเดือนละ 2 ครั้ง

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 26 สรุปได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง ก็ทำนากินพอเพียงไม่ฟุ่มเฟือย ทำไร่นาอยู่กับลูกหลาน หาผักหาหญ้ามาปลูกกันตามบ้าน ก็พอมีกินมีใช้แล้ว

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 33 สรุปได้ว่า มีหน่วยงานเข้ามาสนับสนุนเรื่อยๆ ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของกรมป่าไม้ก็มาสนับสนุนในเรื่องของกลุ่มเลี้ยงกบ และทาง อบต. ก็นำเงินมาสนับสนุนในกลุ่มต่างๆ หน่วยงานก็เข้ามาเรื่อยๆ เพราะหมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านนำร่องเศรษฐกิจพอเพียง

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 34 สรุปได้ว่า ในหมู่บ้านมีการจัดตั้งกลุ่ม มีหน่วยงานเข้ามาสนับสนุนหลายหน่วยงาน ไม่ว่าจะเป็นของป่าไม้ ทาง อบต. ก็เข้ามาสนับสนุนกลุ่มเลี้ยงปลาตุก ทาง

ผู้ใหญ่บ้านเมื่อมีข่าวสารอะไรมาก็ประกาศบอกชาวบ้านให้มาร่วมประชุม บอกกล่าวสิ่งที่ไปประชุมมา ที่อำเภอแจ้งให้ชาวบ้านได้รับฟัง ทาง กศน. ก็เข้ามาอบรมเรื่องการปลูกผักปลูกหอมตามพื้นที่ในบ้าน สามารถที่จะประหยัดและพอเพียงได้

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 38 สรุปได้ว่า หมู่บ้านมีกลุ่มเย็บผ้า กลุ่มจักสาน กลุ่มทำกล้วย กลุ่มโรงน้ำชุมชน ของหมู่ 5 จะเป็นโรงน้ำของเงิน SML แต่ในส่วนของหมู่ 6 จะเป็นโรงน้ำของเอกชน มาจัดสรรให้ ก็มีการรวมกลุ่มกันดี

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 41 สรุปได้ว่า บ้านห้วยหินขวามีพื้นที่ป่าชุมชนอยู่ประมาณ 2,000 ไร่ ผู้ใหญ่ร่วมมือกับชาวบ้านช่วยกันดูแล ข้อห้ามก็ห้ามเอากล้วยไม้และของป่าลงมา ห้ามเอาไปค้าขาย แต่เอาลงมาไว้กินได้

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 47 สรุปได้ว่า บ้านโพธิ์ตากมีหลายกลุ่ม มีกลุ่มข้าวฮาง กลุ่มแปรรูปถั่ว กลุ่มแปรรูปในการเกษตร ผู้สูงอายุก็จักสาน ทอผ้า มีการเลี้ยงไก่อยู่อย่างพอเพียง ตอนนี้ชุมชนโพธิ์ตากทำบัญชีครัวเรือนรายรับรายจ่าย บัญชีครัวเรือนทำให้รู้ว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นยังไง อยู่อย่างพอเพียงก็มีความสุข

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 48 สรุปได้ว่า บ้านโพธิ์ทองมีศูนย์เรียนรู้การเกษตรอยู่ที่ศูนย์สามวัย ก็มี อบต. องค์การบริหารจังหวัดเข้ามาช่วยเหลือ มีกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มถั่วลิสง กลุ่มเลี้ยงสัตว์ กลุ่มไก่พันธุ์ไข่สารไอโอดีน กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง กลุ่มจักสาน กลุ่มทำน้ำยาล้างจานเพื่อใช้ในครัวเรือน มีศูนย์การเรียนรู้ มีหน่วยงานมาให้คำแนะนำ มาเสนอ มาทำ บ้านโพธิ์ตากเป็นวิถีการเป็นอยู่แบบง่ายๆ เป็นคนไทยพวน เป็นหมู่บ้านที่ไม่เห็นแก่ตัวและเป็นสังคมที่น่าอยู่น่าชมเชย

จากข้อมูลจะเห็นว่า การรวมกลุ่มกิจกรรม แต่ละหมู่บ้านมีการรวมกลุ่มกันหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มโรงน้ำ กลุ่มแปรรูปอาหาร กลุ่มเลี้ยงสัตว์ เลี้ยงไก่ เลี้ยงเป็ด เลี้ยงปลา เลี้ยงกบ กลุ่มจักสาน กลุ่มไม้กวาด กลุ่มทอผ้า ทำให้ในแต่ละชุมชนมีความพอเพียง มีการปลูกผักสวนครัวเอาไว้กิน มีปลอเลี้ยงปลา ในชุมชนหมู่บ้านยังมีอาสาสมัครรักษาความสงบประจำหมู่บ้าน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอนตามคุณลักษณะการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี มีทั้งหมด 3 ตัวชี้วัด ซึ่งเรียงลำดับตามความสำคัญได้ ดังนี้ รวมกลุ่มกิจกรรม ชุมชนพอเพียง และจัดเวรยาม

2.3 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองตามเงื่อนไข

การน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้นั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน มีความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้เพื่อการวางแผนการดำเนินงานและการดำเนินชีวิต ซึ่งเงื่อนไขที่ใช้ประกอบการตัดสินใจและการดำเนิน

กิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น จะต้องประกอบขึ้นบนพื้นฐานเงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรม ซึ่งตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอนตามเงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรม มีรายละเอียดดังนี้

2.3.1 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองตามเงื่อนไขความรู้

เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ ซึ่งตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอนตามเงื่อนไขความรู้ และลำดับความสำคัญของตัวชี้วัด สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 5.16 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองตามเงื่อนไขความรู้

ที่	ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองตามเงื่อนไขความรู้	ค่าคะแนน	ค่าร้อยละ
1	รวมกลุ่มกิจกรรม	195	75.58
2	ถ่ายทอดความรู้	53	20.54
3	ชุมชนพอเพียง	10	3.88
รวม		258	100.00

จากตารางที่ 5.16 พบว่า ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอนตามเงื่อนไขความรู้มีทั้งหมด 3 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย รวมกลุ่มกิจกรรม ถ่ายทอดความรู้ และชุมชนพอเพียง คิดเป็นร้อยละ 75.58, 20.54 และ 3.88 ตามลำดับ

แถม ยงค์ กล่าวว่ “อาชีพหลักสานกระจาดขายพอได้มีเงินเก็บ อาชีพนี้เป็นกลุ่มที่หมู่บ้านจัดตั้งขึ้นมา เพื่อหารายได้สำหรับคนที่ไม่มีอะไรทำ ก็ต้องการที่จะถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับอาชีพให้กับคนรุ่นหลัง เช่น การสานกระจาด การเกษตร อื่นๆ อีกหลายอย่าง”

ดิฉันทภ สุพันธ์ กล่าวว่ “วิธีถ่ายทอดก็คือ พูดให้ฟัง ทำให้ดู แล้วก็มาปฏิบัติตาม ทำที่นี้ขายที่นี้ ไม่จำเป็นต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ทำเอง ใช้เอง เหลือก็นำมาขาย ขายในหมู่บ้าน ถ้ามีผลกำไรมากหรือว่ามีกำไรดำเนินงานพอจะนำไปขายข้างนอกได้ เศรษฐกิจพอเพียงคือเราไม่ได้รับพัฒนา เราอยู่ไปแล้วก็พัฒนาเป็นขั้นไป”

ทริกา แสงสว่าง กล่าวว่ “เราเป็น อสม. เลยปรึกษากับหมออนามัยว่าจะทำยังไง ให้ไขไก่ ไอ้โอดินของเรามีประสิทธิภาพมากกว่าเดิม เขาก็แนะนำให้หมด เขาก็เลยเข้ามาช่วยตรงนี้”

วิรุท บัวคำเกิด กล่าวว่า “ในหมู่บ้าน เขาทำนา ทำไร่มัน ทำสวนยาง บอกลูกหลานประหยัดเงิน มี อบต. มาสนับสนุน มีกลุ่มแม่บ้าน ช่วยเหลือกัน”

สมบุญ รัชชาภักดี กล่าวว่า “ทำร่วมกัน กลุ่มจักสาน ปลูกผลไม้กินเอง มีเยอะก็แจกเพื่อนบ้านกิน ผลไม้กินได้ทุกชนิดแหละ อย่างละต้นสองต้น มะพร้าว มะม่วง ขนุนไป ก็มีอยู่”

สุนันท์ กองทอง กล่าวว่า “เศรษฐกิจพอเพียงก็คือว่าลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ ปลูกผักสวนครัว และอ่อม ในครอบครัวก็คือปลูกผักกิน ก็แนะนำเขา”

แสน วันวาสี กล่าวว่า “แม่คิดว่าชุมชนของแม่ คือ ชุมชนพอเพียง”

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 2 สรุปได้ว่า ช่วงวันเด็กจะเอาของไปแจกเด็กๆ แล้วก็มาเข้าค่ายพักแรมให้วิทยากรที่อยู่ที่นี่แนะนำพันธุ์ไม้ จะเห็นป้ายที่ติดตามต้นไม้ขึ้นเพื่อที่จะให้เด็กได้รู้จักพันธุ์ไม้ จะเน้นไปทางปลูกป่าเสริม ปลูกป่าทดแทน ถ้าเป็นช่วงฤดูแล้งก็จะเป็นช่วยกันดูแลป้องกันไฟป่า

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 4 สรุปได้ว่า ในหมู่บ้านกำลังหาทางที่จะรื้อฟื้นวัฒนธรรมของหมู่บ้านขึ้นมา ให้รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกันก่อน โดยการทำเป็นตัวอย่างให้คนรุ่นหลังได้เห็นก่อนที่จะไปสอนคนอื่น ไม่ว่าจะเป็นการไปวัด ช่วยเหลือคนที่ลำบาก ในส่วนของเรื่องการรักษาทรัพยากรธรรมชาติก็ช่วยกันดูแลและรักษาเอาไว้ ในหมู่บ้านทำแล้วสามารถมีพออยู่พอกินจึงมาจัดการถ่ายทอดในพื้นที่และหมู่บ้านใกล้เคียง

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 6 สรุปได้ว่า อยากผลักดันทุกกลุ่มเศรษฐกิจพอเพียงให้ยั่งยืนขึ้นทางงบประมาณมาช่วย อยากขยายสมาชิกออกไปอีก สมาชิกบางคนยังไม่เข้าใจ เพราะในหมู่บ้านมีหลายกลุ่ม อย่างน้อยอยากได้แกนนำ 10 กว่าคน ทำช่วยกัน ขณะนี้มีสมาชิกอยู่ประมาณ 10 กว่าคนแล้ว แกนนำคือคนที่สามารถถ่ายทอดความรู้ได้ เช่น พ่อสี พ่อคำสิงห์ พ่อผู้ใหญ่ใจ ประธานอูด ป้าดวงใจ

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 7 สรุปได้ว่า มีการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรตัวอย่างเกษตรกรต้นแบบขึ้นมาเพื่อที่ทางหน่วยงานของอำเภอต้องการที่จะเข้ามาเยี่ยมชมก็สามารถที่จะให้ชมได้

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 14 สรุปได้ว่า ในการมีส่วนร่วมของกลุ่มก็ทำการถ่ายทอดไว้ให้ลูกหลานไว้ในส่วนของกลุ่มจักสาน เพื่อที่จะให้สืบทอดต่อไป

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 15 สรุปได้ว่า ในการถ่ายทอดก็มีการมารวมกลุ่มปรึกษาหารือกัน ไม่ก็มีการประชุมกันที่ศาลากลางหมู่บ้าน และมีหน่วยงานเข้ามาจัดอบรมถ่ายทอดความรู้ให้เกี่ยวกับการกรีดยาง รักษาต้นยาง ทำอย่างไรถึงจะได้ผลผลิตที่ดี เริ่มตั้งแต่การใส่ปุ๋ยจนถึงการกรีด

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 21 สรุปได้ว่า กลุ่มโพธิ์ตาก เป็นกลุ่มเสริมอาชีพ เริ่มแรกทำไปช่วยเหลือกันคนละไม้คนละมือ อยากให้คนว่างงานร่วมกันทำ เพื่อมีกิน เพราะเพิ่งเริ่มถ่ายทอด

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 23 สรุปได้ว่า ในหมู่บ้าน มีการประชุมกันอย่างน้อยเดือนละ 2 ครั้ง อยู่กันแบบพี่แบบน้องมีอะไรก็ปรึกษาหารือกันในที่ประชุม มีวัดเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 40 สรุปได้ว่า มีการชักชวนทำเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงให้กับคนอื่น ๆ ทำเองปลูกกินเอง เหลือก็ขาย ทำให้เป็นคนขยัน

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 48 สรุปได้ว่า มีศูนย์เรียนรู้การเกษตรอยู่ที่ศูนย์สามวัย มีหน่วยงานเกษตรเข้ามาช่วยเหลือ มีหน่วยงาน อบต. เข้ามาแนะนำ

เศรษฐกิจพอเพียงให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มของชาวบ้าน ทั้งนี้กลุ่มชาวบ้านหรือองค์กรชาวบ้านจะทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ ให้หลากหลายครอบคลุมทั้งเกษตรแบบผสมผสาน หัตถกรรม การแปรรูปอาหาร ฯลฯ เมื่อองค์กรชาวบ้านเหล่านี้ได้รับการพัฒนาให้เข้มแข็งและมีเครือข่ายที่กว้างขวางมากขึ้นแล้ว เกษตรกรทั้งหมดในชุมชนก็จะได้รับการดูแลให้มีรายได้เพิ่มขึ้น รวมทั้งได้รับการแก้ไขปัญหาในทุกด้าน เมื่อเป็นเช่นนี้เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศก็จะสามารถเจริญเติบโตไปได้อย่างมีเสถียรภาพ ซึ่งหมายความว่าเศรษฐกิจสามารถขยายตัวไปพร้อมกับการกระจายรายได้ที่ดีขึ้น (เทอดศักดิ์ คำเหม็ง และคณะ, 2552, หน้า 28)

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอนตามเงื่อนไขความรู้ มีทั้งหมด 3 ตัวชี้วัด ซึ่งเรียงลำดับตามความสำคัญได้ ดังนี้ รวมกลุ่มกิจกรรม ถ่ายทอดความรู้ และชุมชนพอเพียง

2.3.2 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองตามเงื่อนไขคุณธรรม

การน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ จะต้องมีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ซึ่งตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอนตามเงื่อนไขคุณธรรม และลำดับความสำคัญของตัวชี้วัด สามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 5.17 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองตามเงื่อนไขคุณธรรม

ที่	ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองตามเงื่อนไขคุณธรรม	คะแนน	ร้อยละ
1	ช่วยเหลือกัน	109	41.60
2	จัดเวรยาม	49	18.70
3	เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	46	17.56
4	ถือศีล	35	13.36
5	รวมกลุ่มกิจกรรม	23	8.78
รวม		262	100.00

จากตารางที่ 5.17 พบว่า ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอนตามเงื่อนไขคุณธรรม มีทั้งหมด 5 ตัวชี้วัด ซึ่งตัวชี้วัดที่มีความสำคัญ 3 ลำดับแรก ประกอบด้วย ช่วยเหลือกัน จัดเวรยาม และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ คิดเป็นร้อยละ 41.60, 18.70 และ 17.56 ตามลำดับ

กัญญา ธิสูงเนิน กล่าวว่า “เศรษฐกิจพอเพียงอยู่ที่ตัวเรา อยู่อย่างนี้แหละพอกินพอใช้ อย่าไปคิดเห็นเขามิโน่นก็อยากมี อยากมีนั่นก็อยากมี เราชอบทำบุญ งานทำบุญงานบวชก็ช่วยกัน เพราะทำอะไรเราก็ทำร่วมกันหมด ที่เราอยู่ทุกวันนี้เราก็ทำดีที่สุดแล้ว ในหลวงพระองค์ท่านทรงพระราชดำริทุกอย่าง ที่ในหลวงทรงดำริเราจะทำตามทุกอย่างเลย”

แถม ยงค์ กล่าวว่า “อาชีพหลักสานกระดาษขายพอได้มีเงินเก็บ อาชีพนี้เป็นกลุ่มที่หมู่บ้านจัดตั้งขึ้นมา เพื่อหารายได้สำหรับคนที่ไม่มีอะไรทำ แถวนี่ก็หลายหน่วยมาช่วยเหลืออยู่ ตอนนี้ตามต้องการที่จะถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับอาชีพให้กับคนรุ่นหลัง เศรษฐกิจพอเพียงคือการทำบุญ ไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับตัวเอง พออยู่พอกิน สิ่งที่ยึดหลักคือไม่ทะเลาะทะเลาะกัน มีเท่าไรก็ใช้เท่านั้น อยู่แบบสบายๆ ไม่ดิ้นรน อยากให้คนในหมู่บ้านมีความซื่อสัตย์สุจริต ประหยัดและอดออม ไม่เดือดร้อนคนอื่น”

จันทิง ตีมัน กล่าวว่า “หมู่บ้านนี้ช่วยเหลือกันดี ไม่มีปัญหา ช่วยกันทำมาหากิน เวลามีงานบุญงานวัดก็เหมือนกัน หรืองานต่างๆ ก็จะช่วยเหลือกัน”

ไพโรบูรณ์ วงศ์มาตร กล่าวว่า “เศรษฐกิจพอเพียง คือ ทำความพอเพียงในครอบครัวตัวเองไม่เดือดร้อนคนอื่นๆ ประหยัดและอดออม ลดในสิ่งที่ไม่จำเป็น เพิ่มรายได้ในครอบครัว ในหมู่บ้านถือว่ามีความสามัคคีกันดีเพราะมีวัดเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ไม่ว่าจะเป็นการร่วมกิจกรรม ประเพณีบุญบ้านก็ให้ความร่วมมือกันดี”

สมบูรณ์ รักษาภักดี กล่าวว่า “ชาวบ้านก็ได้อยู่ ปลูกกินทำกินไม่จ่ายฟุ่มเฟือยพอได้กิน อยากกินอะไรก็ปลูกกิน แบ่งปันกันกินไปนี้แหละ มีกลุ่มจักสานที่เขาทำร่วมกัน ปลูกผลไม้กินเอง ไม่ค่อยได้ซื้อเขา ถ้ามีเยอะก็แจกเพื่อนบ้านกิน ผลไม้กินได้ทุกชนิดอย่างละต้นสองต้น มะพร้าว มะม่วง ขนุนไปงานทำกระทงเขาก็จักสานใส่ประดับตกแต่งให้มันสวย ไปแข่งก็ชนะเลิศมาอยู่นะได้รางวัลทุกปี เพราะว่าร่วมมือกันคืออยู่ ทุกคนช่วยเหลือกัน”

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 4 สรุปได้ว่า ในหมู่บ้านมีการจัดตั้งกลุ่มภายในหมู่บ้าน ไม่ว่าจะ เป็นกลุ่มจักสาน กลุ่มเลี้ยงไก่ กลุ่มโฮมสเตย์ เวลาที่มีการรวมกลุ่มก็ให้ความร่วมมือกันคืออยู่ ทุกคนตั้งแต่เด็กจนถึงผู้ใหญ่มีส่วนร่วมด้วยกัน ใครมีหน้าที่อะไรก็ไปทำหน้าที่ของตนเอง

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 7 สรุปได้ว่า ยามเกิดไฟป่ามากก็จะประสานงานกับทางหน่วยดับไฟป่าที่ตั้งอยู่ทางไปวัดถ้าฮ้านให้เข้ามาช่วยดับไฟ แต่ก็ไม่ค่อยมีปัญหาในเรื่องไฟป่า เพราะแต่ละคนก็ดูแลในส่วนของตัวเอง มีกฎระเบียบของป่าชุมชนอยู่คือถ้าใครที่เข้าไปบุกรุกในเขตพื้นที่ป่าชุมชนเราก็ค

ต้องมีการปรับ เมื่อก่อนเป็นป่าสงวน แต่มาเปลี่ยนเป็นป่าชุมชนคือสามารถที่จะให้ชาวบ้านในชุมชนสามารถดูแลช่วยกันได้

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 10 สรุปได้ว่า มีโครงการรณรงค์ปลูกป่าช่วยกัน ช่วยกันคือช่วยกันหมดทำทุกอย่างช่วยกัน

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 23 สรุปได้ว่า ปกครองแบบพี่แบบน้องมีอะไรก็มาปรึกษาหารือกัน หรือมีความเดือดร้อนในเรื่องใดอยากที่จะให้ช่วยเหลือก็มาบอก ไม่ว่าจะป็นในเรื่องภายในหมู่บ้านหรือกลุ่มต่างๆ ในหมู่บ้านเราก็สามารถที่จะมาขอความช่วยเหลือกันได้ มีการประชุมกันในหมู่บ้านอย่างน้อยเดือนละ 2 ครั้ง ชาวบ้านก็ให้ความร่วมมือกันดี มีอะไรก็ปรึกษาหารือกันในที่ประชุม มีวัดเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 33 สรุปได้ว่า มีหน่วยงานเข้ามาสนับสนุนเรื่อยๆ ไม่ว่าจะป็นในส่วนของการป่าไม้ก็มาสนับสนุนในเรื่องของกลุ่มเลี้ยงกบ และ อบต. ก็นำเงินมาสนับสนุนในกลุ่มต่างๆ หน่วยงานก็เข้ามาเรื่อยเพราะหมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านนำร่องเศรษฐกิจพอเพียง

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 37 สรุปได้ว่า ชาวบ้านช่วยเหลือกันดี ร่วมแรงร่วมใจกัน

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 41 สรุปได้ว่า ชุมชนมีความร่วมมือกันดี จะขาดแค่ทุนในการทำมาหากิน ในเรื่องของกลุ่มก็มีอยู่มีมาเรื่อยๆ กลุ่มเลี้ยงกบ เลี้ยงปลา มีกลุ่มขึ้นมากอยู่ได้ไม่นานเพราะพากันทำแล้วขาดทุนขาดตอนไม่มีความต่อเนื่อง แต่ก็ไม่ได้ยกเลิก

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 47 สรุปได้ว่า บ้านโพธิ์ตากมีหลายกลุ่ม ผู้นำจะเรียกประชุมเพื่อแก้ไขปัญหาช่วยกัน อย่างชาวบ้านไม่มีอาชีพก็หาคนมาอบรมทำอาชีพให้ อย่างข้าวก็มีกลุ่มข้าวฮางกลุ่มแปรรูปถั่ว ผู้สูงอายุก็จักสาน ทอผ้า ทำบัญชีครัวเรือน ได้รู้รายรับรายจ่าย

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 49 สรุปได้ว่า เวลาจะทำอะไรต้องปรึกษากรรมการหมู่บ้านและชาวบ้านก่อน ถ้าไม่ได้ปรึกษาชาวบ้านก็ทำไม่ได้ ถ้ามีคนมาอยู่บ้านวังน้ำมอกให้แจ้งผู้ใหญ่บ้าน มีทำโฮมสเตย์ ทำน้ายาล้างจาน กลุ่มทำไม้กวาด กลุ่มทำปุ๋ย คนหนึ่งทำอย่างหนึ่งคนหนึ่งทำอีกอย่างหนึ่งอยู่แบบพอเพียง

รวมกลุ่มในสังคม อยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทร มีความคิดที่จะแจกจ่ายแบ่งปันให้ผู้อื่น ซึ่งจะทำให้ได้เพื่อน และเกิดเป็นวัฒนธรรมที่ดี ที่จะช่วยลดความเห็นแก่ตัว และสร้างความพอเพียงให้เกิดขึ้นในจิตใจ การมีจิตใจที่แบ่งปันเป็นพื้นฐานให้เกิดการรวมกลุ่มในสังคม จะเห็นได้ว่าชุมชนที่เข้มแข็งจะมีการรวมกลุ่มกันหลากหลายจำนวนมากตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มต่างๆ จึงถือได้ว่าเป็นทุนทางสังคมที่สามารถขับเคลื่อน เพื่อช่วยเหลือคนยากจนและคนด้อยโอกาสในลักษณะที่อยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทร (ไชยรัตน์ ปราณี และคณะ, 2551, หน้า 30)

การรวมกลุ่มก่อให้เกิดพลังในการดำรงชีวิตและดำเนินกิจกรรมการเกษตร โดยการร่วมแรงร่วมมือในการผลิต จัดระบบการผลิต การตลาด ร่วมคิดร่วมวางแผน และระดมทรัพยากรในการผลิต

ร่วมกัน สร้างสวัสดิการความเป็นอยู่ กลุ่มเป็นลำดับแรกที่ทำให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกัน กลุ่มมีความเข้มแข็งช่วยเหลือตนเองได้ เกิดความสามัคคีปรองดองกัน (เกริกไกร แก้วล้วน และ กิติรัตน์ สีหพันธ์, 2550, หน้า 12)

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอนตามเงื่อนไขคุณธรรม มีทั้งหมด 5 ตัวชี้วัด ซึ่งเรียงลำดับตามความสำคัญได้ ดังนี้ ช่วยเหลือกัน จัดเวรยาม เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ถือศีล และรวมกลุ่มกิจกรรม

2.4 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองด้านความสมดุล มั่นคง ยั่งยืน

ผลที่ได้รับจากการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ ความสมดุล มั่นคง ยั่งยืน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านชีวิต เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี ซึ่งตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอนด้านความสมดุล มั่นคง ยั่งยืน และลำดับความสำคัญของตัวชี้วัดสามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 5.18 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองด้านความสมดุล มั่นคง ยั่งยืน

ที่	ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองด้านความสมดุล มั่นคง ยั่งยืน	คะแนน	ร้อยละ
1	รวมกลุ่มกิจกรรม	50	27.78
2	ตั้งกฎระเบียบหมู่บ้าน	48	26.67
3	เฝ้าระวังยาเสพติด	28	15.56
4	ผู้นำเข้มแข็ง	28	15.56
5	สามัคคี	26	14.43
รวม		180	100.00

จากตารางที่ 5.18 พบว่า ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอนด้านความสมดุล มั่นคง ยั่งยืน มีทั้งหมด 5 ตัวชี้วัด ซึ่งตัวชี้วัดที่มีความสำคัญ 3 ลำดับแรก ประกอบด้วย รวมกลุ่มกิจกรรม ตั้งกฎระเบียบหมู่บ้าน และเฝ้าระวังยาเสพติด คิดเป็นร้อยละ 27.78, 26.67 และ 15.56 ตามลำดับ

กัญญา ถีสุงเนิน กล่าวว่า “ทำอะอะไรเราก็ทำร่วมกันหมด กลุ่มบ้านเราก็เยอะ กลุ่มจักสาน กลุ่มศูนย์สามวัย บ้านเราทำไรก็จะช่วยกันหมด บ้านเราก็มีชื่ออยู่นะ หมู่บ้านเราจะทำอะไรก็สำเร็จ เพราะว่าร่วมมือกันดี รู้สึกว่าเข้มแข็งดีแล้วก็สำเร็จทุกกลุ่มด้วย กลุ่มแม่บ้านได้อันดับ 2 ของประเทศ”

จันทิพย์ ดิมนันท์ กล่าวว่า “หมู่บ้านนี้ช่วยเหลือกันดี ไม่มีปัญหา ช่วยกันทำมาหากิน เวลามีงานบุญงานวัดหรืองานต่างๆ จะช่วยเหลือกัน”

จิตวัต อินดา กล่าวว่า “มีหน่วยงานเข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับการทำปุ๋ยชีวภาพ สอนวิธีการรียาง ทางหมู่บ้านก็ได้มีการร่วมมือป้องกันยาเสพติดกลุ่มพลังแผ่นดินก็ร่วมมือกันดี มีกลุ่มจักสานในหมู่บ้าน กฎของหมู่บ้านก็มีห้ามตัดไม้ทำลายป่า”

ชวิทย์ อุตมะ กล่าวว่า “หมู่บ้านก็มีโครงการป้องกันเกี่ยวกับไฟป่า มีการนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในหมู่บ้าน มีการปลูกพืชผักสวนครัว ความสามัคคีภายในหมู่บ้านก็มีเวลาว่างประเพณีงานบุญต่างๆ ก็มีความร่วมมือกันดี”

นนท์ สุทธิสุวรรณ กล่าวว่า “หน่วยงานป้องกันไฟป่าก็มี เป็นหน่วยงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่า มีอาสาสมัครรักษาไฟป่าออกมาให้ความรู้เกี่ยวกับชุมชนอยู่ และชุมชนก็มีการให้ความร่วมมือกับทางโครงการอาสาสมัครไปปลูกต้นไม้ทดแทนตามวัดวาอาราม โรงเรียน สถานที่ราชการต่างๆ”

บุญส่ง นามโคตร กล่าวว่า “เศรษฐกิจพอเพียงคือพออยู่พอกิน ไม่ทำให้ตัวเองเดือดร้อน ไม่ใช่จ่ายเกินตัว ในหมู่บ้านนี้ก็มีกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเกษตร เยอะมาก”

พระครูสุวรรณ พุทธิรังสี กล่าวว่า “หมู่บ้านเรามี 3 หมู่ แต่มีวัดอยู่ 4 วัด ก็สามัคคีกันดีอยู่ การกินการทานก็ร่วมมือกันดี ในส่วนของความพอเพียงชาวบ้านก็ไม่ได้อยู่อย่างอดๆ อยากๆ”

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 4 สรุปได้ว่า ในหมู่บ้านมีการจัดตั้งกลุ่มไม่ว่าจะเป็นกลุ่มจักสาน กลุ่มเลี้ยงไก่ กลุ่มโฮมสเตย์ เวลาที่มีการรวมกลุ่มก็ให้ความร่วมมือกันดี ในส่วนของเรื่องการรักษาทรัพยากรธรรมชาติของเราก็ช่วยกันดูแลและรักษาเอาไว้

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 7 สรุปได้ว่า หมู่บ้านมีพื้นที่เป็นป่าชุมชน เมื่อยามที่เกิดไฟป่าก็จะประสานงานกับทางหน่วยดับไฟป่าที่ตั้งอยู่ทางไปวัดถ้ำฮ้านให้เข้ามาช่วยดับไฟ มีกฎระเบียบของป่าชุมชนก็คือการปรับ ถ้าใครที่เข้าไปบุกรุกในเขตพื้นที่ป่าชุมชนก็ต้องมีการปรับ ชาวบ้านสามารถดูแลช่วยกันได้ ชาวบ้านก็ให้ความร่วมมือกัน

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 8 สรุปได้ว่า มีโครงการปลูกเห็ด โครงการป้องกันไฟป่า มีหน่วยรักษาป้องกันไฟป่า มีคณะกรรมการทั้งหมด 15 คน เพื่อป้องกันไฟป่า ก็มีการรวมกลุ่มด้านการเกษตร มีการประชุมร่วมกันเดือนละ 2 ครั้ง มีการพัฒนาร่วมกัน การแข่งกีฬาร่วมกัน การป้องกันไฟป่า ร่วมกัน ร่วมกันปลูกป่า

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 14 สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของกลุ่มก็ทำการถ่ายทอดไว้ให้ลูกหลานในส่วนของกลุ่มจักสาน เพื่อที่จะให้สืบทอดต่อไป ในพื้นที่ก็จะมีป่าชุมชนที่เป็นป่าอนุรักษ์โดยมีการตั้งกฎระเบียบของป่าชุมชนเอาไว้ว่าห้ามเก็บของป่าออกนอกพื้นที่ ก็เป็นการตั้งกฎร่วมกันในหมู่บ้าน และคนภายในหมู่บ้านต้องทำการดูแลรักษาช่วยกันสอดส่องดูแลไม่ให้คนภายนอกนำของป่าออกไปจากพื้นที่

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 15 บ้านน้ำทอนใต้ สรุปได้ว่า ในหมู่บ้านมีการจัดตั้งกลุ่มไว้อยู่ไม่ จะเป็นการตั้งกลุ่มจักสานตะกร้าพลาสติก กลุ่มทอผ้า ถ้ามีโครงการหรือมีการขอความร่วมมือก็ให้ ความร่วมมือกันดี หน่วยงานก็เข้ามาให้การสนับสนุนและส่งเสริมกลุ่มอาชีพ เข้ามาสอนในเรื่องของ การทำปุ๋ยชีวภาพ มาอบรมในเรื่องต่างๆ และเข้ามาสนับสนุนในเรื่องของเงินทุน

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 22 สรุปได้ว่า สามัคคีกันดีไม่ค่อยมีปากเสียง ไม่ทะเลาะเบาะแว้ง กัน รวมกลุ่มกัน สามัคคีกัน เวลาฝึกอบรมคนในหมู่บ้านก็ไปกันดี

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 31 สรุปได้ว่า น้ำก็ปล่อยตามปกติเก็บไร่ละ 20 บาทต่อปี เป็นค่า พานหะคนไปปล่อยน้ำและเป็นกองทุน กองทุนจัดบไว้ว่าเวลาคลองชำรุด ถนนไม่ดีซื้อหินไปใส่ คลอง ขาดก็เอาเงินส่วนนี้ไปใช้ เพราะว่าเงินรัฐบาลยังไม่มาต้องใช้ตัวนี้ก่อน มีกรรมการบริหาร 11 คน

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 37 สรุปได้ว่า ชาวบ้านช่วยเหลือกันดี สามัคคีกัน ร่วมแรงร่วมใจ กัน

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 39 สรุปได้ว่า ในหมู่บ้านทำเกษตร มีข้าวนาปรัง ใช้น้ำจากน้ำทอน เสียค่าน้ำตอนหน้าแล้งไร่ละ 20 บาท ส่วนหน้าฝนก็ได้เสีย สวนยางใช้น้ำจากชลประทานเสียค่าน้ำ ให้ชลประทานวันละ 40 บาท

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 40 สรุปได้ว่า อบต. มาอบรมก่อนใช้น้ำ ก่อนจะทำนาปรัง แต่งตั้ง คณะกรรมการจัดการบริหารน้ำ

จากการสนทนากลุ่มครั้งที่ 41 สรุปได้ว่า บ้านห้วยหินขาวมีพื้นที่ของเขตป่าชุมชนอยู่ ประมาณ 2,000 ไร่ ร่วมมือกันดูแล ห้ามเอากล้วยไม้และของป่าลงมา ห้ามเอาไปค้าไปขายแต่เอาลง มาไว้กินได้ มีการอบรมกันทุกปี

กฎระเบียบหมู่บ้านดอนขนุน หมู่ที่ 5 ตำบลด่านศรีสุข อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย (2555, หน้า 1-3)

1. ด้านป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

1.1 ผู้ใดที่ทำการค้ายาเสพติด (ยาบ้า) หรือเป็นผู้เสพยาเป็นประจำ ถ้าถูก ดำเนินคดีถูกศาลตัดสินจำคุกให้ออกจากสมาชิกมาปนกิจสงเคราะห์ทุกประเภทที่ทำในหมู่บ้าน

1.2 การดื่มสุราอาระวาดชกต่อยเกิดขึ้นภายในหมู่บ้าน ไม่ว่าจะเวลาใดก็ตาม จะมีการปรับเอาเงินเข้ากองกลางหมู่บ้านคนละ 500 บาท

1.3 ขับรถเสียงดังทำให้ผู้อื่นเกิดความรำคาญปรับ 3,000 บาท

1.4 ยิงปืนกลางหมู่บ้านโดยไม่มีเหตุอันควรปรับ 5,000 บาท

2. ด้านการลักทรัพย์

2.1 ลักขี้ยาง ยางแผ่น ค่าปรับคิดเป็นกิโลกรัมราคาท้องตลาดโทษปรับ 5 เท่าของราคาที่ขโมยไป

2.2 ลักษณะอื่นๆ ต้องชดใช้ค่าเสียหาย 10 เท่า ของราคาทรัพย์สิน โดยคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้ประเมินราคาทรัพย์สินนั้น แบ่งค่าปรับให้ผู้เสียหายร้อยละ 50

3. ด้านทะเลาะวิวาท ถ้าก่อการทะเลาะวิวาทในงานประเพณี จนทำให้มีทรัพย์สินเสียหาย ไม่ได้บุคคลที่ก่อเหตุหรือผู้ปกครองของผู้ก่อเหตุจะต้องชดใช้ค่าทรัพย์สินที่ทางคณะได้แจ้งมา

4) ด้านทรัพย์สินส่วนรวมของหมู่บ้าน บุคคลใดที่ยืมสิ่งของส่วนรวมไปใช้ส่วนตัว ไม่ว่าจะเป็สิ่งของใดๆ ที่เป็นของส่วนรวมภายในหมู่บ้าน ทำให้สิ่งของเสียหายหรือชำรุดต้องซ่อมหรือซื้อใหม่ทดแทนสิ่งของที่เสียหายจนใช้การไม่ได้

5. ด้านอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

5.1 ห้ามตัดไม้ทำลายป่า ถ้าฝ่าฝืนจะถูกปรับ 2,000 บาท และยึดอุปกรณ์ที่นำไปกระทำ โดยค่าปรับจะให้คนที่พบเห็นที่เป็นคนแจ้งเป็นรางวัล 1,000 บาท

5.2 ห้ามผู้ใดบุกรุกตัดไม้ในเขตป่าชุมชน ป่าอนุรักษ์เด็ดขาดไม่ว่ากรณีใดๆ หากถูกจับได้ต้องเสียค่าปรับ 5,000 บาทและส่งตัวดำเนินคดีตามกฎหมาย เงินค่าปรับจะมอบให้คนที่แจ้งข่าวจนจับกุมดำเนินคดีได้มีรางวัลนำจับร้อยละ 50 ของค่าปรับ

6. บุคคลใดดูหมิ่นหรือทำร้ายคณะกรรมการหมู่บ้านหรือชุด อปพร. ขณะปฏิบัติหน้าที่จนได้รับบาดเจ็บหรือเสียหายชื่อเสียงของคณะกรรมการหมู่บ้านที่ปฏิบัติหน้าที่ ต้องถูกปรับคนละ 5,000 บาทและดำเนินคดีตามกฎหมาย

ระเบียบข้อบังคับบ้านห้วยโฮ หมู่ที่ 10 ตำบลพระพุทธรบาท อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย (2555, หน้า 2-3) เช่น ห้ามตัดไม้ทำลายป่าแปรรูปไม้เพื่อขาย จุดไฟเผาป่าในเขตป่าชุมชน บุคคลใดฝ่าฝืนถูกปรับ 5,000 บาท และถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย ห้ามไปยึดครองแผ้วถางทำลายป่าให้ป่าเสื่อมโทรม ฝ่าฝืนถูกปรับไม่เกิน 5,000 บาท และถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย ห้ามเข้าไปเพื่อล่าสัตว์ในเขตป่าชุมชนโดยไม่ได้รับอนุญาตฝ่าฝืนถูกปรับไม่เกิน 5,000 บาท ห้ามเข้าไปหาของป่าในเขตป่าชุมชน เช่น กล้วยไม้ หน่อไม้ เห็ด สมุนไพร เป็นต้น ไม่ว่าจะเพื่อขายหรือทำประโยชน์ส่วนตัวโดยไม่ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการหมู่บ้านก่อน ฝ่าฝืนถูกปรับไม่เกิน 4,000 บาท การกระทำ ความผิดใดๆ ก็ตามต่อทรัพยากรในความรับผิดชอบของบ้านห้วยโฮ ถ้าเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ กำนันผู้ใหญ่บ้านหรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิของหมู่บ้าน จะถูกปรับเป็นสามเท่าของค่าปรับ คือ 15,000 บาท ห้ามไม่ให้ล่าสัตว์ทุกชนิดในเขตอภัยทาน คือ วัดป่าห้วยขุมแก้ว และวัดรอยพระบาทกฤษุข (ถ้าเจียร) บุคคลใดฝ่าฝืนมีโทษปรับไม่เกิน 4,000 บาท เป็นต้น

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพาตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอนด้านความสมดุล มั่นคง ยั่งยืน มีทั้งหมด 5 ตัวชี้วัดซึ่งเรียงลำดับตามความสำคัญได้ ดังนี้ รวมกลุ่มกิจกรรม ตั้งกฎระเบียบหมู่บ้าน เฝ้าระวังยาเสพติด ผู้นำเข้มแข็ง และสามัคคี

ตารางที่ 5.19 ลำดับความสำคัญของตัวชี้วัดระดับการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอน

ที่	ทางสายกลาง	คุณลักษณะ			เงื่อนไข		ความสมดุลมั่นคงยั่งยืน
		ความพอประมาณ	ความมีเหตุผล	การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี	เงื่อนไขความรู้	เงื่อนไขคุณธรรม	
1	รวมกลุ่มกิจกรรม	รวมกลุ่มกิจกรรม	รวมกลุ่มกิจกรรม	รวมกลุ่มกิจกรรม	รวมกลุ่มกิจกรรม	ช่วยเหลือกัน	รวมกลุ่มกิจกรรม
2	สามัคคี	กองทุนหมุนเวียน	รับฟังเหตุผล	ชุมชนพอเพียง	ถ่ายทอดความรู้	จัดเวรยาม	ตั้งกฎระเบียบหมู่บ้าน
3	ประชุมร่วมกัน	มีอ่างเก็บน้ำ	เอื้อเพื่อเอื้อแม่	จัดเวรยาม	ชุมชนพอเพียง	เอื้อเพื่อเอื้อแม่	เผื่อระวางยาเสพติด
4			สามัคคี			ถือศีล	ผู้นำเข้มแข็ง
5			จัดเวรยาม			รวมกลุ่มกิจกรรม	สามัคคี

ตารางที่ 5.20 สรุปตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอน

ที่	ตัวชี้วัด	ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง						
		ทางสายกลาง	ความพอประมาณ	ความมีเหตุผล	การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี	เงื่อนไขความรู้	เงื่อนไขคุณธรรม	ความสมดุลมั่นคงยั่งยืน
1	รวมกลุ่มกิจกรรม	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2	สามัคคี	✓		✓				✓
3	ประชุมร่วมกัน	✓						
4	กองทุนหมุนเวียน		✓					
5	มีอ่างเก็บน้ำ		✓					
6	รับฟังเหตุผล			✓				
7	เอื้อเพื่อเผื่อแผ่			✓			✓	
8	จัดเวรยาม			✓	✓		✓	
9	ชุมชนพอเพียง				✓	✓		
10	ถ่ายทอดความรู้					✓		
11	ช่วยเหลือกัน						✓	
12	ถือศีล						✓	
13	ตั้งกฎระเบียบหมู่บ้าน							✓
14	เฝ้าระวังยาเสพติด							✓
15	ผู้นำเข้มแข็ง							✓
	รวม	3	3	5	3	3	5	5

ตารางที่ 5.21 ลำดับความสำคัญของตัวชี้วัดระดับการพึ่งตนเองและการพึ่งพากันเองของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอน

ที่	ทางสายกลาง		คุณลักษณะ					
			ความพอประมาณ		ความมีเหตุผล		การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี	
	พึ่งตนเอง	พึ่งพากันเอง	พึ่งตนเอง	พึ่งพากันเอง	พึ่งตนเอง	พึ่งพากันเอง	พึ่งตนเอง	พึ่งพากันเอง
1	ทำบัญชีครัวเรือน	รวมกลุ่มกิจกรรม	ปลูกผักสวนครัว	รวมกลุ่มกิจกรรม	ทำบัญชีครัวเรือน	รวมกลุ่มกิจกรรม	เลี้ยงสัตว์บริโภค	รวมกลุ่มกิจกรรม
2	เก็บออม	สามัคคี	เก็บออม	กองทุนหมุนเวียน	ประหยัด	รับฟังเหตุผล	ทำบัญชีครัวเรือน	ชุมชนพอเพียง
3	ปลูกผักสวนครัว	ประชุมร่วมกัน	ทำบัญชีครัวเรือน	มีอ่างเก็บน้ำ	เลี้ยงสัตว์บริโภค	เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	ปลูกผักสวนครัว	จัดเวรยาม
4	ประหยัด		เลี้ยงสัตว์บริโภค		ปลูกผักสวนครัว	สามัคคี	ปลูกพืชเศรษฐกิจ	
5	ลดรายจ่าย		ประหยัด		มีเหตุผล	จัดเวรยาม	ฝึกอาชีพจักสาน	
6	เลี้ยงสัตว์บริโภค		ฝึกอาชีพจักสาน		พอเพียง		ลดรายจ่าย	
7	มีเหตุผล		ปลูกพืชเศรษฐกิจ		ทำปุ๋ยชีวภาพ		ทำปุ๋ยชีวภาพ	
8	ทำปุ๋ยชีวภาพ		ไม่สร้างหนี้		เก็บออม			
9	สร้างรายได้				ยึดหลักธรรม			
10					รักษาสิ่งแวดล้อม			
รวม	9	3	8	3	10	5	7	3

ตารางที่ 5.21 (ต่อ)

ที่	เงื่อนไข				ความสมดุลมั่นคงยั่งยืน	
	เงื่อนไขความรู้		เงื่อนไขคุณธรรม			
	พึ่งตนเอง	พึ่งพากันเอง	พึ่งตนเอง	พึ่งพากันเอง	พึ่งตนเอง	พึ่งพากันเอง
1	ประหยัด	รวมกลุ่มกิจกรรม	ประหยัด	ช่วยเหลือกัน	ปลูกพืชเศรษฐกิจ	รวมกลุ่มกิจกรรม
2	ปลูกผักสวนครัว	ถ่ายทอดความรู้	ให้คำปรึกษา	จัดเวรยาม	เลี้ยงสัตว์บริโภค	ตั้งกฎระเบียบหมู่บ้าน
3	พอเพียง	ชุมชนพอเพียง	ถือศีล	เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	ปลูกผักสวนครัว	เฝ้าระวังยาเสพติด
4	ทำเกษตรผสมผสาน		ช่วยเหลือผู้อื่น	ถือศีล	ทำเกษตรผสมผสาน	ผู้นำเข้มแข็ง
5	ทำบัญชีครัวเรือน		ปลูกผักสวนครัว	รวมกลุ่มกิจกรรม	ปลูกข้าวไว้กิน	สามัคคี
6	มีเหตุผล		เฝ้าระวังยาเสพติด		ทำบัญชีครัวเรือน	
7	ทำบุญชีวภาพ		ซื่อสัตย์		มีเหตุผล	
8	ทำอาชีพเสริม		ไม่รบกวนผู้อื่น		ละเว้นอบายมุข	
9	เลี้ยงสัตว์บริโภค				พอเพียง	
10	หาความรู้				สร้างรายได้	
รวม	10	3	8	5	10	5

จากที่ตารางที่ 5.19 จะเห็นได้ว่า ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอน ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ค้นหาและพัฒนาออกมาเป็นผลการวิจัย โดยได้นำเสนอข้อมูลประกอบผลการวิจัยทั้งข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การประชุมเชิงปฏิบัติการ และจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ซึ่งตัวชี้วัดที่ได้ทั้งหมดนั้นสามารถสรุปและจัดเรียงลำดับตาม 7 องค์ประกอบของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้ดังนี้

1. ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองบนทางสายกลาง มีทั้งหมด 3 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย รวมกลุ่มกิจกรรม สามัคคี และประชุมร่วมกัน

2. ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองตามคุณลักษณะความพอเพียง ซึ่งแบ่งออกตามคุณลักษณะความพอเพียง 3 ด้าน ดังนี้

2.1 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองตามคุณลักษณะความพอประมาณ มีทั้งหมด 3 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย รวมกลุ่มกิจกรรม กองทุนหมุนเวียน และมีอ่างเก็บน้ำ

2.2 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองตามคุณลักษณะความมีเหตุผล มีทั้งหมด 5 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย รวมกลุ่มกิจกรรม รับฟังเหตุผล เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สามัคคี และจัดเวรยาม

2.3 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองตามคุณลักษณะการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี มีทั้งหมด 3 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย รวมกลุ่มกิจกรรม ชุมชนพอเพียง และจัดเวรยาม

3. ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองตามเงื่อนไข ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 เงื่อนไข ดังนี้

3.1 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองตามเงื่อนไขความรู้ มีทั้งหมด 3 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย รวมกลุ่มกิจกรรม ถ่ายทอดความรู้ และชุมชนพอเพียง

3.2 ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองตามเงื่อนไขคุณธรรม มีทั้งหมด 5 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย ช่วยเหลือกัน จัดเวรยาม เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ถือศีล และรวมกลุ่มกิจกรรม

4. ตัวชี้วัดระดับการพึ่งพากันเองด้านความสมดุล มั่นคง ยั่งยืน มีทั้งหมด 5 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย รวมกลุ่มกิจกรรม ตั้งกฎระเบียบหมู่บ้าน เฝ้าระวังยาเสพติด ผู้นำเข้มแข็ง และสามัคคี

จากตารางที่ 5.20 จะเห็นว่า เมื่อนำทุกตัวชี้วัดมาเปรียบเทียบใน 7 องค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะมีตัวชี้วัดรวมทั้งสิ้น 15 ตัวชี้วัด แบ่งออกเป็น ตัวชี้วัดที่ปรากฏอยู่ 7 องค์ประกอบมี 1 ตัวชี้วัด ปรากฏอยู่ 3 องค์ประกอบมี 2 ตัวชี้วัด ปรากฏอยู่ 2 องค์ประกอบมี 3 ตัวชี้วัด และปรากฏอยู่ 1 องค์ประกอบมี 10 ตัวชี้วัด ซึ่งตัวชี้วัดที่ปรากฏอยู่ในองค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากที่สุด 7 องค์ประกอบ คือ รวมกลุ่มกิจกรรม ปรากฏอยู่ 1 องค์ประกอบ มี 10 ตัวชี้วัด โดยแยกตามองค์ประกอบ ได้ดังนี้ ทางสายกลางมี 1 ตัวชี้วัด คือ ประชุมร่วมกัน ความมีพอประมาณมี 2 ตัวชี้วัด คือ กองทุนหมุนเวียน และมีอ่างเก็บน้ำ ความมีเหตุผลมี 1 ตัวชี้วัด คือ รับฟังเหตุผล เงื่อนไขความรู้มี 1 ตัวชี้วัด คือ ถ่ายทอดความรู้ เงื่อนไขคุณธรรมมี 2 ตัวชี้วัด คือ ช่วยเหลือ

กัน และถือศีล ความสมดุลง มั่นคง ยั่งยืน มี 3 ตัวชีวิต คือ ตั้งกฎระเบียบหมู่บ้าน เฝ้าระวังยาเสพติด และผู้นำเข้มแข็ง

จากที่ตารางที่ 5.21 จะเห็นได้ว่า ตัวชีวิตระดับการพึ่งตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอน มีตัวชีวิตรวมทั้งสิ้น 26 ตัวชีวิต และตัวชีวิตระดับการพึ่งพากันเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอน มีตัวชีวิตรวมทั้งสิ้น 15 ตัวชีวิต อย่างไรก็ตาม เมื่อนำตัวชีวิตทั้งในระดับการพึ่งตนเองและพึ่งพากันเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอน จะมีตัวชีวิตรวมทั้งสิ้น 39 ตัวชีวิต เนื่องจากมีตัวชีวิตที่เหมือนกันทั้งในระดับการพึ่งตนเองและพึ่งพากันเองอยู่ 2 ตัวชีวิต คือ ถือศีล และเฝ้าระวังยาเสพติด ซึ่งปรากฏอยู่ในองค์ประกอบเงื่อนไขคุณธรรม และความสมดุลง มั่นคง ยั่งยืน

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาตัวชีวิตระดับการพึ่งตนเองและการพึ่งพากันเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในโครงการพระราชดำริลุ่มน้ำห้วยทอนในรายตัวชีวิต จะเห็นความสัมพันธ์ของตัวชีวิตจำนวน 4 ตัวชีวิต ประกอบด้วย ตัวชีวิตระดับการพึ่งตนเอง คือ มีเหตุผลพอเพียง หาความรู้ และช่วยเหลือผู้อื่น เมื่อพัฒนาสู่ตัวชีวิตระดับการพึ่งพากันเองตัวชีวิตดังกล่าวจะเปลี่ยนเป็น รับฟังเหตุผล ชุมชนพอเพียง ถ่ายทอดความรู้ และช่วยเหลือกัน ซึ่งเป็นตัวชีวิตที่เชื่อมโยงกันระหว่างระดับการพึ่งตนเองและการพึ่งพากันเอง เนื่องจากทั้ง 2 ระดับนี้เป็นการพัฒนาจากระดับตนเองและครอบครัว (การพึ่งตนเอง) ไปสู่ระดับกลุ่มและชุมชน (การพึ่งพากันเอง) นั่นเอง